

heter att välja mellan ett relativt stort antal militära personer med utbildning och erfarenheter på förvaltningsområdet. Det torde även kunna befaras, att tillsättandet av civil person såsom generalfältygmästare skulle inverka menligt på rekryteringsmöjligheterna för fältygkåren, vilket i sin tur skulle vara till stor skada för den betydelsefulla tygförvaltningstjänstens ändamålsenliga utövande. Slutligen bör påpekas, att de rent civila funktioner, som handhavas av det nuvarande tygdepartementet, enligt utredningens förslag komma att till största delen överföras till industriverket.

Utredningen har framhållit, att den omständigheten att generalfältygmästaren borde tillsättas allenast med förordnande, borde — i likhet med vad fallet vore med civila verkschefer — kompenseras med en något högre löneställning än den för generalspersoner vanliga, samt därför föreslagit, att befattningen i fråga upptages på arméförvaltningens stat i en ny lönegrad av den i militära avlöningsreglementet intagna löneplanen Ob (Ob 3 a) med en grundlön av 20,000 kronor.

Beträffande tygdepartementets organisation i övrigt har förvaltningsutredningen anfört i huvudsak följande.

På grund av tygdepartementets mycket omfattande verksamhetsområde är det enligt förvaltningsutredningens uppfattning nödvändigt, att generalfältygmästaren, liksom nu, till sitt förfogande har en ställföreträdande chef, fältygmästaren, tillika chef för tygstaten. Fältygmästarebefattningen synes i likhet med generalfältygmästarebefattningen böra tillsättas med förordnande på viss tid. Fältygmästaren skall givetvis tillhöra fältygkåren, men befattningen synes dock böra uppföras på arméförvaltningens stat. Med hänsyn till de synnerligen omfattande uppgifter som komma att åvila fältygmästaren ävensom till den osäkrare ställning som följer med förordnandeformen bör fältygmästaren upptagas i lönegraden Ob 2.

Närmast anknuten till fältygmästaren bör inom tygdepartementet finnas en chefsexpedition, vid vilken handläggas för departementet gemensamma ärenden ävensom generalfältygmästaren och fältygmästaren berörande personalärenden.

För att väl kunna fylla alla de uppgifter, som skola ankomma på tygdepartementet, måste departementet erhålla en indelning i underavdelningar, som i möjligaste mån främjar ett effektivt arbete. Detta innebär att ett avsevärt antal byråer måste tillkomma. Dels för att sammanhålla vissa närbesläktade byråer under en gemensam ledning och dels för att avlasta arbetsbördan för generalfältygmästaren och fältygmästaren, böra vissa av byråerna sammanföras till avdelningar.

Utredningen har efter noggrant övervägande kommit fram till att följande avdelningar böra finnas inom departementet:

- beväpningsavdelningen,
- signal- och ingenjörmaterielavdelningen,
- fordonsavdelningen,
- utrustningsavdelningen samt
- verkstadsavdelningen.

Vidare böra inom departementet, vid sidan av avdelningarna, finnas en mobiliseringsbyrå, ett konstruktionskontor, ett kontrollkontor samt en provskjutningscentral.

Den sålunda föreslagna indelningen av tygdepartementet jämte avdelningarnas indelning i byråer åskådliggöras av ett å sid. 153 i förvaltningsutredningens betänkande intaget organisationschema.

Beträffande de olika avdelningarnas uppgifter och organisation har utredningen anfört i huvudsak följande.

Beväpningsavdelningen förutsättes skola handlägga ärenden angående projektering, konstruktion, utprövning, anskaffning m. m. av vapen med utredning och ammunition, sprängteknisk materiel, gasskyddsmateriel samt eldlednings- och mätmateriel, ävensom utfärdandet av tekniska anvisningar för denna materiels handhavande. Avdelningen föreslås uppdelad på tre byråer, nämligen vapenbyrå, instrumentbyrå och ammunitionsbyrå.

Å *signal- och ingenjörmaterielavdelningen* skola handläggas ärenden angående projektering, konstruktion samt anskaffning av signal-, pionjär- och brobyggnadsmateriel, varjämte erforderliga tekniska anvisningar för denna materiels handhavande skola utfärdas å avdelningen. Avdelningen bör uppdelas på tre byråer, nämligen signalmaterielbyrå, elektroteknisk byrå samt ingenjörmaterielbyrå.

Fordonsavdelningen skall handlägga ärenden angående projektering, konstruktion, anskaffning m. m. av fordon av olika slag samt hästutredning ävensom utfärdade tekniska anvisningar för denna materiels handhavande. Avdelningen föreslås uppdelad i följande tre byråer: motorfordonsbyrån, motortekniska byrån samt hästfordonsbyrån.

De tre hittills behandlade avdelningarna kunna karakteriseras med begreppet »materielavdelningar», enär de var och en inom sitt område handlägga respektive materielslags konstruktion och anskaffning m. m. Departementets återstående underavdelningar ha emellertid en sinsemellan mera skiljaktig karaktär i anslutning till de övriga uppgifter, som tillkomma departementet.

Utrustningsavdelningen skall handlägga ärenden, som angå tygmaterielens förvaring, redovisning med därtill hörande förråds kontroll och statistik, truppförbandens försende med tygmaterielutrustning samt materielens vård och föreskrifter för densamma m. m. Även denna avdelning bör uppdelas i tre byråer, nämligen tygförrådsbyrå, ammunitionsförrådsbyrå och materielvårdsbyrå.

Verkstadsavdelningen avses skola handlägga ärenden, som angå driften vid arméns verkstäder samt reparationstjänstens organisation i hemorten m. m. Till denna avdelning föreslås även arméingenjörkårens chefsexpedition vara förlagd. Såsom chef för verkstadsavdelningen avses arméöveringenjören. En uppdelning i byråer torde icke vara erforderlig.

Å *mobiliseringsbyrån* skola handläggas ärenden, som angå tygdepartementets och dess underlydande anstalters mobilisering, tygtjänsten berörande reglementen och instruktioner ävensom ärenden rörande utbildning och tygtrupper m. m. Byråchefen avses samtidigt skola vara chef för tygavdelningen i arméinspektionen. Härigenom torde den erforderliga kontakten mellan trupp- och förvaltningssidorna beträffande dessa frågor kunna erhållas.

De återstående underavdelningarna av tygdepartementet äro att betrakta såsom hjälporgan till de föregående.

Vid *konstruktionskontoret* skola konstruktionsritningar, arbetsbeskrivningar m. m. uppgöras enligt direktiv från departementets övriga avdelningar. Kontoret förutsättes bliva uppdelat i underavdelningar motsvarande de olika materielslagen (t. ex. ammunition, signalmateriel etc.). *Kontrollkontoret* avses för leveranskontroll av materiel från såväl statliga som civila fabriker. *Provskjutningscentralen* skall verkställa skjutningar i samband med nykonstruktioner, leveransprov eller årsbesiktningar. Beträffande dess förlägningsplats torde en närmare utredning bliva erforderlig, men synes åtminstone huvuddelen kunna etableras i anslutning till det redan befintliga och i vissa avseenden välutrustade skjutfältet i Karlsborg.

Det av förvaltningsutredningen beräknade behovet av militär och civilmilitär aktiv personal, för vilket lämnats en närmare redogörelse å sid. 154—157 i utredningens betänkande, framgår av sammanställningen å sid. 304 i denna proposition.

Förvaltningsutredningen har å sid. 159—161 i betänkandet närmare redogjort för personalbehovet i övrigt vid tygdepartementet. Behovet av pensionerad personal i arvodesbefattning har beräknats till 22 officerare och 12 underofficerare. Det permanenta behovet av civil teknisk personal har angivits till 46 befattningshavare i lönegraderna Eo 11—Eo 24. Av den civila kontorspersonalen ha 69 befattningshavare ansetts böra beredas ordinarie eller extra ordinarie anställning, i lönegraderna 2—11. Utredningen har vidare räknat med 1 förste expeditionsvakt, 2 expeditionsvakter och 1 biträdande expeditionsvakt. I övrigt erforderlig civil personal har förutsetts skola avlönas med anlåtande av vederbörliga materielanslag.

Utredningen har slutligen förordat, att för underlättande av rekryteringen vid tygdepartementet liksom nu arvoden skola tilldelas viss militär personal vid departementet, och har i sådant hänseende föreslagit en utjämning av arvodesbeloppen ävensom vissa jämkningar i övrigt i nu gällande grunder för arvodena.

Utlåtanden över 1941 års förvaltningsutrednings förslag.

Arméförvaltningen har funnit förvaltningsutredningens organisationsförslag i stort sett ändamålsenligt men förordat vissa jämkningar däri. Sålunda har föreslagits, att chefsexpeditionen skall bestå av tre sektioner, en central-, en personal- och en registratorssektion. De tekniska byråerna inom de tre egentliga materielavdelningarna ha ansetts böra benämnas tekniska assistentkontor. Beträffande beväpningsavdelningens organisation har därjämte föreslagits ersättande av den föreslagna vapenbyrån med två byråer, en infanteribyrå och en artilleribyrå. Till signal- och ingenjörmaterielavdelningen borde anknytas det nuvarande elektrotekniska laboratoriet, som av förvaltningsutredningen förutsatts skola underordnas industriverket. Vid fordonsavdelningen borde tillkomma ett fordonsregister. Den av utredningen föreslagna materielvårdsbyrån borde överflyttas från utrustningsavdelningen till en av arméförvaltningen i stället för kontrollkontoret föreslagen kontrollavdelning, som tillika borde omfatta en leveranskontrollbyrå ävensom den i utredningens förslag upptagna provskjutningscentralen. I utrustningsavdelningen borde tillkomma ett särskilt förrådskontrollkontor. Såsom förut anmärkts borde vidare enligt arméförvaltningens mening inom tygdepartementet finnas en särskild civilbyrå. Slutligen borde inom konstruktionskontoret finnas en särskild sektion för standardiseringsfrågor.

Beträffande tygdepartementets personalorganisation har arméförvaltningen ansett erforderligt med vissa utökningar och jämkningar i förhållan-

Militär och civilmilitär aktiv personal vid tygdepartementet.

Underavdelning	Chef (på fälttygkårens resp. arméingenjörkårens stat)					Tjänstgörande personal				Personal ur tygstaten
	Överstar	Överstelöjtnanter eller majorer	Majorer eller kapten	Förste arméingenjörer	Förste arméfälttygkåren	Kapten vid fälttygkåren	Kommanderade off	Arméingenjörer	Uoff vid flk	
Chefsexpeditionen	—	—	—	—	1	1	—	—	—	
Beväpningsavdelningen	1	—	—	—	1	—	—	—	—	
Vapenbyrån	—	1	—	—	3	1	1	—	—	
Instrumentbyrån	—	—	—	1	—	1	1	—	—	
Ammunitionsbyrån	—	1	—	—	4	1	2	1	—	
Signal- och ingenjörmaterielavdelningen	1	—	—	—	1	—	—	—	—	
Signalmaterielbyrån	—	1	—	—	2	1	—	—	—	
Elektrotekniska byrån	—	—	—	1	—	—	1	—	—	
Ingenjörmaterielbyrån	—	—	1	—	—	1	1	—	—	
Fordonsavdelningen	1	—	—	—	1	—	—	—	—	
Motorfordonsbyrån	—	1	—	—	2	1	—	—	—	
Motortekniska byrån	—	—	—	1	—	—	1	—	—	
Hästfordonsbyrån	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2 tygförv. av 1. kl.
Utrustningsavdelningen	1	—	—	—	1	—	—	—	—	3 tygförv. av 2. kl.
Tygförrådsbyrån	—	1	—	—	1	1	—	—	—	
Ammunitionsförrådsbyrån	—	1	—	—	1	1	—	—	—	
Materielvårdsbyrån	—	1	—	—	2	1	3	—	—	
Verkstadsavdelningen	—	—	—	1	—	—	2	—	—	
Mobiliseringsbyrån	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
Konstruktionskontoret	—	—	—	1	—	—	1	—	—	
Kontrollkontoret	—	1	—	—	6	—	4	2	4	
Provskjutningscentral	—	—	1	—	—	1	—	2	—	1 tygskr.
Summa	4	9	3	5	27	12	17	7	—	1 tygverkm.
1941 års försvarsutrednings förslag	4	8	0	3	27	—	3	7	4	2 tyghantv.

¹ Arméöveringenjör.

² Två av dessa befattningar tillsätts i mån av avgång ur tjänst av nuvarande innehavare av två kontrollunderofficersbefattningar avsedda för pensionerade underofficerare.

³ Sammanlagt 22 st.

⁴ 2 departementsskrivare i stället för 2 tygförvaltare av 1. klass, i övrigt lika.

de till förvaltningsutredningens förslag. Härutinnan torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Arméförvaltningen har i anslutning till sina personalberäkningar framhållit, att vid tygdepartementet komme att handläggas icke blott förvaltningsärenden utan även fälttygkåren och tygstaten berörande personalärenden samt militära ärenden, vilka åvilade generalfälttygmästaren i denna

hans egenskap, såsom vissa mobiliserings- och utbildningsärenden samt inspektionsfrågor. Den föreslagna organisationen medförde sålunda en minskning av antalet eljest erforderliga organ inom arméns ledning ävensom av den tekniska personalen.

Statens ammunitionsnämnd och *försvarsväsendets verkstadsnämnd* ha ifrågasatt, huruvida det kunde anses förenligt med kravet på en rationell organisation att organisera icke mindre än nio avdelningar eller kontor under generalfältygmästaren samt om en så omfattande organisation över huvud vore nödvändig med hänsyn till arméförvaltningens förändrade arbetsuppgifter. Förklaringen till förvaltningsutredningens förslag syntes ligga däri, att utredningen, trots vad den i princip anfört beträffande anskaffningens förläggande till industriverket, tänkt sig en mycket stor del av anskaffningen förlagd till tygdepartementet. Nämnderna finge vidare påpeka, att för arméförvaltningen, i olikhet mot marin- och flygförvaltningarna, saknades ett särskilt gemensamt organ för handläggning av standardiseringsfrågor. Slutligen framhölles, att den leveranskontroll, som skulle handhavas av kontrollkontoret, icke finge avses omfatta annan materiel än sådan, vars anskaffning ombesörjdes av departementet. Nämnderna ha därjämte ansett, att all reparation av materiel för armén borde sammanföras till en gemensam verkstadsavdelning.

Statskontoret har avstyrkt förslaget om uppflyttning till den nya lönegraden Ob 3 a av generalfältygmästaren ävensom att denna befattning skulle tillsättas på förordnande på viss tid. Icke heller hade tillräckliga skäl anförts för en förändrad löneställning för fältygmästaren. De föreslagna avdelningarna vore enligt statskontorets mening att jämställa med byråer inom förvaltningen i övrigt och de särskilda byråerna med kontor eller sektioner. Statskontoret kunde icke tillstyrka, att såsom chefer för samtliga avdelningar sattes överstar; åtminstone två borde vara överstelöjtnanter. Löneställningen för de befattningshavare, som förutsatts skola tillhöra arméingenjörkåren, kunde icke slutligt bedömas i avbidan på utredningen rörande utnyttjandet inom försvarsväsendet av ingenjörtekniskt utbildad personal. Såsom chefer för avdelningarnas underavdelningar borde i regel utnyttjas majorer och högst överstelöjtnanter. — Statskontoret kunde icke finna de av utredningen anförda skälen för bibehållande av särskilda arvoden åt militär personal vid tygdepartementet bärande.

Allmänna lönenämnden och *försvarsväsendets lönenämnd* ha funnit tveksamt, om behov verkligen föreläge av en särskild befattningshavare med huvudsaklig uppgift att vara ställföreträdare för chefen för tygdepartementet. Om en sådan befattning ansåges oundgängligen erforderlig, borde den placeras i högst lönegrad Ob 1. Nämnderna ha vidare ifrågasatt, om icke såsom avdelningschefer kunde avses jämväl överstelöjtnanter samt såsom byråchefer majorer och kaptener i större utsträckning än utredningen ifrågasatt. Chef för byrå syntes endast undantagsvis böra vara överstelöjtnant.

Statens krisrevision har anfört, att om industriverket erhöle den av krisrevisionen förordade, i det föregående närmare angivna ställningen, den av förvaltningsutredningen föreslagna organisationen av tygdepartementet uppenbarligen bleve alldeles för stor. Krisrevisionen har i detta sammanhang berört frågan om utbildningen av tygofficerare, vilken enligt krisrevisionens erfarenhet för närvarande lämnade rum för åtskilliga erinringar.

Svenska teknologföreningen har ansett, att arméförvaltningen enligt förvaltningsutredningens förslag icke bleve tillräckligt tekniskt och merkantilt betonad vare sig i fråga om organisation eller personal. Chefen för tygdepartementet borde alltefter förhållandena kunna väljas bland militärer eller icke-militärer. Vad utredningen anfört till stöd för förslaget om militär chef stode icke i överensstämmelse med utredningens synpunkter i fråga om tygdepartementets allmänna uppgifter och vore även inkonsekvent, jämfört med vad utredningen anfört i fråga om chefskapet för marin- och flygförvaltningarna. Den av utredningen föreslagna indelningen av tygdepartementet vore ur flera synpunkter mindre ändamålsenlig. De materielhandläggade organen borde så långt möjligt indelas efter de tekniska facken. Med utgångspunkt därifrån och under åberopande av vissa andra skäl, beträffande vilka torde få hänvisas till handlingarna i ärendet, föresloge föreningen, att tygdepartementet skulle indelas i en vapenbyrå, en ammunitionsbyrå, en fältbyggnadsbyrå, en fordonsbyrå, en elektroteknisk byrå, en normaliebyrå, en verkstadsbyrå och en anskaffningsbyrå. Därjämte skulle i stället för den av utredningen föreslagna chefsexpeditionen inrättas två centrala organ, en fälttygmästarexpedition, vilken skulle handlägga bland annat mobiliseringsärenden, och en arméingenjörsexpedition, varjämte skulle finnas en provskjutningscentral ävensom provrum och försöksstation.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har ansett, att chefen för tygdepartementet efter de personliga kvalifikationerna borde kunna väljas bland militära, civilmilitära eller civila personer ävensom att hans lön, liksom chefslönerna i marin- och flygförvaltningarna, borde vara högre än enligt förslaget. Den föreslagna indelningen av tygdepartementet innebure en tungrodd och i vissa fall överflödig organisation. I många fall gjorde sig ett behov gällande av att sammanhålla byråer i andra kombinationer än utredningen föreslagit. Såsom utgångspunkt för ärendenas uppdelning på byråer borde tjäna karaktären av handläggningen samt de tekniska ärendenas art, sett ur teknisk synpunkt.

Förbundet har i anslutning till dessa synpunkter förordat samma byråindelning som svenska teknologföreningen föreslagit. I likhet med sistnämnda förening har förbundet därjämte föreslagit inrättande av en fälttygmästar- och en arméingenjörsexpedition. Cheferna för anskaffnings- och verkstadsbyråerna borde placeras i lönegraderna C 6 respektive Cb 1. Övriga byråchefer borde vara förste arméingenjörer i lönegraden Ca 30 eller undantagsvis Ca 28. En väsentlig ökning av den tekniska personalen på de olika byråerna syntes erforderlig.

Civilmilitära tjänstemannaföreningen har förordat ett par smärre jämkningar i löneställningen för personalen vid tygdepartementets utrustningsavdelnings förrådskontroll.

Slutligen har *försvarets civila tjänstemannaförbund* föreslagit en avsevärd utökning av personalen vid konstruktionskontoret, delvis även innebärande förbättrad löneställning, samt en mindre jämkning av utredningens förslag beträffande personalorganisationen vid kontrollkontoret.

Vid behandlingen av principerna för verksamhetens ordnande på tygförvaltningens område har jag såsom min mening uttalat, att krigsmaterielverket bör — jämte det verket handhar vissa uppgifter avseende industriplanering, standardisering, kontroll, förrådshållning m. m. — ombesörja anskaffning av materiel, som är av mass- eller standardkaraktär eller som kan anses fixerad i tekniskt hänseende, samt vidare sådan anskaffning som måste ske genom verket för att möjliggöra en effektiv krigsplanering. Anskaffandet av ren specialmateriel eller sådan materiel som befinner sig på experimentstadiet bör däremot enligt min mening åvila vederbörande försvarsgrensförvaltning. Anskaffningsuppgifterna avses emellertid skola överföras successivt i enlighet med beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall eller beträffande visst eller vissa materielslag. Härigenom vinnes en smidigare övergång till det nya systemet och större klarhet beträffande gränsdragningen i detalj mellan krigsmaterielverket och arméförvaltningens tygavdelning.

I anledning av vad förvaltningsutredningen anfört därom, att centralförråden för ammunition förutsatts underställda tygavdelningen, vill jag framhålla, att enligt vad jag redan i det föregående anfört de s. k. industriförråden böra lyda under krigsmaterielverket.

Det omedelbara chefskapet för tygavdelningen bör utövas av en generalfälttygmästare, som i likhet med samme befattningshavare i den nuvarande organisationen bör vara placerad i lönegraden Ob 3, givetvis med undantag för det fall, att han förordnats till souschef för arméförvaltningen. Liksom för närvarande är fallet inom tygdepartementet bör inom tygavdelningen finnas en fälttygmästare. Denne befattningshavare är i nuvarande organisation placerad i lönegraden Oa 6. Förvaltningsutredningen har föreslagit en uppflyttning av fälttygmästaren till lönegraden Ob 2. Oavsett frågan om den centrala militärförvaltningens organisation har såsom skäl för en högre löneställning för fälttygmästaren åberopats, att han genom beslut av 1942 års riksdag ålagts chefskapet för tygstaten. För min del kan jag icke finna, att tillräckliga skäl förebragts för att, samtidigt som åtskilliga arbetsuppgifter överföras från tygdepartementet (tygavdelningen) till krigsmaterielverket och fabriksstyrelsen, göra en uppflyttning av ifrågavarande befattningshavare i högre lönegrad.

Genom nyssnämnda överflyttning av arbetsuppgifter måste på längre sikt en minskning av den på tygavdelningen belöpande arbetskvantiteten

Departementschefen.

komma att ske. En ytterligare sådan minskning kommer självfallet att inträda i den mån materielanskaffningen enligt försvarets femårsplan fortskrider. En återgång till fredsförhållanden måste även komma att medföra en betydande nedgång i dylikt hänseende. Dessa omständigheter torde icke i tillräcklig grad ha beaktats vid uppgörandet av förvaltningsutredningens förslag i förevarande hänseende. Jag har därför kommit till den bestämda uppfattningen, att tygavdelningens organisation och personal måste i väsentlig mån begränsas i förhållande till vad utredningen förordat. Förvaltningsutredningen har föreslagit, att det av densamma förordade tygdepartementet skulle indelas i fem avdelningar, var och en om flera byråer, samt vissa organ vid sidan om avdelningarna. Den tygavdelning, som nu av mig föreslås, bör enligt min mening direkt indelas i byråer, vilka i sin tur få uppdelas i sektioner och detaljer, ävensom vissa med byråerna sidoordnade organ. Förslaget innebär således, att de organisatoriska enheterna inom tygavdelningen erhållit beteckningar, som bättre svara mot deras mera begränsade omfattning. Med dessa utgångspunkter har på mitt uppdrag under hand inom det nuvarande tygdepartementet utarbetats ett organisationsutkast, vilket synes mig ägnat att i sina huvuddrag läggas till grund för ett förslag till riksdagen. De principer, på vilka utkastet är byggt, överensstämman i stort sett med dem, som tillämpats av förvaltningsutredningen vid dess gränsdragning mellan arbetsuppgifterna för de olika enheterna inom organet för tygförvaltning. Den av utredningen förordade fristående mobiliseringsbyrån har emellertid fått uppgå i chefsexpeditionen, medan provskjutningscentralen infogats i kontrollbyrån. Mellan signalmaterielbyrån och fordonsbyrån har — även i förhållande till vad i nyssnämnda utkast föreslagits — gjorts en viss förskjutning i arbetsuppgifterna. I övrigt förutsätts de olika byråerna skola handlägga i stort sett de ärenden, som i förvaltningsutredningens förslag lagts på dem motsvarande avdelningar, dock med den jämkning i fråga om materielanskaffningen, som föranledes av den förut gjorda gränsdragningen mellan tygavdelningens och krigsmaterielverkets uppgifter. Beträffande organisationen inom byråerna föreslås åtskilliga ändringar i förhållande till förvaltningsutredningens förslag.

I enlighet med det sagda föreslår jag, att tygavdelningen skall indelas i *chefsexpedition*, *beväpningsbyrå*, *signalmaterielbyrå*, *fordonsbyrå*, *utrustningsbyrå*, *kontrollbyrå*, *verkstadsbyrå* samt *ritkontor*.

I *beväpningsbyrån* bör med hänsyn till den nutida mångskiftande infanteribeväpnningen ingå en särskild infanterisektion. Vidare bör finnas en artillerisektion och en ammunitionssektion. För byrån erforderliga tekniska specialister på optiska frågor, instrument- och materialfrågor m. m. böra sammanföras till en specialteknisk sektion.

I fråga om *signalmaterielbyråns* inre organisation ha flera alternativ varit under övervägande. Från tygdepartementets sida har framhållits såsom tveksamt, huruvida ingenjör- och signalmaterielärendena borde samman-

föras inom samma byrå eller fördelas på två fristående byråer. Å ena sidan äro de båda materielgrupperna tekniskt skilda från varandra, varför en handläggning på två fristående byråer kan synas naturlig. Å andra sidan föreligger önskemål om att minska antalet avdelningschefen direkt underställda enheter, varjämte den relativt ringa omfattningen i fredstid av ingenjörmaterielärendena torde möjliggöra, att dessa handläggas vid en större enhet. Även jag anser, att skälen för att sammanföra signal- och ingenjörmaterielärendena till en byrå ha föga bärkraft. Jag erinrar om att en uppdelning av hithörande frågor på den rent militära sidan gjordes redan i samband med 1936 års försvarsreform, i det att då särskilda signaltrupper och särskilda ingenjörtrupper bildades. För min del anser jag, att ingenjörmaterielärendena med större fördel böra förläggas till den tilltänkta fordonsbyrån. En sådan anordning synes mig också väl förenlig med min tanke — till vilken jag senare återkommer — att till chefer för byråerna skola kunna sättas även tekniker. Till jämförelse må nämnas, att inom krigsmaterielverket planerats ett sammanförande av ärenden angående fordon samt bro- och överskeppningsmateriel till en anskaffningsgrupp.

Med den ståndpunkt jag intager till frågan om ingenjörmaterielärendenas handläggning skulle signalmaterielbyråns omfattning begränsas till en trådmaterielsektion, en radiomaterielsektion och en specialteknisk sektion.

Inom *fordonsbyrån* bör finnas — förutom en ingenjörmaterielsektion enligt vad nyss är sagt — en motorfordonssektion, en hästfordonssektion och en specialteknisk sektion. I anslutning till beslut av 1942 års riksdag har genom förordningen den 9 oktober 1942 (nr 832) om uttagning under fredstid av vissa förnödenheter för krigsmaktens behov (uttagningsförordningen) föreskrivits, att uttagning av motorfordon och motorredskap skall verkställas av arméförvaltningens tygdepartement såsom biluttagningsmyndighet. I förvaltningsutredningens betänkande har hänsyn icke kunnat tagas till denna arbetsuppgift. I fordonsbyrån bör emellertid ingå en särskild sektion för fordonsregistrering och biluttagning.

I *utrustningsbyrån* bör ingå en tygförråds- och en ammunitionsförrådssektion samt ett förrådskontrollkontor. Till skillnad mot vad förvaltningsutredningen föreslagit bör i utrustningsbyrån icke ingå något särskilt organ för materielvården. Ett sådant bör i stället infogas i kontrollbyrån, med vars verksamhet materielvården nära sammanhänger. I kontrollverksamheten ingår nämligen även att följa materielen vid trupp under garantitiden samt att genom periodiskt återkommande överbesiktningar ingående kontrollera materielens funktionsduglighet, slitage m. m.

Kontrollbyrån bör omfatta leveranskontrollsektion, specialteknisk sektion och materielvårdssektion. Då vidare provskjutningar äro ett av de viktigaste slutproven för vapen, ammunition och pansar, torde den av utredningen föreslagna fristående provskjutningscentralen lämpligen böra inordnas under kontrollbyrån.

Verkstadsbyrån bör indelas på särskilda sektioner för de byrån underställda verkstädernas drift samt för vapen, fordon, instrument, elektroteknik, krigsverkstäder och utbildning. Verkstadsbyrån bör även i den mån så befinnes påkallat och lämpligt biträda intendenturavdelningen vid skötseln av de verkstäder, som alltjämt komma att vara underställda denna avdelning.

Slutligen bör *ritkontoret* innefatta sektioner för standardisering, verkstadstekniska frågor, vapen, ingenjörmateriel, fordon och artilleri.

Jag förutsätter dock, att Kungl. Maj:t skall äga genomföra de jämkningar i denna organisation, som i praktiken kunna visa sig påkallade.

Såsom jag nyss antytt förordar jag, att till chefer för tygavdelningens byråer skola sättas de i varje särskilt fall för dessa poster mest lämpade männen, oavsett om de äro militärer, civilmilitära eller civila tekniker. Vad verkstadsbyrån angår räknar jag emellertid med en tekniker såsom chef för densamma. Denne befattningshavare, som bör ha tjänstetiteln överingenjör, bör med hänsyn till de höga kvalifikationer, som krävas av honom, placeras i lönegraden C 8. Vidare bör enligt min mening i regel såsom chef för signalmaterielbyrån avses en tekniker.

Vad angår den för tygavdelningen erforderliga militära personalen ha ifrågasatts åtskilliga ökningar av densamma. Å andra sidan kommer genomförandet av det i det föregående framlagda förslaget om fabriksstyrelsen och fabriksverket i övrigt att i och för sig öppna möjlighet att frigöra vissa på personalförteckning för fälttygkåren upptagna beställningshavare. Jag vill vidare erinra, att slutförandet av den pågående ingenjörutredningen kan komma att föranleda ändringar i fälttygkårens framtida sammansättning. Härtill kommer svårigheten att i nuvarande läge bedöma personalbehovet vid återgång till fredsförhållanden. Med hänsyn till det anförda synes mig icke möjligt att nu föreslå några förändringar i fråga om de i fälttygkåren ingående officerarna i vidare mån än att tre nya kaptensbeställningar, avsedda för militärassistenter vid fabriksverket, böra inrättas.

Till frågan om en provisorisk reglering av anställningsförhållandena för nu anställda tekniker samt till vissa spørsmål berörande fälttygkårens sammansättning i här ej berörda hänseenden torde jag få återkomma vid anmälan av frågan om anslagsbehovet för nästa budgetår.

Intill dess hithörande ännu ovissa spørsmål blivit till fullo klarlagda torde det ytterligare personalbehov, som kan föreligga vid tygavdelningen, böra fyllas genom tillfälliga kommenderingar eller tillfällig anställning av civila tekniker.

Till frågan om tilläggsarvoden till vissa befattningshavare vid tygdepartementet torde jag i annat sammanhang få återkomma.

3. Intendenturavdelningen.

1941 års förvaltningsutredning.

Enligt förvaltningsutredningens förslag skall arbetet inom intendenturdepartementet, i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande organisation, fördelas på sex byråer jämte ett för departementet gemensamt kontor, nämligen

centralbyrån,
utrustningsbyrån,
kasernutredningsbyrån,
materielbyrån,
underhållsbyrån,
häst- och veterinärmaterielbyrån samt
förrådskontrollkontoret.

Förvaltningsutredningen har funnit en viss ökning av personalbehovet inom intendenturdepartementet ofrånkomlig och därom närmare anfört följande.

Den utökade arméorganisationen samt förlängningen av tjänstgöringstiden för huvuddelen av arméns värnpliktiga från 175 dagar till 450 dagar medför helt naturligt ökade arbetsuppgifter. Den minskning i de löpande ärendenas antal, som förut under vinterperioden medgivit ökad tid för större utredningar och planläggningsarbeten, kan hädanefter, då värnpliktiga hela året äro i tjänstgöring, icke påräknas. De enorma anskaffningar av intendenturmateriel, som under de båda senaste åren ägt rum och alltjämt pågå, komma att medföra betydligt utökade arbetsuppgifter för den centrala förvaltningsmyndigheten, om dessa för landet så värdefulla tillgångar skola komma att på ett betryggande sätt förvaltas. För arméns del har detta förhållande bland annat medfört tillkomsten av tre nya centralförråd. Å andra sidan kan framhållas, att en blivande fredsperiod kommer att medföra minskade anskaffningsuppgifter. Den samordning av materielanskaffningarna, som bör komma till stånd, torde dock för intendenturdepartementets del komma att i viss utsträckning motverka denna minskning. Härtill kommer vidare, att beredskapstidens erfarenheter från materielanskaffningar visat sig kräva ett betydligt mera omfattande krigsplanläggningsarbete än som hittills kunnat utföras. Även på livsmedelsområdet får man räkna med en i ökad utsträckning centraliserad och mellan försvarsgrenarna samordnad anskaffning, varjämte lagring av livsmedel i större utsträckning och å flera platser än hittills torde ifrågakomma.

Chefen för intendenturdepartementet torde liksom nu böra benämnas generalintendent. Med hänsyn till de rent militära frågor, som ständigt uppkomma till bedömande vid handhavandet av den högsta beslutanderätten på förevarande område, ävensom till den inspekterande verksamhet rörande intendenturförvaltnings-tjänsten vid truppförbanden, som utgör en av generalintendentens viktigaste uppgifter, har utredningen kommit till den bestämda uppfattningen, att det är helt uteslutet att besätta generalintendentsbefattningen med en icke-militär. Emellertid synes det vara lämpligt att befattningen som generalintendent tillsättes allenast på förordnande på viss tid, i allmänhet sex år. Som kompensation för denna osäkrare ställning synes lönen böra höjas till den för generalfälttygmästaren föreslagna lönegraden Ob 3 a, vilken motsvarar den för förordnade civila verkschefer gängse lönegraden.

Utredningen vill föreslå, att generalintendenten till sitt direkta förfogande inom

departementet erhåller en ställföreträdare, närmast avsedd att biträda honom i arbetet med ledningen av verksamheten vid de byråer, vilkas främsta uppgifter falla inom materieltjänstens område (utrustnings-, kasernutrednings- och materielbyråerna). Denne befattningshavare, vars tjänstetitel synes böra vara överfältintendent bör upptagas i lönegraden Ob 2.

Som chefer för de fem militära byråerna — central-, utrustnings-, kasernutrednings-, materiel- och underhållsbyråerna — torde böra avses 4 överstar och 1 överstelöjtnant vid intendenturkåren. Häst- och veterinärmaterielbyrån bör förestås av överfältveterinären. Som föreståndare för förrådskontrollkontoret torde böra avses en major ur intendenturkåren.

Vad angår personalen i övrigt har utredningen funnit erforderligt, att till departementets förfogande ställes, förutom militära och civilmilitära befattningshavare samt kontors- och vaktpersonal, jämväl viss civil teknisk personal. Denna bör äga ständig kontakt med utvecklingen inom motsvarande civila arbetsområden. Ifrågasvarande personal bör lämpligen anställas mot arvode.

Beträffande förvaltningsutredningens beräkningar av personalbehovet i övrigt vid intendenturdepartementet torde få hänvisas till följande två sammanställningar.

Militär och civilmilitär personal.

Byrå eller kontor	Aktiv personal							Pensionerade	
	Militär				Civilmilitär			Officerare	Underofficerare
	Överstar	Överstelöjtnant	Majorer	Kaptener	Överfältveterinär	Regementsveterinär	Departements-skrivare		
Centralbyrån	1	—	1	6	—	—	—	—	1
Utrustningsbyrån	1	—	1	2	—	—	—	1	1
Kasernutredningsbyrån	—	1	—	1	—	—	—	1	—
Materielbyrån	1	—	1	4 ¹	—	—	—	1	1
Underhållsbyrån	1	—	1	5	—	—	—	—	1
Häst- och veterinärmaterielbyrån ²	—	—	—	1	1	1	—	—	—
Förrådskontrollkontoret	—	—	1	—	—	—	2	—	2
Summa	4	1	5	19	1	1	2	8	6

¹ Därav en från marinintendenturkåren och en ur flygvapnets intendenturpersonal.
² Om den föreslagna rekvisitionslagstiftningen genomföres, tillkomma här 1 fältveterinär och 1 pensionerad underofficer.

Teknisk personal.

Befattning	Årsarvode kronor
1 verkstadsinspektör	9 000
1 bränsleinspektör	10 000
2 ingenjörer	10 000
Summa befattningshavare: 4.	

Slutligen har utredningen beräknat behovet av kontors- och vaktpersonal till 22 befattningshavare i lönegraderna 2—9 ävensom 1 förste expeditionsvakt och 2 expeditionsvakter.

Utlåtanden över 1941 års förvaltningsutrednings förslag.

Arméförvaltningen har anfört, att från intendenturdepartementets sida framhållits, att om tygdepartementet uppdelades på avdelningar, en liknande ordning borde tillämpas för intendenturdepartementets del. I varje fall vore det angeläget, att icke de olika benämningarna föranledde ojämnheter i lönesättningen för de närmast under departementschefen stående befattningshavarna. I övrigt hade arméförvaltningen icke funnit anledning till annan erinran mot utredningens förslag beträffande intendenturdepartementets inre organisation än att såsom förut anmärkts i departementet borde ingå en för detsamma avsedd civilbyrå. Kontroll- och revisionskontoret borde underställas överfältintendenten, som därigenom kunde erhålla värdefulla impulser till åtgärder av olika slag.

Även samarbetet med marin- och flygförvaltningarna borde närmast åvila överfältintendenten.

Beträffande förvaltningsutredningens förslag med avseende å intendenturdepartementets personal har arméförvaltningen föreslagit ett flertal jämkningar i fråga om såväl löneställning som antal. Härutinnan torde få hänvisas till handlingarna i ärendet. Här torde blott böra anmärkas, att arméförvaltningen föreslagit överfältveterinärens inplacering i lönegrad Cb 2, ävensom att från intendenturdepartementets sida påyrkats, att, i likhet med vad fallet vore vid tygdepartementet, samtliga kompaniofficerare måtte tillerkännas tilläggsarvoden.

Statens ammunitionsnämnd och *försvarsväsendets verkstadsnämnd* ha anfört, att förvaltningsutredningens förslag om inrättande av befattningar för verkstadsinspektör, bränsleinspektör och två ingenjörer å materielbyrån vid sidan av såväl arméingenjörkåren som tygdepartementets ingenjörorganisation icke vore lämpligt. Verkstadsinspektören skulle således få likartad befattning och likartad kompetens som chefen för tygdepartementets verkstadsavdelning. Såsom tidigare anmärkts borde enligt nämndernas förmenande intendenturdepartementets ifrågavarande uppgifter ha sammanförts med verkstadsavdelningens. Materielbyråns två ingenjörer skulle synbarligen praktiskt taget uteslutande få uppgifter, som enligt utredningens förslag egentligen skulle åvila industriverkets personal.

Statskontoret har avstyrkt uppflyttning av generalintendenten i högre lönegrad samt tillsättande av denne på förordnande på viss tid. Icke heller hade tillräckliga skäl anförts för placering av överfältintendenten, därest en dylik tjänst skulle anses erforderlig, i högre lönegrad än Oa 6. Åtminstone ett par av de såsom byråchefer avsedda överstarna syntes kunna ut-

bytas mot överstelöjtnanter. Den av utredningen föreslagna bränsleinspektören borde överflyttas till fortifikationsförvaltningen.

Lönenämnderna ha ifrågasatt behovet av en särskild överfältintendent och ansett, att en sådan befattningshavare i varje fall icke borde placeras i högre lönegrad än Ob 1. Nämnderna ha vidare framställt vissa erinringar beträffande det av förvaltningsutredningen beräknade antalet regementsofficerare av olika grader.

Departementschefen.

Genom mitt ståndpunkttagande till spørsmålet om principerna för ordnandet av intendenturförvaltningen har jag även angivit min uppfattning i frågan om de uppgifter, som böra ankomma på arméförvaltningens intendenturavdelning. Såsom jag i nyssnämnda sammanhang framhållit bör anskaffningen av intendenturmateriel centraliseras till krigsmaterielverket, då fråga är om mass- eller standardartiklar och vissa andra varor, som därmed jämföras. Denna grundregel bör gälla icke blott för intendenturmateriel hänförlig till den mekaniska eller den kemisk-tekniska industrien utan även för textil- och lädervaror. Undantag avses dock skola göras för sådan för en viss försvarsgren specifik materiel, för vars anskaffning i annan ordning väsende militära skäl kunna åberopas. Beträffande anskaffningen av drivmedel hänvisar jag till vad som anförts vid behandlingen av krigsmaterielverket. Även i fråga om intendenturmateriel bör den krigsindustriella planläggningen verkställas av detta verk. Vidare bör arméns centrala beklädnadsverkstad ställas under fabriksstyrelsens ledning. Den efter försvarsgrenarna uppdelade intendenturförvaltningstjänsten skulle sålunda i stort sett bli begränsad till lokal anskaffning samt centrala och lokala vård- och underhållsuppgifter, livsmedelsanskaffning, ärenden angående intendenturväsendets organisation och utveckling, mobiliseringsärenden, frågor om intendenturtjänsten berörande reglementen och instruktioner m. m.

För närvarande är arméförvaltningens intendenturdepartement organiserat på följande åtta byråer, nämligen central-, utrustnings-, kasernutrednings-, industri-, underhålls- och drivmedelsbyråerna, häst- och veterinärbyrån samt civilbyrån. Härtill kommer ett tekniskt revisionskontor. Industri- och drivmedelsbyråerna ha jämlikt beslut av Kungl. Maj:t tillkommit under beredskapstiden, den förra redan på ett tidigt stadium genom utbrytning ur utrustningsbyrån av dess krigsindustriavdelning, den senare först under år 1942. Av dessa byråer kommer industribyrån enligt det föreliggande förslaget att kunna avvecklas i samma mån som utbyggnaden av krigsmaterielverket fortskrider. Vid återgång till normala förhållanden beräknas vidare en särskild drivmedelsbyrå bli obehövlig. Civilbyrån bör enligt min mening sammanslås med motsvarande organ inom det nuvarande tygdepartementet till en byrå. I den blivande intendenturavdelningen inom arméförvaltningen böra sålunda ingå en *centralbyrå*, en *utrustningsbyrå*, indelad i mobiliseringsdetalj, försöks- och utrustningsdetalj, förrådsdetalj samt verk-

stadsdetalj, en *kasernutredningsbyrå* med detaljer för kasern- och förplägnadsutredning samt för bränsle, belysning m. m., en *underhållsbyrå*, indelad i mobiliseringsdetalj och förplägnadsdetalj samt tills vidare, i avbidan på avgörande av frågan om statlig lagring av drivmedel, en drivmedelsdetalj, en *häst- och veterinärmaterielbyrå* ävensom ett *förrådskontrollkontor*.

Särskild uppmärksamhet förtjänar i detta sammanhang frågan om remonteringsväsendets ledning. Försvarsutredningen förordade för sin del härutinnan i huvudsak en återgång till den organisation, som var rådande före genomförandet av 1925 års försvarsbeslut. Ledningen borde således enligt utredningens mening anförtros åt en remonteringsstyrelse lydande närmast under inspektören för infanteriet och kavalleriet. Till denna mening anslöt jag mig vid framläggandet av propositionen 1942: 210. Emellertid ansåg riksdagen önskvärt, att den nuvarande remonteringsnämnden vid den i utsikt ställda omorganisationen av försvarsväsendets centrala förvaltningsorganisation inordnades i intendenturdepartementet. Avgörande för riksdagens ståndpunkttagande till detta spörsmål var dels den synpunkten, att arméns remontering främst vore att betrakta som en teknisk-ekonomisk förvaltningsangelägenhet, dels att på detta sätt större överensstämmelse skulle vinnas mellan freds- och krigsorganisation.

Så länge den nuvarande kavalleriinspektören kvarstår i sin befattning, torde den hittillsvarande organisationen av remonteringsväsendets ledning böra bibehållas. Vid hans avgång bör i enlighet med det av riksdagen uttalade önskemålet dess ledning infogas i arméförvaltningens intendenturavdelning. Anskaffningen av de för armén erforderliga remonterna bör alltjämt ske genom remonteringsnämnden, men dennas ordförande jämte för nämnden avsedd biträdespersonal böra såsom befattningshavare ingå i intendenturavdelningen. Jag förutsätter emellertid, att inspektören för infanteriet och kavalleriet alltjämt skall äga inspektionsrätt över remontdepåerna. Därest chefen för armén, såsom jag i det föregående föreslagit, erhåller chefskapet för arméförvaltningen, kunna självfallet de militära synpunkterna på remonteringen även på denna väg göra sig gällande.

Beträffande intendenturavdelningens ledning har jag med hänsyn till förslaget om en souschef för arméförvaltningen icke funnit skäl föreslå uppflyttning av generalintendenten i högre lönegrad än Ob 3. Jag har ej heller ansett mig böra nu, samtidigt som åtskilliga arbetsuppgifter flyttas till andra verk, föreslå inrättande av en befattning såsom överfältintendent.

Vid beräkningen av intendenturavdelningens personalbehov måste beaktas, att åtskilliga arbetsuppgifter successivt komma att överföras på krigsmaterielverket och fabriksstyrelsen. Vad anskaffningen beträffar måste emellertid, även om denna anförtros åt krigsmaterielverket, åtskilligt förarbete utföras av intendenturavdelningen, såsom bestämmande av modeller, uppgörande av arbetsbeskrivningar, uppställande av kvalitetsfordringar och kvantitetsberäkningar. Någon mera avsevärd överflyttning av personal

till krigsmaterielverket eller indragning av befattningshavare kan därför icke beräknas bli möjlig. Därtill kommer, att eventuellt tänkbara minskningar mer än väl torde uppvägas av vissa ökningar, som av skäl, vilka icke äga samband med förvaltningens omorganisation, bli alltmera påkallade. Jag syftar här på sådana krav på personalökningar, som motiveras med det ökade antalet värnpliktiga och den förlängda övningstiden. Båda dessa omständigheter måste uppenbarligen i särskilt hög grad avspegla sig på intendenturavdelningens verksamhetsområde. Slutligen måste beaktas, att de senaste 5—6 åren ett målmedvetet arbete bedrivits inom det nuvarande intendenturdepartementet i syfte att på olika områden effektivisera och rationalisera olika grenar av intendenturtjänsten. För att vid återgång till normala förhållanden det sålunda påbörjade arbetet i den mån det alltjämt kommer att åvila intendenturavdelningen skall kunna upprätthållas och fullföljas kräves viss personal, som icke beräknats vid 1936 års försvarsreform. Om jag än, på sätt jag i det föregående närmare utvecklat, icke är beredd att nu i hela dess vidd taga ståndpunkt till spørsmålet om den personal, som efter återgång till fredsförhållanden blir erforderlig för den militära förvaltningsorganisationen, så finner jag dock — i betraktande av nyss anförda omständigheter — ej anledning att föreslå några nedskärningar av intendenturavdelningens personal. I stort sett bör den nuvarande personalen åtminstone tills vidare förslå för fullgörande av de på avdelningen ankommande mera begränsade arbetsuppgifterna. I vissa avseenden har emellertid ett särskilt starkt behov av personalförstärkning gjort sig gällande. Detta gäller bland annat i fråga om den verksamhet, som i den nya organisationen kommer att åvila centralbyråns mobiliserings- och personaldetalj, utrustningsbyråns förrädsdetalj och underhållsbyråns förplägnadsdetalj. Jag föreslår därför, att intendenturkåren utökas med tre för intendenturavdelningen avsedda kaptensbeställningar. Den civila tekniska personal, som finnes böra vara anställd vid intendenturavdelningen, bör tills vidare liksom hittills avlönas medelst arvoden, att utgå från sakanslag.

Med avgörande av frågan om tilläggsarvoden till viss vid intendenturavdelningen tjänstgörande personal torde få anstå, till dess resultatet av pågående utredning om reglering av vissa militära arvoden föreligger.

4. Civilbyrån.

I arméförvaltningen sådan den för närvarande är sammansatt ingår förutom de till civila departementet hörande befattningshavarna viss ytterligare civil personal, avsedd för den administrativt-juridiska verksamheten. För tyg- och intendenturdepartementens samt fortifikationsstyrelsens vidkommande finnas särskilda, till var och en av de ifrågavarande verksamhetsgrenarna anknutna civilbyråer. Enligt 1936 års försvarsordning skulle chefen för tygdepartementets civilbyrå tillika vara chef för fortifikationsstyrelsens civil-

byrå. På grund av den i synnerhet under senare år inträffade ökningen av såväl tygdepartementets som fortifikationsstyrelsens arbetsböda har emellertid från och med ingången av budgetåret 1938/39 den å tygdepartementets civilbyrå tjänstgörande sekreteraren eller, vid förfall för denne, annan å byrån placerad tjänsteman varit förordnad såsom extra föredragande med skyldighet att handlägga samtliga å byrån förekommande mål och ärenden.

Enligt gällande instruktion för arméförvaltningen skola å *tygdepartementets* civilbyrå handläggas ärenden, som angå upprättande av leverans- och andra kontrakt, departementet vidkommande utanordningar av medel, tolkning och tillämpning av kontraktsbestämmelser ävensom av administrativa och ekonomiska författningar, som angå departementet eller äga tillämplighet å dess förvaltning, varjämte civilbyrån tillkommer att förvara kontrakt, uppbörds- och leveransbevis samt värdehandlingar ävensom att vidtaga åtgärder för bevarande av dylika handlingars gällande kraft.

Å *intendenturdepartementets* civilbyrå skola enligt gällande instruktion handläggas ärenden, som angå arbetsledare med civil anställning samt arbetsavtal och arbetarfrågor i övrigt inom intendenturdepartementets förvaltningsområde, ärenden angående lägerkassor, tolkning och tillämpning av kontraktsbestämmelser samt av administrativa och ekonomiska författningar, som angå departementet eller äga tillämpning å dess förvaltning, ävensom granskning av i samband med leveransavtal erbjudna säkerheter, varjämte byrån tillkommer att förvara kontrakt, uppbörds- och leveransbevis samt värdehandlingar ävensom att vidtaga åtgärder för bevarande av dylika handlingars gällande kraft.

1941 års förvaltningsutredning.

Förvaltningsutredningen har i förevarande avseende anfört i huvudsak följande.

De i den tilltänkta reducerade arméförvaltningen ingående tyg- och intendenturdepartementen komma även i framtiden att — med bortseende från det stora och betydelsefulla komplex av ärenden, som berör avtalsförhandlingar med kollektivanställda arbetare och vars handläggning i framtiden till stor del lära komma att äga rum hos den till industriverket anknutna avtalsnämnden — i stort sett omspänna samma arbetsområden som hittills. Den omständigheten, att en särskild, för hela försvarsväsendet gemensam civilförvaltning tillskapas, medför härutinnan ingen ändring. Ifrågavarande civilbyråers nuvarande arbetsuppgifter komma oavsett omorganisationen i nämnda hänseende att i huvudsak kvarstå i ovan antydd omfattning. Den nya arméförvaltningens verksamhet såsom remissmyndighet torde bliva begränsad till frågor rörande ämbetsverkets tekniska verksamhet och kommer icke att jämväl omfatta frågor av allmänt administrativ art eller spörsmål om avlöning m. m., vilkas behandling ankommer på civilförvaltningen.

Utöver vad nu sagts komma emellertid vissa ärenden att påläggas det eller de civila organen inom den blivande arméförvaltningen. Från den nuvarande arméförvaltningens civila departement måste sålunda dit överflyttas i stort sett följande grupper av ärenden, nämligen ärenden berörande arméförvaltningens avlönings-

och omkostnadsanslag, tillsättning av och avsked från civila tjänstebefattningar vid arméförvaltningen, löneklassplacering för personal vid arméförvaltningen samt arméförvaltningens kassa- och redovisningsväsende. Vad angår sistnämnda ärenden komma dessa givetvis att få handhavas i enlighet med de anvisningar, som utfärdas av försvarsväsendets civilförvaltning. De ombudsmannagöromål, som sammanhånga med tyg- eller intendenturförvaltningen, böra vidare handläggas inom civilavdelningen.

Vad angår organisationen av nu ifrågavarande civila verksamhet uppställde sig, enligt vad förvaltningsutredningen vidare framhållit, två möjligheter. Antingen kunde den nuvarande ordningen med två särskilda civilbyråer, var och en införlivad med sitt fackdepartement, bibehållas eller ock kunde verksamheten sammanföras till en för arméförvaltningen gemensam avdelning. Förvaltningsutredningen har härutinnan närmare anfört bland annat följande.

Vid valet mellan dessa alternativ måste tillses, att den erforderliga nära kontakten mellan den civila personalen och övriga befattningshavare inom arméförvaltningen kan på ett rationellt sätt upprätthållas. Självfallet måste det stå befattningshavarna i vederbörande fackdepartement öppet att, när helst skäl därtill äro, redan på ett förberedande stadium söka samråd med administrativt-juridiskt utbildade tjänstemän. Det har även visat sig föreligga behov av tillgång till administrativt-juridisk sakkunskap vid den slutliga handläggningen av ett stort antal ärenden. Med nu gällande ordning hava dessa synpunkter kunnat tillgodoses.

Emellertid synas starka skäl tala för att den administrativt-juridiska personalen i den blivande reducerade arméförvaltningen sammanföres till en för ämbetsverket gemensam civilavdelning. Att på detta sätt viss likhet skulle vinnas med den tilltänkta organisationen av marin- och flygförvaltningarna är givetvis av underordnad betydelse. Av den gjorda uppräknigen av nytillkommande uppgifter för nu ifrågavarande civila organ framgår emellertid, att åtskilliga av dess uppgifter lämpligen böra handläggas gemensamt för hela arméförvaltningen. En sådan anordning skulle även vara ägnad att understryka det betydelsefulla faktum, att tyg- och intendenturdepartementen ingå i ett och samma ämbetsverk, arméförvaltningen, och icke utgöra två särskilda sådana. Av vikt är även, att genom ett sådant sammanförande av den civila personalen möjlighet beredes att på ett smidigt sätt utnyttja densamma på de områden där den är särskilt behöflig. Detta utesluter givetvis icke, att en del befattningshavare, i synnerhet de högre, få sig anvisade vissa fasta arbetsuppgifter, berörande ettdera av de båda fackdepartementen. Genom ett sammanförande skulle vidare garantier vinnas för största möjliga enhetlighet vid ärendenas avgörande. Slutligen skulle ensartade principer komma att tillämpas vid personalrekryteringen. Med hänsyn till nu angivna omständigheter har förvaltningsutredningen för sin del stannat vid att föreslå, att de båda nuvarande civilbyråerna sammanföras till en för ämbetsverket gemensam avdelning, lämpligen betecknad såsom *civilavdelningen*. Den centrala delen av denna avdelning bör utgöras av ett *kansli*.

För närvarande finnes en för arméförvaltningen i dess helhet gemensam *ombudsmannaexpedition*. Även efter utbrytning av det nuvarande civila departementet samt fortifikations- och sjukvårdsstyrelserna kommer behov av en sådan expedition att kvarstå. Densamma bör enligt utredningens mening i den blivande arméförvaltningen anknytas till civilavdelningens kansli.

Med det nuvarande civila departementet utbrutet ur arméförvaltningen och

huvuddelen av dess arbetsuppgifter sammanförda i en för försvarsväsendet i dess helhet gemensam civilförvaltning uppstår vidare behov av ett för arméförvaltningen gemensamt kassakontor. I förhållande till civilförvaltningen kommer detta att intaga motsvarande ställning som de lokala kassaförvaltningarna. För åvägbringande av enhetlighet synes det vidare önskvärt, att bokföringen för hela den blivande arméförvaltningen centraliseras till ett organ, som lämpligen torde kunna sammanföras med kassan till ett *kameralkontor* ingående i civilavdelningen.

I sådana av civilavdelningen beredda frågor, som beröra ettdera av tyg- och intendenturdepartementen, bör avgörandet, i den mån chefen för armén icke utövar sin beslutanderätt eller delegation av beslutanderätten ej äger rum, ankomma på chefen för vederbörande departement. I rent interna frågor och beträffande spörsmål av allmän natur bör beslutanderätten i motsvarande fall tilläggas den av de båda departementscheferna, som av Kungl. Maj:t därtill förordnas.

Beträffande civilavdelningens ledande personal har utredningen anfört följande.

Chef för avdelningen bör lämpligen benämnas krigsråd. Med hänsyn till sina omfattande arbetsuppgifter och den betydande personal, som blir honom underställd, torde han böra placeras i lönegraden B 1, d. v. s. samma lönegrad som nu tillkommer chefen för marinförvaltningens civilavdelning.

I enlighet med vad förut antytts bör chefen för civilavdelningen företrädesvis taga befattning med ärenden, som hava avseende å ettdera av verkets båda departement. Vilketdera departementets ärenden det här blir fråga om bör bliva beroende på omständigheterna i det särskilda fallet. Givetvis bör krigsrådet även hava att handlägga samtliga ärenden av administrativt-juridisk art, som äro av större vikt eller av principiell betydelse, i den mån de beröra båda departementens arbetsområden.

Den organisation av arméförvaltningens civilavdelning som här föreslagits förutsätter ovillkorligen, att avdelningens chef såsom sin närmaste man har en högt kvalificerad arbetskraft. Denne skall ju i stort sett självständigt handhava de ärenden av administrativt-juridisk art, som beröra det ena av verkets båda departement. Härför synes böra avses en byrådirektör i lönegraden A 28.

Personalbehovet i övrigt vid civilavdelningen har av förvaltningsutredningen angivits på följande sätt.

Kansliet:

1 sekreterare (för tygdep:t)	A 26
1 sekreterare (för int.dep:t)	A 24
2 notarier (1 för tygdep:t, 1 för int.dep:t)	A 21
4 amanuenser (2 för tygdep:t, 2 för int.dep:t)	Eo 18, Eo 15
2 kanslibiträden (1 för tygdep:t, 1 för int.dep:t)	A 7
1 expeditionsvakt	A 5
3 kontorsbiträden (1 för tygdep:t, 2 för int.dep:t)	A 4
3 skrivbiträden (2 för tygdep:t, 1 för int.dep:t)	Eo 2

Advokatfiskalskontoret:

1 advokatfiskal	A 26
1 amanuens	Eo 18
1 kontorsbiträde	A 4

Kameralkontoret:

1 kamrerare	A 26
2 revisorer	A 21
1 amanuens	Eo 18
2 bokhållare	A 17, Eo 17
1 kansliskrivare	A 11
1 kassör	A 11
2 kontorsbiträden	A 4

Utredningen har anmärkt, att den föreslagna fördelningen av kansliets tjänstemän mellan tyg- och intendenturdepartementet mera finge anses som en beräkningsgrund än som en fast norm. En av fördelarna med den för arméförvaltningen gemensamma civilavdelningen vore just, att personalen kunde alltefter skiftande behov placeras där den bäst behövdes.

Utlåtanden över 1941 års förvaltnings-
utrednings förslag.

Arméchefen har såsom förut anmärkts föreslagit, att tyg- och intendenturdepartementen liksom nu skola förfoga över egna civilbyråer. *Arméchefen* har därvid framhållit, att den av utredningen föreslagna gemensamma civilavdelningen i praktiken sannolikt komme att uppdelas med en del till vardera departementet. Det vore vidare för departementen av största betydelse, att ett intimt samarbete kunde ske med civilbyråns personal.

Jämväl *arméförvaltningen* har såsom förut anförts förordat den nuvarande anordningen med särskilda civilbyråer för tyg- och intendenturdepartementen. Det av utredningen starkt betonade kravet på nära kontakt mellan den civila och militära personalen syntes bliva mindre väl tillgodosett genom den av förvaltningsutredningen föreslagna organisationen. Likheter med marin- och flygförvaltningarna vore rent formell. Inom dessa båda ämbetsverk bleve nämligen civilavdelningen en med övriga avdelningar inom ett gemensamt verk likställd enhet, något som icke bleve fallet inom arméförvaltningen. I olikhet med arméförvaltningens tyg- och intendenturdepartement komme nämligen civilavdelningen icke att ha några egna förvaltningsuppgifter eller över huvud taget någon självständig verksamhet, möjligen bortsett från sysslandet med frågor rörande arméförvaltningens egen personal. Om i enlighet med arméförvaltningens förslag nu gällande ordning i fråga om dispositionsbokföringen inom tyg- och intendenturdepartementen bibehölles, bortföle ytterligare ett motiv för inrättande av en gemensam civilavdelning. Ett smidigare utnyttjande av den civila personalen inom arméförvaltningen syntes kunna vinnas genom en instruktionsbestämmelse om överflyttning av civil personal departementen emellan vid föreliggande behov. Frågor om den för arméförvaltningen gemensamma personalen borde handläggas av den främste av cheferna för civilbyråerna. Advokatfiskalskontoret syntes lämpligen böra anslutas till tygdepartementets civilbyrå. Med den sålunda föreslagna organisationen bortföle behovet av en befattning i lönegraden B 1.

Såsom förut anmärkts har arméförvaltningen i annat sammanhang uttalat den uppfattningen, att kassagöromålen skulle kunna handhavas av den för försvaret gemensamma civilförvaltningen.

Statens ammunitionsnämnd och *försvarsväsendets verkstadsnämnd* ha i anledning av förvaltningsutredningens uttalanden rörande fördelningen av arbetsuppgifterna mellan chefen för civilavdelningen och dennas byrådirektör framhållit, att chefen för en avdelning syntes böra ha ansvaret för samtliga inom avdelningen handlagda ärenden och att den dualism i organisationen och ansvaret, som följde med den av utredningen föreslagna organisationsformen, tydligen vore förorsakad av uppdelningen av arméförvaltningen i två fristående departement.

Statskontoret har icke kunnat finna, att de föreslagna arbetsuppgifterna kunde motivera inrättandet av en särskild avdelning. Därtill komme, att den av ämbetsverket i annat sammanhang föreslagna centraliseringen av kassaärendena och decentraliseringen av dispositionsbokföringen skulle medföra, att kameralkontoret skulle bli obehövt. Om vidare för advokatfiskalsgöromålen inom den centrala försvarsförvaltningen inrättades ett gemensamt advokatfiskalskontor under försvarsväsendets civilförvaltning, skulle av arméförvaltningens civilavdelning återstå allenast chefspersonalen och kansliet. För kansliets arbetsuppgifter syntes icke erfordras så kvalificerade befattningshavare som ett krigsråd och en byrådirektör. Statskontoret förordade alltså, att i stället för en civilavdelning inrättades ett kansli inom arméförvaltningen av i huvudsak den omfattning och sammansättning, som utredningen föreslagit.

Lönenämnderna ha ifrågasatt, om icke arbetet inom civilavdelningen borde kunna ordnas så, att krigsrådet anförtroddes att handlägga mera betydelsefulla och principiella ärenden för båda departementen. Med en sådan uppdelning av arbetsuppgifterna syntes det bli tillfyllest, om i stället för den föreslagna byrådirektörsbefattningen en sekreterarebefattning i lönegrad A 26 inrättades. I övrigt ha nämnderna framställt vissa erinringar beträffande personalen å det tilltänkta kameralkontoret.

Jag vill erinra, att vissa av de uppgifter, som av förvaltningsutredningen i detta sammanhang omnämnts, enligt förevarande förslag avses skola läggas på andra myndigheter. Så är fallet med kassa- och ombudsmannagöromålen. Med hänsyn härtill och då i enlighet med arméförvaltningens förslag nu gällande ordning i fråga om dispositionsbokföringen inom tyg- och intendenturavdelningarna torde böra bibehållas, bli särskilda kameral- och ombudsmannakontor icke erforderliga.

Jag ansluter mig till förvaltningsutredningens förslag om ett sammanförande av de båda nuvarande civilbyråerna till en byrå och räknar med att den nuvarande personalen skall disponeras för denna. Chefen för byrån bör, liksom för närvarande chefen för intendenturdepartementets civilbyrå, vara placerad

Departementschefen.

i lönegrad A 30. Då behovet av en särskild föredragande för de på tygdepartementet belöpande administrativa ärendena visat sig stadigvarande, synes mig dock den sekreteraretjänst i lönegrad A 24, som för närvarande finnes inrättad å tygdepartementets civilbyrå, böra i anslutning till vad lönenämnderna förordat uppflyttas till lönegrad A 26. I övrigt föreslår jag icke nu några ändringar i personalhänseende.

VII. Marinförvaltningen.

A. Marinförvaltningens allmänna uppgifter.

Enligt gällande instruktion utövar marinförvaltningen under Kungl. Maj:t i tekniskt och ekonomiskt avseende högsta ledningen av och uppsikten över sjöförsvaret. Med de inskränkningar av marinförvaltningens ämbetsbefattning, som följa av de i det föregående föreslagna utsöndringarna av vissa ärendesgrupper, avses ämbetsverket alltjämt skola kvarstå såsom försvarsgrensförvaltning för sjöförsvaret.

B. Marinförvaltningens organisation.

1. Allmänna grunder.

1941 års förvaltningsutredning.

Förvaltningsutredningen har föreslagit, att marinchefen tillika skall utöva högsta chefskapet över marinförvaltningen. Chefskapet i mera löpande ärenden borde emellertid alltjämt utövas av en särskild chef för marinförvaltningen, vilkens främsta uppgifter bleve att dels vara den sammanhållande kraften i fråga om verksamheten på de olika avdelningarna och dels svara för samarbetet med marinstaben och andra förvaltningsorgan. Då ämbetsverkets uppgifter till mycket stor utsträckning komme att hänföra sig till tekniskt och ekonomiskt ledande verksamhet, syntes den möjligheten icke böra vara utesluten att besätta befattningen i fråga även med annan lämplig person än en sjöofficer. Befattningen som chef för marinförvaltningen borde i enlighet härmed uppföras på marinförvaltningens stat. Befattningen borde tillsättas medelst förordnande för viss tid, högst 6 år. I lönehänseende syntes befattningen böra placeras alternativt i den av utredningen föreslagna nya lönegraden Ob 3 a i militära avlöningsreglementet eller C 12 i civila avlöningsreglementet. Därest chefen för marinförvaltningen vore sjöofficer, borde han utnämnas till konteramiral i flottan. Vore han icke-militär, borde hans tjänstetitel vara generaldirektör.

Förvaltningsutredningen har vidare föreslagit, att beslutanderätten i

lämplig omfattning borde delegeras till lägre funktionärer, vilket förutsatte en uppdelning av ämbetsverket i ett lämpligt antal avdelningar, vilka i sin tur uppdelades i byråer. Genom en sådan organisation kunde dels avdelningscheferna erhålla ökade befogenheter, dels ock byråcheferna, i den mån så befundes lämpligt, medgivas självverksamhet och viss beslutanderätt, varigenom möjligheter skapades för att ärendena skulle kunna handläggas utan onödig omgång och tidsutdräkt.

Av marinförvaltningens nuvarande nio avdelningar, nämligen artilleriavdelningen, torpedavdelningen, minavdelningen, nautiska avdelningen, fortifikationsavdelningen, ingenjöravdelningen, intendenturavdelningen, sanitetsavdelningen och civilavdelningen samt en kameralbyrå förutsattes fortifikations- och sanitetsavdelningarna komma att indragas och uppgå i de föreslagna för försvarsväsendet gemensamma fortifikations- och sjukvårdsförvaltningarna. Civilavdelningens och kameralbyråns verksamhetsområden komme att avsevärt minskas vid upprättandet av försvarsväsendets civilförvaltning. De övriga avdelningarnas uppgifter skulle däremot i stort sett bli obeskurna, så när som på att anskaffningen av viss materiel och visst planläggningsarbete m. m. kunde komma att uppdragas åt andra ämbetsverk, exempelvis industriverket och arméförvaltningens intendenturdepartement.

I fråga om marinförvaltningens inre organisation har förvaltningsutredningen föreslagit, att av de nuvarande militärtekniska avdelningarna artilleriavdelningen alltjämt skulle bilda en särskild avdelning, förslagsvis benämnd *första materielavdelningen*, och att de andra avdelningarna — torped-, min- och nautiska avdelningarna — skulle sammanslås till en ny avdelning, *andra materielavdelningen*. Utöver de två materielavdelningarna borde liksom för närvarande finnas en *ingenjöravdelning* och en *intendenturavdelning*, dock med i viss mån förändrad inre organisation.

De till marinförvaltningens egen verksamhet hänförliga administrativa, juridiska och kamerala göromålen borde sammanföras till handläggning av en särskild avdelning, *civilavdelningen*. Härtill borde komma ett *förrådskontrollkontor*.

Utlåtanden över 1941 års förvaltningsutrednings förslag.

Överbefälhavaren har bestämt avstyrkt tillsättande av civil chef för marinförvaltningen.

Marinchefen har ansett, att den ingenjörtekniska sakkunskapen på första och andra materielavdelningarna borde beredas större inflytande och handlingsfrihet vid beslutsförandet.

Marinförvaltningen har avstyrkt förslaget om civil chef för ämbetsverket. Marinförvaltningen har därvid erinrat om att genom tillkomsten av

industriverket och civilförvaltningen, marinförvaltningens karaktär av ett sjömilitärt tekniskt ämbetsverk komme att ytterligare förstärkas. Genom sjöofficerskårens numerära utökning komme även rekryteringsbasen att väsentligt ökas. Då chefen för marinförvaltningen hade att svara för det synnerligen viktiga samarbetet med marinstaben och andra förvaltningsorgan med inspektionsbefogenheter i fråga om militära etablissemang, rustade förband och fartyg, krävdes hos chefen högsta grad av sjömilitär sakkunskap. Marinförvaltningen hävdade därför bestämt, att ifrågavarande chefsbefattning alltjämt borde rekryteras från sjöofficerskåren.

Mot förvaltningsutredningens förslag att sammanföra torped-, min- och nautiska avdelningarna till en andra materielavdelning hade marinförvaltningen icke något att erinra. Två reservanter (cheferna för torped- och minavdelningarna) ha dock motsatt sig den förordade sammanslagningen. Marinförvaltningen har slutligen framhållit, att den nya organisationen borde göras elastisk och icke från början utformas i minsta detaljer.

Statskontoret har ansett, att marinförvaltningen borde uppdelas på två avdelningar efter arméförvaltningens mönster. Avdelningscheferna borde sortera direkt under chefen för marinen, varigenom befattningen såsom chef för marinförvaltningen skulle kunna indragas och de föreslagna två materielavdelningarna sammanslås till en materielavdelning under chefskap av marinöverdirektören, som då borde placeras i lönegraden Cb 3. Statskontoret har vidare föreslagit, att den sålunda bildade materielavdelningen skulle uppdelas i två materielbyråer och en ingenjörbyrå, vilka i sin tur borde indelas i kontor eller sektioner. Intendenturavdelningens organisation vore enligt statskontorets uppfattning för vidlyftig. En minskning av antalet byråer borde därför tagas under övervägande. Civilavdelningen borde kunna begränsas till att vara ett för ämbetsverket gemensamt kansli. Statskontoret har slutligen bestämt avstyrkt, att särskilda arvoden utginge till kontrollofficerare.

Lönenämnderna ha framhållit, att militär chef för försvarsgrensförvaltning vore att anse såsom förtroendeämbetsman. Den omständigheten, att han skulle tillsättas medelst förordnande, motiverade därför i och för sig icke placering i högre lönegrad än Ob 3.

Krisrevisionen har funnit övervägande skäl tala för att marinförvaltningens chef utsåges bland personer, som i sin tidigare verksamhet visat sig besitta tekniska och kommersiella kvalifikationer, vilket enligt krisrevisionens mening dock icke uteslöte, att till chef för marinförvaltningen utsåges en militär, om någon sådan med särskild lämplighet stode till disposition.

Enligt krisrevisionens uppfattning talade de flesta skäl för ett bibehållande av fartygsanskaffningen hos marinförvaltningen. Materiel av mera standardbetonad art, såsom torpeder, minor, nautisk utrustning samt intendenturmateriel, borde emellertid upphandlas genom industriverkets för-

sorg. Till särskild omprövning borde upptagas frågan huru samarbetet mellan marinförvaltningen och industriverket lämpligast borde ordnas. Beträffande civilavdelningen har krisrevisionen erinrat, att denna avdelningsorganisation helt vore beroende på omfattningen av arbetsuppgifterna på övriga avdelningar inom marinförvaltningen ävensom den föreslagna civilförvaltningens organisation och arbetsuppgifter. Krisrevisionen har i anslutning härtill framhållit vikten av att ovan berörda problem underkastades ytterligare överväganden innan organisationen slutligt fastställdes.

Statens ammunitionsnämnd och *försvarsväsendets verkstadsnämnd* ha under erinran om att den mera civiltekniskt och merkantilt betonade delen av den nuvarande marinförvaltningens uppgifter komme att överföras till industriverket ansett, att en civil chef för marinförvaltningen icke borde ifrågakomma, helst som en närmare anknytning av förvaltningen till försvarsledningen borde åstadkommas. I fråga om marinförvaltningens framtida arbetsuppgifter ha nämnderna hänvisat till sitt yttrande beträffande arméförvaltningen.

Svenska teknologföreningen har funnit avdelnings- och byråindelningen icke vara helt ändamålsenlig och den tekniska sakkunskapen tillbakasatt. En mindre vidlyftig organisation borde jämväl övervägas.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har erinrat, att i fråga om de militära avdelningarna den ingenjörstekniska sakkunskapen praktiskt taget lämnats utan möjligheter att fatta beslut i frågor, som måste bero på dylik sakkunskap.

I förhållande till förvaltningsutredningens förslag innebär det förslag, som här framlägges, den väsentliga ändringen, att de båda av utredningen föreslagna materielavdelningarna avses sammanförda till en. Vidare förordas en överflyttning av vissa ärenden, särskilt sådana som röra signal- och radiomateriel, till andra organ inom marinförvaltningen. Med hänsyn till denna begränsning av uppgifterna föreslår jag, att den nybildade avdelningen benämnes *vapenavdelningen*. Genom en sådan organisation vinnes, att inom en enda avdelning sammanhållas frågor angående ett fartygs bestyckning i olika hänseenden. En koncentration av vapenärendena synes mig motiverad även med hänsyn till den begränsning av marinförvaltningens materielanskaffning, som blir en följd av att krigsmaterielverket åläggas en alltmer ökad anskaffningsverksamhet. En närmare redogörelse för den av mig föranstaltade utredning, som ligger till grund för detta och vissa andra förslag rörande marinförvaltningens materielorgan, lämnas under det särskilda avsnittet om vapenavdelningen.

I övrigt avses liksom nu i marinförvaltningen ingå en *ingenjöravdelning* och en *intendenturavdelning*. I avbidan på en blivande omorganisation av fortifikations- och byggnadsverksamheten bör den nuvarande *fortifikationsavdelningen* kvarstå. Sanitetsavdelningens arbetsuppgifter överföras

Departement-
schefen.

till den nya sjukvårdsförvaltningen och kameralbyråns huvudsakliga uppgifter flyttas till civilförvaltningen. Slutligen ombildas civilavdelningen till en *civilbyrå*. Liksom nu bör i marinförvaltningen ingå ett *förrådskontrollkontor*.

Av vad jag i annat sammanhang anfört framgår, att chefskapet över marinförvaltningen skall utövas av marinchefen med en souschef under sig för den omedelbara ledningen av verket. Souschefsbefattningen bör av skäl, som förvaltningsutredningen utvecklat, kunna besättas med militär, civilmilitär eller civil innehavare, i vilket fall som helst genom förordnande på viss tid. Då jag i likhet med utredningen anser, att någon olikhet i lön icke bör föreligga i ena eller andra fallet, föreslår jag, att souschefen placeras alternativt i någon av de föreslagna nya lönegraderna Ob 3 a eller Cb 3 a eller ock i C 12 (grundlön i samtliga fall 20,000 kronor).

2. Vapenavdelningen.

1941 års förvaltningsutredning.

Den nuvarande artilleriavdelningens arbetsuppgifter ha förutsatts i stort sett oförändrade skola fullgöras av *första materielavdelningen* inom den nya marinförvaltningen. Chef för avdelningen borde vara en kommandör ur flottan eller en överste ur kustartilleriet. Eftersom befattningen kunde tillsättas från vilketdera vapnet som helst, borde densamma uppföras i lönegraden Oa 6 på marinförvaltningens stat. Avdelningen borde enligt förvaltningsutredningens mening uppdelas på tre byråer, nämligen en sjöartilleri-byrå, en kustartilleri-byrå och en ammunitionsbyrå. Därjämte borde finnas ett kontrollkontor, ett ritkontor och en avdelningsexpedition.

Följande tablåer utgöra sammanställningar av det av förvaltningsutredningen beräknade behovet för första materielavdelningen av dels officerare på aktiv stat samt pensionerade officerare och underofficerare, dels civil teknisk personal, som förutsatts skola anställas såsom extra ordinarie tjänstemän.

Byrå eller kontor	Aktiv personal						Pensionerade	
	Sjö- eller kustartillerioff.		Sjöofficerare		Kustartilleriofficerare		Officerare	Underofficerare
	Kommandör eller överste	Annan reg.officer	Reg.officerare	Kompaniofficerare	Reg.officerare	Kompaniofficerare		
För avdelningen gemensam personal	1	—	—	—	—	—	1	1
Sjöartilleri-byrå	—	—	1	2	—	—	1	1
Kustartilleri-byrå	—	—	—	—	1	2	1	1
Ammunitionsbyrå	—	1	—	2	—	2	—	2
Kontrollkontoret	—	—	1	1	—	1	—	2
Summa	1	1	2	5	1	5	3	7

Byrå eller kontor	Antal befattningshavare i olika lönegrader (Eo)									Summa
	Kemist	Kemist	Konstruktörer av 1. klass	Ingenjörer	Kemist	Konstruktör av 2. klass	Konstruktör av 3. klass	Ritare av 1. klass	Ritare av 2. klass	
	Löne-grad 28	Löne-grad 27	Löne-grad 24	Löne-grad 21	Löne-grad 21	Löne-grad 21	Löne-grad 18	Löne-grad 15	Löne-grad 11	
Ammunitionsbyrån	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2
Kontrollkontoret ..	1	1	—	2	1	—	—	—	—	5
Ritkontoret	—	—	1	—	—	1	1	2	2	7
Summa	1	1	1	4	1	1	1	2	2	14

Utöver ovan angiven personal skulle enligt förvaltningsutredningens beräkningar krävas viss civil expeditionspersonal.

De viktigaste uppgifter, som ankomma på marinförvaltningens nuvarande torped- och minavdelningar framgå av avdelningarnas beteckningar. Här till komma vissa andra grupper av ärenden, däribland frågor om radio-, signal- och telefonmateriel.

Nautiska avdelningens åligganden spänna över ett synnerligen skiftande arbetsområde. Dess uppgifter omfatta ärenden angående marinens krigsberedskap, övningar och organisation i de delar, som äro av allmänt militär natur och ej tillhöra annan avdelning, sjöinstrument- och sjökarteförråden, inventarier tillhörande skeppar- och navigeringsuppbörderna för fartygen och den övriga flytande materielen, signalstrålkastare och signallanternor, gyrokompass-, ekolod- och logganläggningar samt för nautiskt bruk avsedda undervattenssignalmottagare, fotografimateriel, statens sjökrigshistoriska samlingar, sjöförsvarets eldsläckningsväsende, polis, sjötransporter, körslor och järnvägstrafik, allmänna sjöfarten och sjökommunikationsleder, förhyring av personal, förhyring och försäkring samt bärgning av flytande materiel samt trupptransporter och mönstringar.

Förvaltningsutredningen har, såsom redan antytts, föreslagit, att torped-, min- och nautiska avdelningarna i den nuvarande marinförvaltningen skulle sammanföras under *andra materielavdelningen*, där de borde motsvaras av en torpedbyrå, en minbyrå och en nautisk byrå. Inom andra materielavdelningen borde dessutom ingå en signal- och radiobyrå. Beträffande sistnämnda byrå har förvaltningsutredningen erinrat, att tidigare utredningar haft uppe till behandling frågan om avskiljande från torped- och minavdelningarnas verksamhetsområden av ärenden rörande marinens radio-, signal- och telefonmateriel, ehuru förslagen aldrig kommit till genomförande. Med den utomordentliga omfattning som signal- och radioväsendet under senare år erhållit syntes det vara ett oavvisligt krav, att inom marinförvaltningen funnes ett särskilt organ för behandling av hithörande frågor, vilket lämpligast kunde ske genom infogande av en signal- och radiobyrå i andra materielavdelningen.

Chef för andra materielavdelningen borde vara en kommandör vid flottan.

Följande tablåer utgöra sammanställningar av det av förvaltningsutredningen beräknade behovet för andra materielavdelningen av dels officerare och mariningenjörer på aktiv stat samt pensionerade officerare och underofficerare, dels civil teknisk personal, som förutsatts skola anställas såsom extra ordinarie tjänstemän.

Byrå m. m.	Sjöofficerare		Kust- artilleri- officerare Komp. off.	Mariningenjörer			Pensionerade	
	Reg. officerare	Kompani- officerare		Torped- ingenjörer	Min- ingenjörer	Radio- ingenjörer	Officerare	Under- officerare
Avdelningschef	1	—	—	—	—	—	—	—
Torpedbyrån	1	2	—	3	—	—	—	1
Minbyrån	1	3	2	—	2	—	1	1
Nautiska byrån	1	3	—	—	—	—	1	1
Signal- och radiobyrån	1	2	1	—	—	3	1	1
Summa	5	10	3	3	2	3	3	4

Byrå	Antal befattningshavare i olika lönegrader (Eo)					
	Konstruk- tör av 1. klass	Konstruk- törer av 2. klass	Konstruk- törer av 3. klass	Ritare av 1. klass	Ritare av 2. klass	Summa
	Lönegrad 24	Lönegrad 21	Lönegrad 18	Lönegrad 15	Lönegrad 11	
Torpedbyrån	—	2	—	2	—	4
Minbyrån	—	1	1	1	1	4
Signal- och radiobyrån	1	1	1	2	—	5
Summa	1	4	2	5	1	13

Härtill skulle komma kontorspersonal.

Utlåtanden över 1941 års förvaltnings-
utrednings förslag.

Marinförvaltningen har ansett, att den ingenjörstekniska sakkunskapens ställning vid beslutsförfarandet borde förstärkas. Marinförvaltningen har i anslutning härtill föreslagit, att första materielavdelningens ritkontor borde benämnas konstruktionskontor och förestås av en artilleriingenjör såsom chefskonstruktör med befogenhet motsvarande byråchefs. Den civila tekniska personalen på avdelningen borde med hänsyn till marinens allt mera växande motorfordonspark utökas med en ingenjörsbefattning för kustartilleribyran, förslagsvis i lönegraden Eo 21. Slutligen har marinförvaltningen föreslagit, att den för ammunitionsbyrån beräknade regementsofficieren skulle uppföras på marinförvaltningens stat.

Enligt marinförvaltningens mening krävdes för var och en av torpedbyrån, minbyrån samt signal- och radiobyrån ett konstruktionskontor. Dessa kontor borde förestås av specialingenjörer såsom chefskonstruktörer med befogenhet motsvarande byråchef. För minbyrån förelåge ett behov av ytterligare en ingenjör i lönegraden Eo 26 med utbildning från telegrafverket för omhänderhavande av underhållsfrågor rörande kustartilleriets fasta telefonnät samt undervattenskablar.

Vidare erfordrades, enligt vad marinförvaltningen framhållit, en befattning såsom adjutant hos verkschefen. Adjutanten borde vara indelad till tjänstgöring å nautiska byrån.

Departementspromemoria angående sammanslagning av materielavdelningarna m. m.

Inom försvarsdepartementet har under november 1942 utarbetats en promemoria av i huvudsak följande lydelse.

I anslutning till de ändringsförslag, som framlagts i de över förvaltningsutredningens betänkande avgivna yttrandena, har inom försvarsdepartementet övervägts ett förslag om en än längre driven rationalisering av de nu närmast berörda delarna av marinförvaltningen. Detta förslag berör även den i förvaltningsutredningens förslag omnämnda nautiska byrån. Av de ärenden, som för närvarande åvila marinförvaltningens nautiska avdelning, skulle enligt förslaget frågor rörande signalstrålkastare och signallanteror, gyrokompass-, ekolod- och logganläggningar samt undervattenssignalmateriel överföras till ingenjöravdelningen. Så skulle ske även med samtliga ärenden, som av förvaltningsutredningen hänförs till andra materielavdelningens signal- och radiobyrå. Detta överförande skulle motiveras av denna materiels tekniska natur och därav, att ärenden rörande denna materiel beredas av specialingenjörer eller annan teknisk personal. Vad den hittillsvarande nautiska avdelningen i övrigt beträffar har dess uppgift tidigare av marinförvaltningen angivits vara tvåfaldig, nämligen *dels* att inom ämbetsverket representera de nautiska och rent sjömilitära intressena, *dels ock* att vara ett sammanhållande element, varest sådana frågor behandlas som beröra ett flertal avdelningar utan att likväl vara av rent ekonomisk eller juridisk innebörd. Det synes kunna ifrågasättas, huruvida icke den första uppgiften — i den mån den över huvud bör åvila marinförvaltningen och icke marinstaben — skulle kunna fyllas även av officerare, som äro placerade i andra befattningar inom verket. Beträffande avdelningens arbetsområde i övrigt har i ett tidigare omorganisationsförslag förordats överflyttning till ingenjöravdelningen av ärenden rörande bland annat inventarier tillhörande skepparuppbörden m. fl. uppbörder, sjöförsvarets eldsläckningsväsende, varvpolis, sjötransporter, körslor och järnvägstrafik ävensom förhyrning och försäkring samt bärgning av flytande materiel. Frågor rörande marinens krigsberedskap, övningar och organisation torde, i den mån de över huvud böra ankomma på marinförvaltningen och ej på marinstaben, kunna läggas på annan avdelning inom ämbetsverket. Det vill även synas, som om ärenden angående statens sjökrigshistoriska samlingar icke behöfde belasta nautiska avdelningen; dessa samlingar borde kunna tillföras sjöhistoriska museet, i vilket redan nu en särskild örlogsavdelning ingår. Om en så omfattande överflyttning av ärenden skulle äga rum torde i en blivande organisation av marinförvaltningen den nautiska byrån helt kunna utgå.

Därest på nu antytt sätt arbetsuppgifterna inom nautiska byrån samt signal- och radiobyrån skulle utbrytas ur den av förvaltningsutredningen föreslagna andra

materielavdelningen, torde återstoden av denna kunna sammanföras med första materielavdelningen till en enda avdelning, vilken med hänsyn till den gjorda begränsningen av uppgifterna förslagsvis kunde benämnas *vapenavdelningen*. En sådan sammanslagning skulle även vara starkt motiverad av den begränsning av första och andra materielavdelningarnas materielanskaffning, som blir en följd av att krigsmaterielnämnden ålägges en alltmer ökad anskaffningsverksamhet.

Även enligt förvaltningsutredningens förslag kan ett ärende, sedan det beretts av den ansvarige tekniske experten, handläggas av flera militära instanser. Utredningens förslag har med hänsyn härtill från vissa håll ansetts innebära en överorganisation med alltför militärbetonad handläggning av ärenden av teknisk art. Förutom de militära instanserna inom ämbetsverket skulle, i likhet med vad nu är fallet, inom respektive tjänsteområden därjämte vid vissa ärendens beredning höras inspektörerna för sjöartilleriet, torped- och undervattensbåtvapnen, minväsendet samt marinens förbindelseväsende ävensom stabschefen vid kustartilleriinspektionen.

Med beaktande av nu anförda synpunkter borde måhända vapenavdelningen uppdelas i, förutom militära byråer, även byråer för handläggning av tekniska ärenden. Förslagsvis kunde följande byråer organiseras, nämligen *artilleribyrån* (militär), *artilleritekniska byrån*, *torpedbyrån* (militär), *torpedtekniska byrån*, *minbyrån* (militär) och *mintekniska byrån*. Byråernas verksamhet borde uppdelas på detaljer. Specialingenjörer borde förordnas som chefer för tekniska byråer och militärer för militära byråer. I viss omfattning borde beslutanderätt i förvaltningsärenden delegeras till byrå- och detaljchefer.

Arbetsfördelningen inom byråerna borde i stora drag ordnas efter följande riktlinjer. Officerare inom respektive vapengrenar skulle ange de egenskaper, som materielen skulle besitta. Ingenjörer skulle med ledning därav utarbeta förslag, ritningar, arbetsbeskrivningar, anvisningar för tillverkningen och kontrollbestämmelser. Officerare skulle granska teknikernas arbete ur militär synpunkt, varefter tekniska chefer med stöd av merkantilt utbildad personal skulle handlägga avtalen med leverantörer.

Vapenavdelningens militära representanter böra givetvis intimt samarbeta med de militära organ, som använda materielen, såsom fartygs- och kustartilleriförband m. m., ävensom med inspektörerna för respektive vapengrenar, varigenom för materielens anskaffning och vård betydelsefulla erfarenheter kunna erhållas.

För undvikande av tillfällig nedsättning av marinförvaltningens funktionsduglighet torde en sådan omorganisation som den här ifrågasatta böra genomföras i etapper, exempelvis på följande sätt.

1. Ärenden inom nuvarande vapenavdelningar uppdelas i tekniska och militära, och för beredningen erforderliga arbetsdetaljer organiseras.

2. Chefen för marinförvaltningen delegerar i viss utsträckning beslutanderätt i förvaltningsärenden till avdelningscheferna. Detaljcheferna förordnas såsom föredragande inom avdelningarna och förvaltningsbeslut fattas enligt de normer, som äro angivna i de provisoriska instruktionsbestämmelserna för ingenjöravdelningen av den 30 juni 1942.

3. Sammanslagning av nuvarande avdelningar verkställs och byråchefer förordnas med beslutanderätt i förvaltningsfrågor.

Ovanstående etapper torde kunna genomföras oberoende av civilavdelningens och kameralbyråns omorganisation.

Vad ovan sagts har i främsta rummet tagit sikte på marinförvaltningens organ för anskaffning av krigsmateriel. De synpunkter, som anlagts på frågan om delegation av beslutanderätten, torde emellertid äga giltighet även för intendenturavdelningens vidkommande.

Utlåtanden över departementspromemorian.

Marinchefen har framhållit, att de nautiska och rent sjömilitära intressena även framdeles borde finnas representerade inom en särskild byrå inom marinförvaltningen.

Förslaget att sammanföra den av förvaltningsutredningen föreslagna andra materielavdelningen, minskad med nautiska byrån, med första materielavdelningen till en enda avdelning, vapenavdelningen, avstyrktes av chefen för marinen. Därest avdelningarna sammanfördes till endast en avdelning, komme avdelningschefen icke att besitta den tekniska kompetens och praktiska erfarenhet inom de tre huvudgrenarna artilleri samt torped- och minväsande, som erfordrades för att föra den militärtekniska utvecklingen framåt på hithörande områden. *Marinchefen* har därför föreslagit, att första materielavdelningen skulle organiseras på erforderligt antal byråer, t. ex. artilleri-, ammunitions- och konstruktionsbyråerna, samt att andra materielavdelningen skulle organiseras på fem byråer, nämligen torpedbyrån, torpedtekniska byrån, minbyrån, mintekniska byrån och nautiska byrån.

Marinförvaltningen har icke funnit anledning till erinran mot sammanläggningen av materielavdelningarna till en vapenavdelning. I fråga om den nuvarande nautiska avdelningen har marinförvaltningen med hänsyn till angelägenheten av att de nautiska och rent sjömilitära intressena vore representerade inom ämbetsverket ansett, att avdelningens verksamhet tills vidare och så länge civilförvaltningens organisation icke vore definitivt reglerad borde bedrivas på en nautisk byrå inom vapenavdelningen. För att undvika den ökning av antalet byråer, som härav bleve följden, har marinförvaltningen föreslagit, att de torpedtekniska och mintekniska byråerna sammansloges till en gemensam torped- och minteknisk byrå. Artilleribyrån borde indelas i sjöartilleri-, kustartilleri- och ammunitionssektionerna, varjämte borde tillkomma ett kontrollkontor. Vapenavdelningen skulle sålunda komma att bestå av en artilleribyrå, uppdelad på tre sektioner, en torpedbyrå, en minbyrå, en nautisk byrå samt två tekniska byråer jämte ett kontrollkontor. Från de nuvarande vapenavdelningarna till ingenjöravdelningen borde överföras ärenden angående bland annat radio-, telefon- och telegrafmateriel för att inom sistnämnda avdelning handläggas å en teleteknisk byrå. Den av förvaltningsutredningen förutsatta signal- och radiobyrån inom andra materielavdelningen komme härigenom att utgå. Till intendenturavdelningens handläggning borde slutligen överföras förvaltningen av viss materiel för fartygen, som eljest brukade hänföras till intendenturmateriel. För vapenavdelningen förelåge behov av en sekreterare med juridisk utbildning och administrativ erfarenhet. Den i promemorian föreslagna delegeringen av beslutanderätten borde genomföras icke blott inom vapenavdelningen utan även beträffande marinförvaltningens övriga avdelningar.

Mot ett genomförande av den nya organisationen i etapper hade marinförvaltningen icke något att erinra.

Fem reservanter i marinförvaltningen (cheferna för artilleri-, torped-, min-, nautiska och fortifikationsavdelningarna) ha under åberopande av marinförvaltningens utlåtande över 1941 års förvaltningsutrednings betänkande motsatt sig en sammanslagning av de två materielavdelningarna. Enligt reservanternas mening borde inom första materielavdelningen finnas bland annat en sjöartilleribyrå, en kustartilleribyrå och en ammunitionsbyrå i stället för de av marinförvaltningen föreslagna sektionerna under en gemensam byråchef. Ärenden berörande elektrisk materiel avsedd för nautiskt bruk borde i fortsättningen handläggas å nautiska byrån, varest nautiskt utbildade officerare tjänstgjorde.

Försvarsväsendets ingenjörutredning har ansett, att sammanförandet av den vapentekniska verksamheten till en enda vapenavdelning skulle medföra betydande fördelar. Den föreslagna indelningen i tre tekniska byråer vore även lämplig, då härigenom den för varje vapengren speciella tekniska sakkunskapen kunde effektivt utnyttjas. Utredningen har vidare icke haft något att erinra mot att den nautiska byrån utginge, sedan dess verksamhet avvecklats på i huvudsak i promemorian föreslaget sätt. Överflyttningen borde innefatta även ärenden rörande hydrofon- och perifonmateriel, vilka för närvarande handläggas å minavdelningen.

Departementschefen.

I överensstämmelse med de synpunkter, som anförts i förutnämnda inom departementet upprättade promemoria, förordar jag, att endast en vapenavdelning inrättas och att i densamma skola ingå tre militära byråer, *artilleri-, torped- och minbyråerna*, samt tre mot dessa svarande tekniska byråer, *artilleritekniska, torpedtekniska och mintekniska byråerna*. Beträffande arbetsfördelningen i stora drag mellan de militära och de tekniska byråerna kan jag i huvudsak hänvisa till vad därom anförts i departementspromemorian. I enlighet med marinförvaltningens förslag bör i avdelningen ingå jämväl ett *kontrollkontor*.

Jag har i det föregående framhållit, att jag förutsatte möjligheten av att vissa jämkningar kunde bli erforderliga i den föreslagna organisationen i samband med eller efter det denna förts ut i praktiken. Självfallet gäller detta även i fråga om vapenavdelningens organisation. Det synes mig icke otänkbart att även på en annan väg vinna syftet att bereda ökat inflytande åt teknikens målsmän, nämligen genom att i en organisation med tre byråer motsvarande de nuvarande artilleri-, torped- och minavdelningarna sätta alternativt militärer eller tekniker såsom byråchefer, därvid om byråchefen är militär hans närmaste man bör vara tekniker och omvänt. Någon ändring av personalbehovet i förhållande till vad den nyss skisserade byråindelningen kräver torde ej förledas härav. Före ikraftträdandet av den nya organisationen i nu berörda

del torde Kungl. Maj:t få taga spörsmålet om detaljerna i vapenavdelningens indelning under ytterligare omprövning.

Vad angår de arbetsuppgifter, som för närvarande åvila marinförvaltningens nautiska avdelning, ligger det nära till hands att till ingenjöravdelningen överföra frågor rörande signalstrålkastare och signallanteror, gyrokompass-, ekolod- och logganläggningar samt undervattenssignalmateriel. Vidare torde till ingenjöravdelningen kunna överföras ärenden rörande sjöförsvarets eldsläckningsväsende, sjötransporter, körslor och järnvägstrafik ävensom förhyrning och försäkring samt bärgning av flytande materiel. Frågor rörande vissa inventarier tillhörande skepparuppbörden för fartygen, marinens krigsberedskap och övningar vad beträffar anslagsbehov och stater för övningsanslagen samt anskaffning av viss undervisningsmateriel torde kunna förläggas till intendenturavdelningen. De kvarstående arbetsuppgifterna böra enligt min mening läggas på en *nautisk assistent*.

Vad angår personalbehovet för vapenavdelningen bör i första hand den nuvarande personalen disponeras. Vissa mindre utökningar av personalen torde emellertid under alla förhållanden bli erforderliga. Det gäller här närmast vissa ledande eller på specialområden kvalificerade befattningshavare. Såsom chef för avdelningen bör avses en kommandör, vilken torde böra placeras i lönegrad Ob 2. Vidare skulle krävas en utökning för artilleribyran med en kommandörkapten av 2. graden eller major (Oa 4), avsedd såsom sektionschef, för artilleritekniska byran med en marindirektör av andra graden (Ca 28) i stället för en nu tjänstgörande beställningshavare i reserven, för torpedbyran med en kapten (Oa 3) och en såsom tillsynsman vid det under anläggning varande centrala torpedförrådet avsedd pensionerad underofficer med arvode motsvarande nettolönen i löneklass UO 7 å B-ort samt för torpedtekniska byran med en specialingenjör av 3. graden (Ca 24), för kontrollkontoret med en kommandörkapten av 2. graden (Oa 4) samt för vapenavdelningen såsom helhet med en notarie i Eo 21 (redovisad å civilbyran). Å andra sidan bör en kommandörkapten av 2. graden kunna utbytas mot en kapten (Oa 3), avsedd för tjänstgöring å den blivande minbyran. Chef för nautiska avdelningen är för närvarande en kommandörkapten av 1. graden (Oa 5). Såsom blivande nautisk assistent torde böra avses allenast en kommandörkapten av 2. graden eller kapten (Oa 4 eller Oa 3). Av den övriga personal, som nu är placerad å nautiska avdelningen, torde en kapten böra överflyttas till ingenjöravdelningen, varjämte ytterligare en kapten torde kunna utgå ur beräkningarna. Adjutanten hos verkschefen torde i fredstid kunna biträda den nautiska assistenten med vissa göromål. En pensionerad officer och en pensionerad underofficer i arvodsbefattningar, nu tjänstgörande å nautiska avdelningen, böra kvarstå såsom arbetsbiträden åt den nautiska assistenten.

Resultatet av vad nu sagts angående personalen å vapenavdelningen blir å ena sidan en *ökning* med en kommandör i lönegrad Ob 2, en kommandörkapten av 2. graden eller major (Oa 4), en kommandörkapten av 2. graden eller

kaptén (Oa 4 eller Oa 3), en kaptén (Oa 3), en marindirektör av andra graden (Ca 28), en specialingenjör av 3. graden (Ca 24), en notarie i Eo 21 samt en pensionerad underofficer med arvode enligt löneklass UO 7, å andra sidan en *minskning* med en kommandörkapten av 1. graden. Därjämte överflyttas en kaptén till ingenjöravdelningen.

3. Ingenjöravdelningen.

1941 års förvaltningsutredning.

Förvaltningsutredningen, som funnit, att ingenjöravdelningens dittillsvarande organisation utgjort hinder för en rationell arbetsfördelning, har kommit till den uppfattningen, att ingenjöravdelningen, för att på ett effektivt sätt kunna fullgöra den mångfald tekniska uppgifter av skilda slag, som fölle inom dess verksamhetsområde, borde uppdelas på ett avsevärt antal byråer. I syfte att ernå förutsättningar för en ändamålsenlig ansvars- och funktionsfördelning inom ingenjöravdelningen har förvaltningsutredningen föreslagit, att de byråer, vilkas verksamhet i främsta rummet avsåge projektering, konstruktion och anskaffning av fartygsmateriel, skulle sammanföras till en *fartygssektion* under en särskild sektionschef. Utredningen hade funnit en sådan anordning erforderlig dels för att säkerställa det intima samarbete, som vore nödvändigt mellan dessa byråer och dels för att åvägabringa den lättnad i avdelningschefens arbetsbörda som syntes nödvändig för att han skulle få tillfälle att ostört ägna sig åt sina ledande och övervakande uppgifter ävensom åt sina åligganden som chef för mariningenjörkåren. I fartygssektionen föreslogs skola ingå följande åtta byråer, nämligen projektbyrån, fartygsbyrån, maskinbyrån, motorbyrån, undervattensbåtsbyrån, torpedbåtsbyrån, elektrobyrån och materialbyrån.

Utöver de i fartygssektionen ingående byråerna föreläge enligt utredningens uppfattning behov av ytterligare två självständiga byråer, nämligen inspektionsbyrån och varvsbyrån. Slutligen borde inom ingenjöravdelningen finnas en avdelningsexpedition.

Beträffande arbetsuppgifterna för de särskilda byråerna har förvaltningsutredningen anfört i huvudsak följande.

Å *projektbyrån* uppgöras förslag till nya typer av örlogsfartyg, med undantag för undervattens- och torpedbåtar, samt till större omändringar och moderniseringar av äldre fartyg. Byrån bör vidare följa den tekniska utvecklingen på fartygsbyggnadsområdet i utländska mariner.

Å *fartygsbyrån* handhaves konstruktionsarbete beträffande skrov- och utrustningsdetaljer å alla fartyg med undantag för undervattensbåtar och torpedbåtar. Vidare uppgöras vikts- och kostnadskalkyler, skrovspekifikationer, kontraktförslag m. m.

Maskinbyrån ombesörjer konstruktionsarbete — med undantag för motorer — beträffande huvudmaskineri, hjälpmaskineri, rörledningar m. m. samt uppgör därmed sammanhängande vikts- och kostnadskalkyler, maskinspekifikationer m. m.

Motorbyrån handlägger alla ärenden beträffande förbränningsmotorer samt uppgör därmed sammanhängande vikts- och kostnadskalkyler, specifikationer, skötsel föreskrifter m. m.

Undervattensbåtsbyrån handhar projektering av nya undervattensbåttyper och utför konstruktionsritningar för skrov- och utrustningsdetaljer samt maskinutrustning, rörledning, hjälpmaskiner och elektrisk utrustning, i erforderlig utsträckning i samråd med motorbyrån och elektrobyrån. Byrån bör vidare uppgöra specifikationer och kontraktförslag vid nyanskaffningar samt skötsel föreskrifter m. m.

Torpedbåtsbyrån har beträffande torpedbåtar motsvarande uppgifter som undervattensbåtsbyrån beträffande undervattensbåtar.

Å *elektrobyrån* böra handläggas ärenden angående fartygens kraftförsörjning, kabelnät, kraft- och belysningsinstallationer, strålkastare, ackumulatorer m. m., angående stark- och svagströmsanläggningar, i den mån dylika ärenden ej tillhöra annan avdelning, ävensom alarmanläggningar, åskledare m. m. vid marinens anläggningar, samt angående magnetminskydd för fartyg. Å denna byrå böra vidare uppgöras kostnadskalkyler, specifikationer, kontraktförslag m. m. samt utföras besiktningar och inspektioner av ifrågavarande materiel.

Materialbyråns verksamhet torde böra uppdelas på två underavdelningar, normaliedetaljen och kontroll detaljen. *N o r m a l i e d e t a l j e n* bör tillse, att konstruktioner i möjligaste mån standardiseras, samt att verka för att kontrollbestämmelser och tekniska leveransbestämmelser för råmaterial och annan materiel bliva enhetliga och ändamålsenliga. Detaljen bör i nämnda hänseende samarbeta med försvarsväsendets industriverk. — *K o n t r o l l d e t a l j e n* bör kontrollera obearbetat material och, där så befinnes lämpligt, även färdigställd materiel, som anskaffas av ingenjöravdelningen, varvid samarbete bör äga rum med övriga byråer. Detaljen bör jämväl utföra kontroll av obearbetat material och eventuellt även av färdigställd materiel på begäran av örlogsvärv eller annan marin myndighet.

Inspektionsbyråns verksamhet torde böra uppdelas på två detaljer, nämligen underhålls detaljen och mobiliserings detaljen. *U n d e r h å l l s d e t a l j e n* bör hava att, i samarbete med marinstaben, övriga avdelningar och byråer i marinförvaltningen samt örlogsvärven, handlägga frågor rörande fartygsmaterielens underhåll och skötsel samt förrätta inspektion av ingenjörmaterielens tillstånd. — Å *m o b i l i s e r i n g s d e t a l j e n* böra handhavas frågor om inköp, anfordran, rekvisition och förhyrning av fartyg och vad därmed sammanhänger ävensom mobiliseringsärenden i övrigt, varvid samarbete bör äga rum med marinstaben och fartygsuttagningskommissionen. Detta innebär, att ärenden angående förhyrning av fartyg, vilka nu handläggas å nautiska avdelningen, överföras till ingenjöravdelningen, varvid dock förutsättes, att erforderligt samarbete äger rum med andra materielavdelningen.

Varvsbyrån bör insamla och bearbeta uppgifter angående driftsekonomi, driftsresultat och maskinparken vid marinens verkstäder samt behandla förekommande ärenden rörande dessas modernisering, utvidgning, personalförhållanden m. m. För den händelse marinens skifferoljeverk å Kinnekulle alltjämt skulle anses böra lyda under marinförvaltningen, böra jämväl ärenden angående dettas drift handläggas å varvsbyrån.

Marinöverdirektören har förutsatts liksom nu skola vara chef för ingenjöravdelningen. Försvarsutredningen förordade preliminärt en uppflyttning

i lönegrad från Cb 2 till Cb 3. 1941 års förvaltningsutredning har föreslagit placering i en ny lönegrad Cb 3 a, med lön av 20,000 kronor. Av rekryteringskäl borde möjlighet föreligga för Kungl. Maj:t att tillägga marinöverdirektören visst arvode utöver lönen, eventuellt i form av representationsbidrag.

Såsom chef för fartygssektionen, med vilken borde förenas ställning som ställföreträdare för marinöverdirektören, borde avses en förste marindirektör i lönegraden Cb 1, vilken borde uppbära ett särskilt arvode utöver lönen med 3,000 kronor.

Jämväl befattningen såsom chef för inspektionsbyrån komme i den nya organisationen att bli särskilt krävande. För denna befattning borde avses en förste marindirektör i lönegraden Cb 1 utan särskilt fyllnadsarvode.

Såväl överdirektören som chefen för fartygssektionen borde till sitt direkta förfogande ha var sin mariningenjör såsom assistent.

Cheferna för andra byråer än inspektionsbyrån samt assistenten hos marinöverdirektören förutsattes i allmänhet vara marindirektörer av 1. eller 2. graden. Utöver å byråerna placerade mariningenjörer hade för tjänstgöring såsom kontrollanter vid nybyggnad av fartyg fyra mariningenjörer ansetts vara konstant erforderliga. Dessa borde i sin verksamhet lyda direkt under chefen för fartygssektionen.

Det av förvaltningsutredningen beräknade behovet inom ingenjöravdelningen av beställningshavare ur mariningenjörkåren har sammanfattats i följande uppställning:

	Antal
Marinöverdirektör	1
Assistent hos marinöverdirektören	1
Chef för fartygssektionen	1
Assistent hos chefen för fartygssektionen	1
Projektbyrån	2
Fartygsbyrån	2
Maskinbyrån	2
Motorbyrån	1
Undervattensbåtsbyrån	2
Torpedbåtsbyrån	2
Elektrobyrån	4
Materialbyrån	1
Inspektionsbyrån	3
Varvsbyrån	1
Nybyggnadskontrollanter	4
	Summa 28

Förutom mariningenjörer erfordras för ingenjöravdelningens del tekniskt utbildad civil personal till betydande omfattning, av vilka en del förutsatts

skola anställas såsom extra ordinarie befattningshavare. Behovet av dylik personal har av utredningen beräknats enligt nedanstående tablå.

Byrå m. m.	Antal befattningshavare i olika lönegrader (Eo)							Summa
	Förste byråingenjörer Lönegrad 27	Byråingenjörer Lönegrad 26	Konstruktörer av 1. klass Lönegrad 24	Konstruktörer av 2. klass Lönegrad 21	Konstruktörer av 3. klass Lönegrad 18	Ritare av 1. klass Lönegrad 15	Ritare av 2. klass Lönegrad 11	
Projektbyrån	—	—	3	3	—	1	—	7
Fartygsbyrån	1	1	5	2	1	—	1	11
Maskinbyrån	—	1	3	6	3	—	—	13
Motorbyrån	—	—	—	1	2	—	—	3
Undervattensbåtsbyrån	1	—	2	1	1	1	—	6
Torpedbåtsbyrån	—	—	3	4	2	1	—	10
Elektrobyrån	—	1	2	5	3	3	1	15
Materialbyrån	1	—	2	—	1	—	—	4
Inspektionsbyrån	—	1	1	1	—	1	—	4
Varvsbyrån	2	—	1	2	—	—	—	5
För nybyggnadskontrollanterna ...	—	—	—	—	—	2	—	2
Summa	5	4	22	25	13	9	2	80

För upphandlingsärenden hade behov befunnits föreligga att ha tillgång till en merkantilt utbildad tjänsteman, som därjämte borde ha till uppgift att biträda vid planläggning och övervakning av dispositionen av till avdelningens förfogande ställda medel. En extra ordinarie tjänsteman i 24:e lönegraden med benämningen »merkantil assistent» borde därför upptagas å personalförteckningen.

Slutligen har utredningen räknat med 5 pensionerade underofficerare i arvodesbefattningar samt en kontorspersonal på 36 personer.

Utlåtanden över 1941 års förvaltningsutrednings förslag.

Marinförvaltningen har icke funnit anledning till erinran mot den föreslagna organisationen. Det formella inköpsförfarandet i samband med ingenjöravdelningens anskaffningsuppgifter borde dock icke belasta de tekniska byråcheferna utan borde snarast överlåtas till ett för hela avdelningen gemensamt anskaffningsorgan, vilket borde ingå som en del av ingenjöravdelningens expedition.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har funnit den föreslagna organisationen i stort sett lämplig. Radioärenden och dylikt borde emellertid överflyttas från första och andra materielavdelningarna till ingenjöravdelningen, vari borde ingå även en teleteknisk byrå. Förbundet har vidare

ansett, att ett för hela ingenjöravdelningen gemensamt anskaffningsorgan borde inrättas. Organisationen borde enligt förbundets uppfattning icke bindas alltför snävt.

Statskontoret, som ifrågasatt indragning av befattningen såsom chef för marinförvaltningen och en sammanslagning av de två av utredningen föreslagna materielavdelningarna jämte ingenjöravdelningen till en materielavdelning under chefskap av marinöverdirektören, har för sådant fall förordat, att denne placerades i lönegrad Cb 3.

Lönenämnderna ha för marinöverdirektören förordat lönegrad Cb 3 jämte ett särskilt lönetillägg om 2,000 kronor. Nämnderna hade intet att erinra mot att cheferna för fartygssektionen och inspektionsbyrån inplacerades i lönegrad Cb 1. Därrest särskilt arvode ansåges böra utgå till chefen för fartygssektionen med hänsyn till dennes ställning såsom ställföreträdare för marinöverdirektören, borde detta begränsas till 2,000 kronor.

Provisorisk omorganisation av ingenjöravdelningen.

I skrivelse den 16 juni 1942 föreslog marinförvaltningen, att ingenjöravdelningen borde på visst sätt indelas i detaljer, vilkas arbetsuppgifter skulle regleras i särskilda av chefen för marinförvaltningen utfärdade tillämpningsföreskrifter. Förslaget anslöt sig nära till förvaltningsutredningens förslag till organisation av ingenjöravdelningen, ehuru detta gick ut på en byråindelning. I ingenjöravdelningen skulle enligt förslaget ingå femton detaljer, nämligen projektdetaljen, fartygsdetaljen, maskindetaljen, motordetaljen, undervattensbåtsdetaljen, torpedbåtsdetaljen, elektrodetaljen, normaliedetaljen och kontrolldetaljen, vilka detaljer avsåges sammanförda till ett konstruktionskontor under en särskild chef, tillika ställföreträdare för chefen för ingenjöravdelningen, ävensom underhållsdetaljen, mobiliseringsdetaljen, varvsdetaljen, hus- och byggnadsdetaljen, oljedetaljen samt detaljen för arbetarfrågor. Därtill skulle liksom nu komma en avdelningsexpedition, varjämte nybyggnadskontrollanter skulle vara anknutna till avdelningen. De sistnämnda skulle lyda direkt under chefen för konstruktionskontoret. Marinöverdirektören skulle till sitt förfogande ha en assistent.

Vid skrivelsen funnos fogade förslag till provisoriska instruktionsbestämmelser, genom vilka marinförvaltningen skulle sättas i stånd att i vidsträcktare omfattning än dittills delegera beslutanderätten till underordnade chefer inom ämbetsverket samt underlätta och effektivisera erforderligt samrådsförfarande hos ämbetsverket.

Genom beslut den 30 juni 1942 har Kungl. Maj:t fastställt de provisoriska instruktionsbestämmelserna att — utan hinder av vad i instruktionen för marinförvaltningen funnes stadgat däremot stridande — lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1942 tills vidare.

Såsom av den nu lämnade redogörelsen framgår har den av förvaltningsutredningen föreslagna organisationen av ingenjöravdelningen redan i huvudsak provisoriskt genomförts, dock med bland annat den modifikationen, att den av utredningen förordade byråindelningen tills vidare ersatts med en detaljindelning. Denna organisation har sålunda under någon tid praktiskt prövats och därvid befunnits ändamålsenlig. I stort sett bör denna provisoriska organisation bli vägledande för utformningen av avdelningens slutgiltiga organisation. Denna bör bygga på byråindelning, men de av förvaltningsutredningen förordade byråerna torde kunna till antalet nedbringas från tio till åtta, oaktat — enligt vad redan under vapenavdelningen anmärkts — ett särskilt organ för signal- och radiofrågor bör infogas i avdelningen. Detta kan ske genom att vissa av de nuvarande detaljerna bibehållas såsom sådana, medan andra utbyggas till byråer. Det synes mig, som om i ingenjöravdelningen lämpligen borde ingå, förutom en expedition under ledning av avdelningschefens assistent, *projektbyrå*, *fartygsbyrå* med därunder inordnade normalie- och kontroll detaljer, *maskinbyrå*, *motordetalj*, *undervattensbåtsbyrå*, *torpedbåtsdetalj* och *elektrofartygsbyrå*, vilka byråer skulle sammanföras till ett *konstruktionskontor* under en särskild chef, tillika ställföreträdare för avdelningens chef. Konstruktionschefen skulle därjämte ha *nybyggnadskontrollanter* sig underställda. Vidare skulle avdelningen innefatta *teleteknisk byrå*, indelad i radiodetalj och telefondetalj, *inspektionsbyrå* med underhållsdetalj och mobiliseringsdetalj samt *varvs- och verkstadsbyrå* med varvs- och verkstadsdetalj, arbetardetalj, elektrolanddetalj ävensom tills vidare — i avbidan på att frågan om organisationen av ett för försvarsväsendet gemensamt fortifikations- och byggnadsorgan vinner sin lösning — hus- och byggnadsdetalj. Såsom ett tillfälligt organ för materialinköp och kontroll skulle finnas en nybyggnadscentral.

Den sålunda angivna organisationen skiljer sig huvudsakligen i följande avseenden från den av förvaltningsutredningen skisserade. Den av utredningen föreslagna materialbyråns båda detaljer ha inordnats under fartygsbyrån, vilket motiveras av att verksamheten under en följd av år icke torde bli av den omfattning, att en särskild byrå kan anses vara påkallad. Elektrobyrån har uppdelats. Dess verksamhet i vad avser starkströmsanläggningar i fartyg omhänderhaves av en elektrofartygsbyrå inom konstruktionskontoret. Svagströmsanläggningarna överförs till teletekniska byrån, landanläggningar och frågor beträffande magnetminskydd till varvs- och verkstadsbyrån. Däremot tillföres elektrofartygsbyrån ärenden angående gyrokompass- och logganläggningar samt signalstrålkastare. Teletekniska byrån har tillkommit som fristående byrå. Inspektionsbyrån skall jämte den verksamhet, som angivits av utredningen, även biträda marinöverdirektören med den inspektionsverksamhet i avseende på materielen, som genom den nya instruktionen för marinledningen ålagts honom. Varvs- och verkstadsbyrån motsvarar den av utred-

ningen föreslagna varvsbyrån men har erhållit vidgat verksamhetsområde. Sålunda ha kustartilleriets verkstäder tillkommit.

Den nu skisserade organisationen för ingenjöravdelningen är närmast att betrakta såsom ett mål. Med hänsyn till för närvarande rådande brist på erfaren personal torde det icke låta sig göra att omedelbart genomföra organisationen med till byråchefer och likställda delegerad beslutanderätt i den utsträckning, som är önskvärd. Det lärer därför bli nödvändigt att vidtaga tillfälliga anordningar på så sätt att vissa byråer eller detaljer underställas särskilt förordnad föredragande inom ämbetsverket. Dessa övergångsformer synas dock bli av den art, att de i regel böra kunna regleras inom ämbetsverket. Den slutliga organisationen bör enligt min mening ej från början fastläsas, utan Kungl. Maj:t bör äga rätt att däri vidtaga de smärre jämkningar, som kunna befinnas erforderliga.

Med hänsyn till det stora ansvar, som åvilar marinöverdirektören, och nödvändigheten att för denna betydelsefulla befattning förvärva en högt kvalificerad kraft bör marinöverdirektören placeras i lönegrad Cb 3 (grundlön 18,000 kronor) i stället för som nu i lönegrad Cb 2 (17,000 kronor).

Förvaltningsutredningen har föreslagit, att i ingenjöravdelningen skola ingå en chef för fartygssektionen, vilken med den här skisserade organisationen borde benämnas chef för konstruktionskontoret, samt en chef för inspektionsbyrån, båda med placering i lönegrad Cb 1, den förre därjämte med ett tilläggsarvode. Även enligt min mening böra sådana befattningshavare framdeles finnas i organisationen. Jag är emellertid icke beredd att nu taga ståndpunkt till frågan om deras löneställning.

Övergången till den nya organisationen nödvändiggör icke i nuvarande läge i och för sig någon personalökning utöver vad nyss är sagt. Av andra orsaker kan emellertid en sådan komma att aktualiseras. Sålunda torde de planerade kryssarbyggena komma att medföra en viss utsvällning av samtliga delar av ingenjöravdelningen. Den ytterligare personal, som härvid blir erforderlig, torde få anställas såsom icke-ordinarie befattningshavare eller genom kontrakt. Till frågan om eventuella utökningar av mariningenjörkåren oberoende av det nu ifrågavarande omorganisationsförslaget torde jag få tillfälle att återkomma i annat sammanhang.

Såsom förut omnämnts har försvarsväsendets verkstadsnämnd i samarbete med marinförvaltningen och på grundval av 1941 års örlogsvarvs-kommittés betänkande inkommit med förslag till omorganisation av örlogsvarven. Med hänsyn till det omfattande utredningsarbete, som måste föregå en omorganisation, kan jag ej nu framlägga ett definitivt förslag i ämnet. Frågans lösning kräver vissa ytterligare undersökningar. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga i avbidan på slutförandet av dessa undersökningar vidtaga de förenklingar och rationaliseringsåtgärder, som kunna genomföras inom ramen för anvisade anslag.

4. Intendenturavdelningen.

1941 års förvaltningsutredning.

Förvaltningsutredningen har framhållit, att intendenturavdelningens arbetsuppgifter under senare år undan för undan kraftigt vuxit i omfattning. Anledningarna härtill vore flera. Utvidgningen av marinens organisation hade medfört en betydande utökning av antalet fartygsenheter, tillkomsten av nya förläggings- och förplägnadsanstalter, betydliga ökningar av befintliga intendenturförråd och tillskapandet av nya sådana. Krigsförberedelsearbetet, som tidigare på grund av personalbrist icke kunnat bedrivas på ett tillfredsställande sätt, hade måst intensifieras och i ökad utsträckning koncentreras till marinförvaltningen. Jämväl anskaffningen av intendenturmateriel, som tidigare till stor del ombesörjts av lokalförvaltningarna, hade måst i högre grad centraliseras. Även här framstode det därför såsom oundgängligen erforderligt, att avdelningen uppdelades på flera byråer, liksom fallet redan vore inom arméförvaltningens intendenturdepartement. Utredningen har föreslagit, att marinförvaltningens intendenturavdelning skulle indelas på fem byråer, nämligen en centralbyrå, en förplägnadsbyrå, en utrustningsbyrå, en drivmedelsbyrå och en förrådsbyrå.

Å *centralbyrån* borde handläggas inkvarterings- och mobiliseringsärenden ävensom ärenden angående intendenturväsendets utveckling och ekonomipersonalens utbildning samt övriga ärenden sammanhängande med marinöverintendentens åligganden i egenskap av chef för marinintendenturkåren.

Förplägnadsbyrån borde handha ärenden rörande förplägnad, förplägnadsutredning, köksteknisk utrustning, kokvagnar, proviantförråd, livsmedelsproducerande inrättningar, matinrättningar, marketenterier m. m.

Till *utrustningsbyråns* verksamhetsområde borde höra ärenden angående beklädnad, sängservis och kasernutredning samt beklädnadsförråd och beklädnadsverkstäder.

Drivmedelsbyrån avsåges omhänderha ärenden angående bränsle, lyse, vatten och tvätt samt tvätt- och badinrättningar ävensom den synnerligen omfattande och komplicerade verksamhet, som sammanhängde med anskaffning av kol och oljor samt därav betingad förrådsrörelse och transportorganisation.

För omhänderhavande av övervakningen och ledningen av förrådsdriften borde en särskild *förrådsbyrå* inrättas i marinförvaltningen. Till byråns uppgifter borde höra att tid efter annan verkställa förrådsinspektioner samt att föra erforderlig pris- och materialstatistik.

Chef för intendenturavdelningen borde vara marinöverintendenten. På grund av de synnerligen omfattande och maktpåliggande uppgifter, som komme att åvila denne beställningshavare borde han placeras i lönegraden Ob 2.

Såsom chefer för byråerna borde avses regementsofficerare vid marinintendenturkåren. Chefen för centralbyrån syntes lämpligen böra vara kommandör och ställföreträdare för marinöverintendenten. I övrigt beräknades erforderliga tre kompaniofficerare å vardera av central- och drivmedelsbyråerna samt två kompaniofficerare å vardera av de övriga byråerna, tillsammans alltså fem regementsofficerare och tolv kompaniofficerare. Slutligen erfordrades kontorspersonal.

Utlåtanden över 1941 års förvaltningsutrednings förslag.

Marinförvaltningen har framhållit, att förrådsverksamheten beträffande ammunition och reservinventarier borde handläggas avdelningsvis. Den av utredningen föreslagna förrådsbyrån borde emellertid biträda avdelningarna i förrådsfrågor och övervaka, att förrådsföreskrifter rörande redovisning av ammunitionsförråden erhöles önskvärd enhetlighet.

Statskontoret har avstyrkt uppflyttning i lönegrad av marinöverintendenten samt föreslagit, att en minskning av antalet byråer skulle tagas under övervägande.

Lönenämnderna ha ansett, att någon ändring i marinöverintendentens löneställning i varje fall icke nu borde vidtagas. Nämnderna ha vidare tillstyrkt, att chefen för centralbyrån placerades i lönegrad Oa 5 eller Oa 6 och att såsom chefer å övriga byråer avsåges beställningshavare högst i lönegrad Oa 4.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har föreslagit, att övervakningen av förrådsdriften skulle förläggas till respektive avdelningar och således icke vara centraliserad till intendenturavdelningens förrådsbyrå.

Departementschefen.

1941 års förvaltningsutredning har föreslagit, att marinförvaltningens intendenturavdelning, som för närvarande är indelad allenast i detaljer, för framtiden skulle indelas i icke mindre än fem byråer, nämligen en centralbyrå, en förplånadsbyrå, en utrustningsbyrå, en drivmedelsbyrå och en förrådsbyrå. Jag kan icke finna tillräckliga skäl att föreslå en så vidlyftig organisation av denna avdelning, detta så mycket mindre som, enligt vad jag haft anledning att i det föregående närmare utveckla, vissa av dess arbetsuppgifter avses skola överföras till krigsmaterielverket och försvarets fabriksstyrelse. Å andra sidan ha en del arbetsuppgifter, såsom tidigare antytts, avsetts bli överflyttade från nuvarande nautiska avdelningen till intendenturavdelningen. Emellertid hyser även jag den uppfattningen, att en mera effektiv organisation av intendenturavdelningen är påkallad för att bemästra de — bland annat på grund av marinorganisationens utvidgning och en i rationaliseringssyfte ökad centralisering av ärendenas handläggning — hittills alltmera växande arbetsuppgifterna. Det har även framstått såsom erforderligt att åvägabrinda en fördelning av göromål och befogenheter på flera händer. Den inspektionsuppgift, som på-

lagts marinöverintendenten, har bidragit till att ytterligare understryka behovet av en arbetsavlastning i andra hänseenden från denne befattningshavare. I betraktande härav har jag ansett mig kunna förorda en indelning på tre byråer, *centralbyrån*, till vilken utom de av utredningen angivna sysslorna skulle hänföras jämväl drivmedelsfrågor, i den mån sådana komma att belöpa på marinförvaltningen, samt förrådsfrågor, en *underhållsbyrå*, motsvarande den av utredningen föreslagna förplägnadsbyrån, samt en *utrustningsbyrå*. I detta sammanhang må anmärkas, att till drivmedelsfrågor höra icke blott anskaffningsärenden, vilkas förläggning i det föregående tills vidare lämnats öppen, utan även och till övervägande del frågor om förrådshållning, transporter och distribution.

Till frågan om marinöverintendentens löneställning kan jag för närvarande, innan en inom militära expeditionstjänstkommittén pågående utredning angående marinintendenturkåren slutförts, icke taga ståndpunkt.

Vad personalfrågorna i övrigt angår har jag under hand från marinförvaltningen inhämtat, att minimibehovet av personal för fyllande av den av mig nu förordade organisationen för intendenturavdelningen enligt den inom verket hävdade meningen skulle vara 15 officerare (mot för närvarande 10) jämte viss från sakanslag avlönad civil personal. Av berörda officerare beräknades 8 vara erforderliga för centralbyrån, av vilka en kommendörkapten av 2. graden (Oa 4) och tre kaptener eller löjtnanter (Oa 3 eller Oa 2) för drivmedelsdetaljen, som i nuvarande läge kunnat bemannas allenast med officerare på övergångsstat och i reserven. Vidare har räknats med en kommendörkapten av 2. graden (Oa 4) såsom chef för underhållsbyrån. För egen del anser jag, att det föreliggande personalbehovet — i avbidan på att vid återgång till fredsförhållanden en säkrare överblick över personalbehovet kan vinnas samt på resultatet av den utredning angående marinintendenturkåren, som för närvarande pågår inom militära expeditionstjänstkommittén — till viss del bör kunna täckas genom tillfälliga kommenderingar. Emellertid torde en mindre ökning av marinintendenturkåren under alla omständigheter bli erforderlig. Jag förordar sålunda en utökning av den för intendenturavdelningen avsedda personalen ur marinintendenturkåren med en kommendörkapten av 2. graden samt 2 kaptener eller löjtnanter (Oa 3 eller Oa 2).

5. Civilbyrån.

1941 års förvaltningsutredning.

Förvaltningsutredningen har erinrat, att tillskapandet av en för försvarsväsendet gemensam civilförvaltning komme att medföra en betydande avlastning av arbetsuppgifterna för civilavdelningen och kameralbyrån, vilken dock i viss mån motverkades av den ökning av göromålen, som kunde förväntas bli en följd av marinorganisationens utvidgning i övrigt. Reduktionen av arbetsuppgifterna sammanhängde i främsta rummet med det avsedda över-

förandet till civilförvaltningen av bland annat avlöningsfrågor i allmänhet, frågor rörande räkenskaps- och redovisningsväsendet, kameral revision, anmärkningsmål samt vissa besvärsmål. De kvarstående arbetsuppgifterna hänförde sig huvudsakligen till de å marinförvaltningens övriga avdelningar handlagda ärendena (samrådsärendena) samt till verkets egen bokföring, medelsredovisning och kassa. Dock komme alltjämt att kvarstå en betydande grupp av ärenden inom marinförvaltningen, vilka lämpligen borde beredas och föredragas eller avgöras av civil ledamot i ämbetsverket. Såsom exempel å dylika ärenden har förvaltningsutredningen angivit ersättningsmål på grund av fartygskollisioner och trafikolyckor eller skada å enskild egendom, som vållats under övningar, frågor rörande rekvisitions- och förfogandelagstiftning, patentfrågor, mål rörande avskrivning av materiel, vissa besvärsmål i s. k. egentliga förvaltningsärenden, frågor om förhandlingsrätt, ärenden rörande löneklassuppflyttningar m. m. för verkets civila personal. Större delen av den civila ledamotens arbetsuppgifter komme emellertid att framspringa ur de på andra avdelningar förekommande ärenden, vid vilkas beredning juridiska eller administrativa spörsmål uppkomme eller särskild vikt måste fästas vid den formella behandlingen.

Utredningen har därför föreslagit, att jämväl inom den nya marinförvaltningen skulle finnas en särskild *civilavdelning*. Då chefen för civilavdelningen komme att fylla en central och mycket ansvarsfull uppgift såsom den främste representanten för den administrativa sakkunskapen inom verket, syntes han i likhet med den nuvarande chefen för civilavdelningen böra upptagas i lönegraden B 1. Hans tjänstetitel syntes emellertid böra förändras från marinöverkommisarie till amiralitetsråd, vilken titel bättre överensstämde med hans arbetsuppgifter.

Civilavdelningen borde enligt utredningens mening uppdelas i ett kansli och ett kameralkontor.

Å *kansliet* borde handläggas ärenden av administrativ och rättslig natur, vilka tillhörde civilavdelningen. Vid behandlingen å annan avdelning av fråga av dylik karaktär borde chefen för civilavdelningen eller annan därtill utsedd tjänsteman å avdelningen deltaga i ärendets handläggning antingen sålunda, att han vore närvarande vid ärendets föredragning, eller på det sätt att vederbörande föredragande samrådde med honom, innan föredragningen ägde rum.

På grund av marinförvaltningens storlek och där förekommande ärendens stora antal och ofta komplicerade natur kunde befaras, att de ärenden, i vilkas handläggning avdelningschefen borde deltaga, icke kunde på ett tillfredsställande sätt medhinnas av honom ensam. En del av dessa ärenden måste i så fall överflyttas på annan tjänsteman för självständigt handhavande. Dessa uppgifter ävensom beredning och föredragning av flertalet civilavdelningen själv tillhörande kansliärenden hade ansetts motivera upptagandet av en sekreterare i lönegraden A 26 såsom avdelningschefens närmaste man.

Vidare har beräknats en tjänsteman i lönegraden A 26 såsom advokatfiskal

och sekreterare, vilken jämväl borde biträda chefen för marinen och till marinledningen hörande myndigheter i frågor av rättslig natur.

För tjänstgöring å kansliet beräknades i övrigt erforderliga en notarie i lönegraden A 21 samt två amanuenser. Till kansliet borde jämväl hänföras den civila personal som avsåges skola tjänstgöra å de olika avdelningarna för utförande av sekreterargöromål. För detta ändamål hade räknats med två sekreterare i lönegraderna A 26 respektive A 24, två notarier i lönegraden A 21 samt en amanuens. Av nämnda personal hade sekreteraren i A 26 samt amanuensen beräknats för ingenjöravdelningen, sekreteraren i A 24 och en notarie för de båda materielavdelningarna samt en notarie för intendenturavdelningen.

Å *kameralkontoret* förutsattes skola ombesörjas kameral förhandsgranskning av räkningar och andra betalningsanspråk, upprättande av avlöningsuträkningar för verkets personal, medelsredovisning och bokföring samt kassagöromål.

Kameralkontoret borde förestås av en marinkamrerare, liksom marinförvaltningens nuvarande kamrerare i lönegraden A 26. Det borde ankomma på kamreraren att i regel å marinförvaltningens vägnar fatta beslut i kassaärenden. För utförande av kameral förhandsgranskning och upprättande av avlöningsuträkningar hade två revisorer i lönegraden A 21 och en amanuens beräknats erforderliga.

Personalbehovet för bokföring, däri inbegripet central dispositionsbokföring, hade beräknats till en revisor (A 21) jämte kontorspersonal. Kassörstjänsten hänfördes till lönegrad A 11.

Utlåtanden över 1941 års förvaltningsutrednings förslag.

Marinförvaltningen har ansett, att den av utredningen föreslagne sekreteraren i A 26 såsom avdelningschefens närmaste man borde vara byrådirektör, enär denne befattningshavare i stor omfattning skulle inträda i plenum som representant för civilavdelningen och eljest deltaga i handläggning och avgörande av ärenden, fallande inom såväl civilavdelningens som andra avdelningars befogenhetsområden, allt uppgifter, som icke kunde jämföras med dem, som tillkomme en sekreterare.

Under åberopande av de skäl, som förvaltningsutredningen anförde beträffande ombudsmansgöromålen i flygförvaltningen har marinförvaltningen avstyrkt, att den föreslagna advokatfiskalen även skulle fullgöra sekreterargöromål. Den av förvaltningsutredningen beräknade befattningen såsom advokatfiskal och sekreterare borde därför upptagas som uteslutande advokatfiskalstjänst. Advokatfiskalen komme enligt marinförvaltningens uppfattning att till sitt biträde ha behov av en befattningshavare, notarie i lönegrad A 21. Den för andra materielavdelningen avsedda notarien borde såsom motsvarande befattningshavare å första materielavdelningen vara sekreterare i lönegraden A 24. I fråga om anordningsärendenas handläggning har marinförvaltningen

biträtt förvaltningsutredningens förslag att befria avdelningschefen från bestyret härmed. Marinförvaltningen har emellertid ansett, att avdelningschefen under inga förhållanden borde befatta sig med anordningsärendena, varför ämbetsverket i konsekvens härmed föreslagit, att den av förvaltningsutredningen föreslagna kamreraretjänsten i A 26 borde med hänsyn till det stora ekonomiska ansvar, som komme att åvila denne befattningshavare, utbytas mot en byrådirektörstjänst.

Statskontoret har beträffande den av utredningen föreslagna civilavdelningen i marinförvaltningen åberopat vad ämbetsverket anfört i fråga om motsvarande avdelning inom arméförvaltningen.

Lönenämnderna ha ej haft någon erinran mot marinöverkommisariens placering i lönegrad B 1 men ha ansett hans titel böra bestämmas till krigsråd. Marinkamreraren borde hänföras till lönegrad A 24, en föreslagen revisor i lönegrad A 21 borde ersättas med en bokhållare i lönegrad A 17 och kassören borde placeras i lönegrad A 14.

Departement-
schefen.

Beträffande de arbetsuppgifter, som efter inrättande av en för försvaret gemensam civilförvaltning komma att kvarstå för marinförvaltningens civila organ, kan jag i stort sett hänvisa till förvaltningsutredningens nyss återgivna redogörelse. Jag erinrar dock att, utöver vad utredningen förutsatt, bland annat kassagöromålen utom handhavandet av en mindre förskottskassa avsetts bli överflyttade till civilförvaltningen. För de kvarvarande göromålen är enligt min mening liksom i fråga om arméförvaltningen en *civilbyrå* tillfyllest. Med hänsyn härtill torde marinöverkommisarien böra överföras på övergångsstat och i stället en tjänst såsom byråchef i lönegrad A 30 med tjänstetiteln amiralitetsråd inrättas. Så länge den nuvarande marinöverkommisarien kvarstår i tjänst, bör givetvis byråchefstjänsten ej tillsättas.

Sedan de befattningshavare, som angivits under civilförvaltningen, dit överflyttats, skulle förutom marinöverkommisarien för marinförvaltningens civilbyrå finnas kvar följande personal, nämligen en sekreterare i lönegrad A 24, vars uppflyttning i högre lönegrad jag åtminstone icke för närvarande kan tillstyrka, en kansliskrivare i lönegrad A 11, ett kanslibitråde i lönegrad A 7, en förste expeditionsvakt i lönegrad A 7, tre expeditionsvakter i lönegrad A 5 och en pensionerad officer i arvodesbefattning, varjämte såsom föreståndare för skrivcentralen torde kunna avses ett kanslibitråde i lönegrad A 7 i stället för en kansliskrivare, vars befattning för närvarande hålles vakant. Av personalen å den nuvarande kameralbyrån bör kamreraren kvarstanna i marinförvaltningen. Hans tjänst synes tills vidare böra kvarstå i lönegrad A 26. Sedan närmare praktiska erfarenheter vunnits rörande de arbetsuppgifter, som framtiden komma att åvila kamreraren, torde frågan om denne befattningshavares löneställning få tagas under ytterligare övervägande. Vidare böra liksom nu finnas anställda en revisor i lönegrad A 21 och en kansliskrivare i A 11. Den nuvarande befattningen som marinkassör (A 21) bör finnas kvar såsom en

revisorstjänst. Vidare torde för ingenjöravdelningen böra avses en sekreterare i Eo 24, motsvarande en för närvarande mot månadsarvode å 900 kronor anställd sekreterare, samt för vapenavdelningen en notarie i lönegrad Eo 21. Till den nu angivna personalen måste givetvis också komma viss lägre extra ordinarie och extra personal. På frågan härom skall jag här ej ingå.

För närvarande utgår ett arvode å 4,000 kronor till en advokatfiskal i marinförvaltningen. Med hänsyn till det föreslagna inrättandet av ett för hela försvarsförvaltningen gemensamt advokatfiskalskontor torde berörda arvode böra indragas.

6. Förrådskontrollkontoret m. m.

För förrådskontrollkontoret, motsvarande det nuvarande kontoret för teknisk revision, förutsätter jag icke någon ändring i fråga om personalen. Beträffande dess arbetsuppgifter hänvisar jag till vad som i det föregående anförts beträffande förhållandet mellan sakrevision och förrådskontroll. Ej heller i fråga om registratorskontoret och vaktpersonalen avses någon ändring. Detsamma gäller fortifikationsavdelningen, vilken ju avses skola allenast tills vidare kvarbli i marinförvaltningen.

VIII. Flygförvaltningen.

A. Flygförvaltningens allmänna uppgifter.

På flygförvaltningen kommer även i fortsättningen att vila huvudparten av bestyret med anskaffning och underhåll av flygmateriel. Såväl med hänsyn till deras betydelse för vapnet som till deras omfattning komma de därmed sammanhängande ärendena att intaga främsta rummet inom flygförvaltningens verksamhetsområde. Den centrala intendenturförvaltningen kommer likaså att framdeles handhavas inom flygförvaltningen. Emellertid kommer flygförvaltningens befattning härmed att begränsas genom att vissa större grupper av förnödenhetsvaror komma att upphandlas centralt genom krigsmaterielverket. Den verksamhet, som för närvarande omhänderhaves av flygförvaltningens byggnadsavdelning, kommer att framdeles centraliseras för hela försvarsväsendet, vadan flygförvaltningens nuvarande uppgifter på detta område komma att bortfalla. I enlighet med vad förut anförts kommer dock byggnadsavdelningen att kvarbli inom flygförvaltningen i avbidan på fortsatt utredning rörande organisationen av en för försvarsväsendet gemensam fortifikations- och byggnadsförvaltning. Flygförvaltningens byggnadsavdelning har nyligen provisoriskt omorganiserats. Någon ändring i dess gällande organisation förutsattes icke nu. Ärenden av allmänt administrativ natur skola handläggas inom försvarsväsendets civilförvaltning, dit även den

centrala ledningen av räkenskapsväsendet ävensom all kameral revisionsverksamhet avses skola överflyttas. Detta medför, att de uppgifter som för närvarande ankomma på civilbyrån komma att bli avsevärt beskurna. Kvar komma dock att stå ett stort antal ärenden av juridisk och administrativ natur berörande flygförvaltningen i dess helhet ävensom vissa kamerala ärenden, som sammanhännga med flygförvaltningens egen verksamhet.

B. Flygförvaltningens organisation.

1. Allmänna grunder.

1941 års förvaltningsutredning.

1941 års förvaltningsutredning har erinrat, att enligt gällande instruktion för flygförvaltningen chefen för flygvapnet tillika vore chef för flygförvaltningen. I den omfattning han bestämde utövades emellertid chefskapet för ämbetsverket av souschefen vid flygförvaltningen. Utredningen har framhållit, att även om de nu gällande bestämmelserna om chefskapet över flygförvaltningen vore de lämpligaste för ett flygvapen av nuvarande storleksordning, syntes man med hänsyn till flygvapnets framtida omfattning icke kunna i längden betunga försvarsgrenschefer med ansvaret för den löpande verksamheten inom flygförvaltningen. Den närmaste ledningen av flygförvaltningen borde därför handhas av en chef, vars kompetensområde icke vore alltför beskuret. För att mera markera den ställning av verkschef denne chef komme att i den dagliga tjänsten intaga, har utredningen föreslagit, att han skulle benämnas chef för flygförvaltningen.

Enligt förvaltningsutredningens mening måste emellertid den bärande principen alltjämt vara, att försvarsgrenschefer för att kunna ansvara för vapnets tjänstbarhet skall kunna utöva ett direkt och avgörande inflytande på förvaltningen. Han borde därför ha både rätt och skyldighet att i viktigare förvaltningsärenden själv fatta beslut och meddela direktiv för förvaltningens verksamhet. Flygförvaltningen borde därför i likhet med vad som föreslagits beträffande arméförvaltningen och marinförvaltningen stå under högsta chefskap av chefen för flygvapnet.

Utredningen förordade, att i en blivande instruktion för flygförvaltningen borde angivas i vilka hänseenden chefen för flygvapnet i allmänhet själv borde utöva beslutanderätten i flygförvaltningen. Till dylika ärenden borde enligt utredningens mening höra framställningar rörande flygvapnets medelsbehov, förslag till flygplantyper, viktigare förvaltningsfrågor rörande övningar vid flygvapnet, fastställande av modeller å vapen, beklädnadspersedlar m. m.

Chefers för flygförvaltningen, liksom tidigare souschefens, huvudsakligaste uppgift bleve således att samordna de olika avdelningarnas och byråernas arbete. I organisatoriska och tekniska frågor bleve han flygförvaltningens

högste representant utåt. Utredningen förutsatte emellertid, att chefen framdeles i större utsträckning än som hittills varit fallet skulle vara befriad från den direkta handläggningen av löpande förvaltningsärenden av mindre vikt. I arbetsordningen eller eljest borde angivas de normer för beslutanderättens utövning, som av arbetseffektiva skäl kunde anses påkallade. Med hänsyn till de talrika frågor av militär natur, som ständigt uppstode i ett verk som flygförvaltningen, ville förvaltningsutredningen för sin del förorda, att chefen vore militär. Utredningen ansåg emellertid att det borde öppnas en möjlighet för Kungl. Maj:t att till chef för flygförvaltningen utse en icke militär, därest särskilda skäl skulle tala för en sådan åtgärd. En följd av den föreslagna anordningen bleve, att befattningen som chef för flygförvaltningen borde upptagas å ämbetsverkets stat och tillsättas på förordnande för viss tid, högst sex år. I likhet med vad som förut föreslagits i fråga om chefen för marinförvaltningen borde befattningen upptagas alternativt i de i lönehänseende likvärdiga lönegraderna Ob 3 a i militära avlöningsreglementet (ny lönegrad) och C 12 i civila avlöningsreglementet. Därest chefen för flygförvaltningen vore militär, borde han tillika utnämnas till generalmajor i flygvapnet. Om chefen vore icke-militär, borde hans tjänstetitel vara generaldirektör.

Chef för flygförvaltningens materielavdelning borde vara en militär i lönegrad Ob 2. I denna avdelning borde även ingå en flygöverdirektör i lönegrad Cb 2.

Enligt utredningens förslag borde verksamheten i flygförvaltningen bedrivas å tre avdelningar, materielavdelningen, intendenturavdelningen samt civilavdelningen.

Utlåtanden över 1941 års förvaltningsutrednings förslag.

Överbefälhavaren har ansett, att civil person icke borde ifrågakomma som chef för flygförvaltningen.

Chefen för flygvapnet och flygförvaltningen ha likaledes bestämt avstyrkt civil chef för flygförvaltningen.

Statskontoret har ansett, att flygförvaltningens organisation borde närmare anpassas efter arméförvaltningens, varigenom souschefsbefattningen skulle kunna indragas. Flygöverdirektören borde vara chef för materielavdelningen. Om upphandlingsverksamheten anförtroddes åt industriverket i den omfattning statskontoret förordat, skulle den merkantilt utbildade chefen för anskaffningsbyrån bli obehövlig. I fråga om avdelningarnas organisation har statskontoret framhållit, att intendenturavdelningens underavdelningar icke borde rubriceras som byråer och att civilavdelningen borde reduceras till ett kansli av i huvudsak den omfattning och sammansättning, som förvaltningsutredningen föreslagit för arméförvaltningen.

Statens krisrevision har framhållit, att de av förvaltningsutredningen före-

slagna chefsposterna inom flygförvaltningen och dess materielavdelning innebure en organisationstopp i fyra plan — chefen för flygvapnet, chefen för flygförvaltningen, chefen för materielavdelningen och flygöverdirektören — vilka gemensamt skulle handha chefskapet. Det kunde befaras, att chefen för flygförvaltningen komme på sådan mellanhand mellan chefen för flygvapnet och chefen för materielavdelningen, att hans ställning och inflytande som förvaltningschef helt äventyrades. Flygöverdirektören borde vara chef för materielavdelningen och den föreslagna militära chefsbefattningen indragas.

I fråga om verkstadsorganisationen har krisrevisionen föreslagit, att verkstadsbyrån skulle utbrytas ur materielavdelningen och organiseras som en med nämnda avdelning sidoordnad verkstadsavdelning, vars chef — verkstadsdirektören — borde vara direkt underställd chefen för flygförvaltningen. Såväl upphandlingen av förrådsmateriel för verkstäderna som förrådsbokföringen beträffande dessa borde icke vara förlagd till anskaffningsbyrån utan sammanföras med verkstadsrörelsen under en förrådsdirektör. Krisrevisionen har slutligen framhållit, att vid en mera rationell organisation av flygförvaltningen personalbehovet skulle icke oväsentligt kunna begränsas.

Statens ammunitionsnämnd och *försvarsväsendets verkstadsnämnd* ha funnit flygförvaltningens organisation genomgående riktig och förebildlig vid organisationen av övriga försvarsgrensförvaltningar. Nämnderna hade särskilt fäst sig vid den ändamålsenliga organisationen för handläggning av materielärendena. Chefen för flygförvaltningen borde enligt nämndernas uppfattning vara militär. Beträffande flygöverdirektören, som enligt nämndernas uppfattning fått en något oklar ställning, ifrågasattes, om icke denne borde vara chef för materielavdelningen. Om chefen för flygförvaltningen vore militär, bleve betänkligheterna häremot mindre, särskilt om flygöverdirektören besuttede flygutbildning.

Tre reservanter i ammunitionsnämnden ha ansett, att chefen för materielavdelningen måste vara militär.

En reservant i ammunitionsnämnden hyste den uppfattningen, att reparationsverkstäderna i flygförvaltningen borde sortera under materielavdelningen och således icke under en särskild avdelning.

Enligt *lönenämndernas* mening borde chefen för flygförvaltningen, om han vore militär, placeras i lönegrad Ob 3.

Enligt *Svenska teknologföreningens* mening vore flygförvaltningens organisation i de flesta hänseenden ändamålsenligt och rationellt ordnad. Frågan om chefen för materielavdelningen och underlydande chefer inom denna avdelning borde vara militära eller civila borde prövas i samband med utredningen av den ingenjörstekniska personalens ställning och uppgifter inom försvarsväsendet. Föreningen har slutligen funnit intendenturavdelningens organisation väl omfattande.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har ansett mest sanno-

likt, att kompetent chef för flygförvaltningen komme att erhållas ur ingenjörernas led.

Försvarsväsendets civila tjänstemannaförbund har begränsat sitt yttrande till med personalstaterna sammanhängande frågor. Rörande detaljerna i yttrandet torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Enligt det organisationsförslag, som nu framlägges, kommer flygförvaltningen att i stort sett intaga den ställning inom den militära förvaltningen, som angivits av 1941 års förvaltningsutredning. En viss ytterligare avlastning av flygförvaltningen kommer dock att ske, därest kassagöromål och viss kameral förhandsgranskning förläggas till civilförvaltningen.

Departementschefen.

Liksom för närvarande bör flygförvaltningen stå under chefskap av chefen för flygvapnet med en souschef för verkets omedelbara ledning. Jag ansluter mig till förvaltningsutredningens förslag, att souschefen för flygförvaltningen skall kunna vara antingen militär eller tekniker, och föreslår, att han placeras alternativt i någon av lönegraderna Ob 3 a, Cb 3 a eller C 12. I vilket fall som helst bör souschefen tillsättas medelst förordnande för viss tid, högst sex år. Beträffande hans ställning i övrigt ansluter jag mig till förvaltningsutredningens förslag.

Enligt min mening bör i flygförvaltningen liksom nu ingå en *materielavdelning*, en *intendenturavdelning* och en *civilbyrå*. Därjämte bör tills vidare, i avbidan på en blivande omorganisation av fortifikations- och byggnadsverksamheten, inom ämbetsverket finnas en *byggnadsavdelning* med samma uppgifter som för närvarande.

Av vad nyss anförts framgår, att jag icke kunnat ansluta mig till krisrevisionens förslag om inrättande av en med materielavdelningen sidoordnad verkstadsavdelning. I anledning av vad krisrevisionen anförde rörande förrådsrörelsens organisation vill jag erinra, att åtgärder för lösande av detta spörsmål redan vidtagits. Sålunda har under verkstadsledningen inom materielavdelningen provisoriskt inordnats en centralförrådsorganisation med en särskild chef. I det följande ämnar jag framlägga förslag om en stadigvarande sådan organisation.

2. Materielavdelningen.

1941 års förvaltningsutredning.

Bland de å materielavdelningen ankommande uppgifterna har 1941 års förvaltningsutredning framhållit främst ärenden angående flygmateriel samt vapen och ammunition. Vidare skulle ankomma på materielavdelningen att handlägga ärenden angående materielprovning och tekniska normer i fråga om flygmateriel, vapen, ammunition samt driv- och smörjmedel för flygmotorer och motorfordon, verkstadsdriften vid flygvapnets verkstäder samt förrådsorganisationen, i vad avsåge flygmateriel och ammunition.

Beträffande avdelningens organisation har utredningen framhållit, att de största och viktigaste arbetsuppgifterna, som komme att påkalla verkschefens direkta ingripande, låge inom materielavdelningen. Utredningen ifrågasatte därför huruvida den för närvarande tillämpade organisationsformen med en särskild chef för materielavdelningen i fortsättningen vore den lämpligaste, om chefen för flygförvaltningen skulle kunna göra sin åsikt gällande på det mest effektiva sättet. Utredningen hade därför övervägt huruvida materielavdelningens byråchefer borde lyda direkt under chefen för flygförvaltningen men avvisat en sådan lösning främst därför att de på flygförvaltningen ankommande ärendena rörande flygmaterielen i regel krävde intim samverkan mellan flera under den centrala ledningen lydande organ. Med hänsyn härtill vore det påkallat, att de organ inom flygförvaltningen, vilka handlade flygmaterielärendena, vore sammanförda under en chef, som kunde överblicka och leda den med flygmaterielärendena sammanhängande verksamheten.

Utredningen hyste vidare den uppfattningen, att det vore av särskild vikt, att chefen för materielavdelningen vore väl insatt i de förhållanden, under vilka materielen komme till användning, samt att han ägde den flygande personalens fulla förtroende. Han borde därför vara militär och måste som sådan besitta god erfarenhet och gott omdöme i flygtekniska frågor.

Under erinran, att i den nuvarande organisationen chefen för materielavdelningen vore överste i lönegraden Oa 6 men utöver lönen uppbure ett arvode om 1,800 kronor om året, ville förvaltningsutredningen för sin del föreslå, att befattningen som chef för materielavdelningen placerades i lönegraden Ob 2. Till frågan om därutöver särskilt tilläggsarvode borde utgå har utredningen icke tagit ställning. Befattningen borde besättas allenast på förordnande på viss tid, högst 6 år, och upptagas på flygförvaltningens stat.

Förvaltningsutredningen har betonat nödvändigheten av att chefen för materielavdelningen till sitt förfogande finge en på det tekniska och helst även på det merkantila området högt kvalificerad arbetskraft. Denne befattningshavare, vilken borde vara den av försvarsutredningen föreslagne *flygöverdirektören*, borde lyda omedelbart under avdelningschefen och även vara dennes ställföreträdare. Befattningen borde på sätt försvarsutredningen föreslagit uppföras i lönegraden Cb 2 och tillsättas på förordnande för viss tid, högst sex år.

Det borde enligt förvaltningsutredningens förmenande få ankomma på avdelningschefen att avgöra vilka ärenden som borde handläggas av flygöverdirektören. Som regel bleve det sannolikt fråga om rent tekniska ärenden, särskilt från motorbyrån, normaliebyrån och verkstadsbyrån. Chefen för materielavdelningen borde å sin sida lämpligen ägna uppmärksamhet åt de mera militärtekniska frågorna samt samarbetet med flygstaben.

I fråga om materielavdelningens organisation har 1941 års förvaltningsutredning föreslagit, att i avdelningen skulle ingå, förutom en expedition, sex byråer, nämligen *flygplansbyrån*, *motorbyrån*, *utrustningsbyrån*, *norma-*

liebyrån, verkstadsbyrån samt anskaffningsbyrån. Till avdelningen borde dessutom vara anknutna ett inspektionskontor samt försökscentralen å Malm-slätt.

Flygplansbyrån, motorbyrån och utrustningsbyrån betecknades som militärtekniska byråer. Dessa skulle en var på sitt område (flygplan, motorer och propellrar, övrig flygmateriel) handlägga på dem ankommande ärenden, såsom den inre planeringen, försök och prov, beredande av anskaffningsärenden (det formella inköpsförfarandet skulle ankomma på anskaffningsbyrån), tillverkningskontroll, uppgörandet av förslag till instruktioner och beskrivningar, ävensom ärenden angående underhåll och vård av den å respektive byrå ankommande materielen.

En av *flygplansbyråns* huvuduppgifter bleve projekteringen av nya flygplanstyper. Då den tekniska sidan av denna fråga bäst löstes av den civila industrien i intim samverkan med flygplansbyrån, som mera hade att svara för de aktuella militära önskemålen, borde chefen för flygplansbyrån enligt förvaltningsutredningens förslag vara aktiv flygofficer.

Chef för *motorbyrån* borde enligt utredningens förmenande helst vara en erfaren motoringenjör ur flygdirektörernas krets. Vid brist på lämplig kandidat bland flygdirektörerna borde dock civil person kunna utses till chef för denna byrå.

Utrustningsbyrån borde enligt utredningens mening indelas i tre sektioner, nämligen vapensektionen, elektriska sektionen samt utrustningssektionen. Utredningen hyste den uppfattningen, att chefen för denna byrå borde vara regementsofficer, ehuru en flygdirektör med lämpliga kvalifikationer skulle kunna ifrågakomma.

Normaliebyrån borde främst ägna sig åt standardiseringsfrågor. Utredningen har betonat, att en av industriverkets huvuduppgifter bleve att i största möjliga mån få till stånd en standardisering av de olika försvarsgrenarnas materiel. Då den materiel som komme att upphandlas av industriverket måste motsvara vissa av flygförvaltningen godkända specifikationer, borde normaliebyrån enligt utredningens förmenande hålla intim kontakt med industriverket. Då arbetet inom normaliebyrån huvudsakligen vore av teknisk och rutinmässig natur, behövde chefen ej vara militär. Dock borde han helst besitta en allmän erfarenhet från flygverkstäder och flygförband samt av flygmaterielen i tjänst, varför utredningen föresloge, att befattningen besattes med en flygdirektör.

Verkstadsbyrån bleve till huvudsaklig del ett centralorgan för reparations- och renoveringsarbetenas fördelning mellan de olika central- och flottiljverkstäderna samt de privata företagen, varjämte byrån skulle övervaka driften vid de nämnda verkstäderna. Då verkstadsbyråns arbetsuppgifter i vissa hänseenden skilde sig från materielavdelningens uppgifter i övrigt, hade utredningen haft under övervägande, huruvida byrån borde utbrytas till en självständig avdelning vid sidan av materielavdelningen. Utredningen har emel-

lertid ansett organisatoriskt riktigast, att jämväl verkstadsbyrån inginge i materielavdelningen vid sidan av de övriga byråerna där. Utredningen har vidare framhållit vikten av att chefen för verkstadsbyrån själv utövade högsta chefskapet över de centrala flygverkstäderna och ägnade personlig övervakning åt driften vid dessa. Med hänsyn till den ledande ställning han sålunda komme att intaga gentemot flygverkstäderna borde han erhålla tjänstetiteln *verkstadsdirektör* och tillhöra flygvapnets civilmilitära personal, men hinder borde icke möta mot att besätta befattningen med en ingenjör utom flygingenjörskarriären. Utredningen har vidare ansett, att verkstadsdirektören borde erhålla överstes tjänsteställning men i tjänsteställningshänseende alltid stå efter flygöverdirektören. I lönehänseende borde han vara likställd med denne och sålunda upptagas i lönegraden Cb 2.

Anskaffningsbyråns huvudsakliga uppgift bleve att handha upphandlingsfrågorna, främst planeringsarbetet för materielavdelningens anskaffningsprogram, vari bland annat inginge budgetering samt för- och efterkalkyl. Även planeringen av tillverkningskontrollen borde förläggas till denna byrå. Med denna organisation vunnes, att till ett enda organ samlades alla materielavdelningen berörande anskaffningsfrågor, samt dessutom, att det föreslagna industriverket finge att göra med en enda byrå inom ifrågavarande avdelning. Anskaffningsbyrån borde slutligen ha att ombesörja all lager- och förrådsbokföring. Erfarenhet från planeringsarbete inom den civila industrien samt förhandlingsvana och läggning för merkantila ting vore de främsta kraven på innehavaren av befattningen såsom chef för anskaffningsbyrån. Utredningen har dock ansett tänkbart, att i flygförvaltningen tjänstgörande personal, t. ex. en flygingenjör med berörda kvalifikationer, skulle kunna vara lämplig för uppgiften i fråga. För ändamålet borde emellertid upptagas en civil befattning med inplacering i lönegraden C 6 av civila avlöningsreglementet.

Å *inspektionskontoret* borde handläggas ärenden angående inspektion av den i bruk varande materielen, varjämte kontoret borde vara ett sammanhållande organ för utredningar av inträffade flyghaverier. Chefen för kontoret bör vara en regementsofficer.

Beträffande *försökscentralen å Malmslätt* har utredningen ansett, att denna liksom hittills borde organisatoriskt vara intimt förbunden med flygförvaltningen, ehuru chefen borde ha Malmslätt som tjänstgöringsort. Då de försök, som framdeles komme att utföras vid denna anstalt, huvudsakligen komme att vara av militärteknisk natur, borde chefen enligt utredningens mening vara regementsofficer.

Det av förvaltningsutredningen uppskattade behovet av *militär och civilmilitär* personal, tjänstgörande vid materielavdelningen jämte försökscentralen å Malmslätt, framgår av följande sammanställning. Utredningen har emellertid framhållit, att den angivna fördelningen av personalen mera måste betraktas som en beräkningsgrund än som ett slutgiltigt förslag.

Byrå (motsvarande)	Aktiv personal											Pensionerade						
	Militär					Civilmilitär						Underofficerare	Officerare					
	Överste (Oa 6)	Överstelöjtnanter	Majorer	Kapten	Underofficerare	Flygöverdirektör	Verkstadsdirektör	Flygdirektörer av 1. gr.	Flygdirektörer av 2. gr.	Flygingenjörer av 1. gr.	Flygingenjörer av 2. gr.			Flygingenjörer av 3. gr.	Verkmästare av 1. klass	Mästare		
För avdelningen gemensam personal	1		2 ¹			1				2 ¹							1	1
Flygplansbyrån		1	1	4	1		1	2	6	3								
Motorbyrån				1			1	1	5	2								
Utrustningsbyrån		1	2	5	1			2	4	3					2			
Normaliebyrån				1				1	1									
Verkstadsbyrån			1			1		1	1									
Anskaffningsbyrån							1											
Inspektionskontoret		1							1	4								
Försökscentralen		1		3	3				2	3		1	1	3				
Summa	1	0	4	6	14	5	1	1	3	10	26	8	1	1	5	1	1	1
1941 års försvarsutredning	0	1	8	15	5	1	0	11		30		1	5	0	0			

¹ 1 major och 1 flygingenjör av 1. graden avses för tjänstgöring hos chefen för flygförvaltningen.

Utredningen har vidare räknat med ett behov av icke-ordinarie *civilteknisk* personal enligt följande tablå:

Byrå m. m.	Antal befattningshavare i olika lönegrader					
	Förste byråingenjör	Byråingenjör	Konstruktör av 1. klass	Konstruktör av 2. klass	Konstruktör av 3. klass	Ritare av 1. klass
	Lönegrad 27	Lönegrad 26	Lönegrad 24	Lönegrad 21	Lönegrad 18	Lönegrad 15
Avdelningsexpeditionen	1					
Flygplansbyrån	1		5	6	9	36
Motorbyrån		2	5	6	12	5
Utrustningsbyrån		3	6	10	10	18
Normaliebyrån		1		3	2	2
Verkstadsbyrån			3	5	8	6
Anskaffningsbyrån	1		1	2	6	6
Försökscentralen		1	1	4	6	4
Summa	3	7	21	36	53	77

Slutligen skulle enligt utredningen erfordras *civil kontorspersonal* till ett antal av sammanlagt 67 personer.

**Utlåtanden över 1941 års förvaltnings-
utrednings förslag.**

Chefen för flygvapnet och flygförvaltningen ha föreslagit, att ett särskilt arvode om 1,200 kronor borde utöver lönen utgå till chefen för materielavdelningen. Myndigheterna ha även föreslagit, att särskilda arvoden skulle utgå till vissa byråchefer och till kompaniöfficerarna vid materielavdelningen. Vidare har föreslagits, att en central förrådsorganisation skulle förläggas till verkstadsbyrån och som chef för förrådstjänsten avses en flygdirektör av 1. graden eller civil befattningshavare i lönegraden C 6. Merkantil skolad personal borde finnas i större omfattning än som föreslagits av förvaltningsutredningen. Beträffande den civiltekniska personalen och kontorspersonalen gjordes vissa detaljerinringar.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har ansett, att chefen för materielavdelningen borde vara tekniker. Den avancerade flygningens betydelse i fråga om chefskapet för flygplansbyrån vore överdriven.

Lönenämnderna ha såväl av rent sakliga skäl som med hänsyn till att lönebeloppet inom samtliga tre lönegrader av löneplanerna B och Cb borde bestämmas till samma belopp för motsvarande lönegrader föreslagit en nedsättning av lönebeloppet för lönegrad Cb 2 från nuvarande 17,000 kronor till 16,000 kronor. Under denna förutsättning ha lönenämnderna tillstyrkt, att flygöverdirektören och verkstadsdirektören hos flygförvaltningen placerades i lönegrad Cb 2.

**Provisorisk omorganisation av materiel-
avdelningen m. m.**

Sedan 1941 års förvaltningsutredning avgivit sitt betänkande, har flygförvaltningen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 maj 1942 hemställt, att materielavdelningen måtte från och med den 1 juli 1942 erhålla en provisorisk organisation, utformad med beaktande av bland annat förvaltningsutredningens förslag. Enligt det av flygförvaltningen framlagda förslaget skulle materielavdelningen vara organiserad på sex byråer, nämligen en flygplansbyrå, en motorbyrå, en utrustningsbyrå, en normaliebyrå, en verkstadsbyrå och en anskaffningsbyrå, varjämte till avdelningen skulle vara knutna ett inspektionskontor och en försökscentral. De olika byråerna borde under budgetåret 1942/43 förestås, flygplansbyrån av en regementsofficer i lönegraden Oa 5, var och en av utrustningsbyrån och verkstadsbyrån av en flygdirektör av 1. graden, var och en av motorbyrån, normaliebyrån och inspektionskontoret av en flygdirektör av 2. graden, anskaffningsbyrån av en civil byråchef och försökscentralen av en regementsofficer i lönegraden Oa 4. Flygförvaltningen har vidare hemställt, att de arvoden å 1,800 kronor, vilka vore avsedda att under budgetåret 1942/43 utgå till envar av cheferna för militärtekniska byrån och industribyrån, i stället finge utgå till envar av cheferna

för flygplansbyrån och utrustningsbyrån samt att ett arvode å samma belopp måtte få utgå till envar av cheferna för motorbyrån och verkstadsbyrån.

Genom beslut den 30 juni 1942 har Kungl. Maj:t medgivit, att materielavdelningen finge tills vidare i avvaktan på den organisation, som framdeles kunde bliva fastställd, utan att vederbörligt avlöningsanslag därigenom rönte inverkan vara organiserad på sätt flygförvaltningen föreslagit. Såsom chef för anskaffningsbyrån finge enligt samma beslut tills vidare finnas anställd en byråchef mot arvode, som i annat sammanhang skulle bestämmas av Kungl. Maj:t, att bestridas av anskaffningsanslag. Genom beslut den 18 juli 1942 har arvodet bestämts till belopp motsvarande lön jämte rörligt tillägg och kristillägg till innehavare av befattning tillhörande lönegrad C 6 i civila avlöningsreglementet.

I fråga om de av flygförvaltningen i ovanberörda skrivelse föreslagna arvoden har Kungl. Maj:t i så måtto bifallit flygförvaltningens hemställan, att de tilläggsarvoden å tillhoppa 3,600 kronor, vilka vore avsedda att under budgetåret 1942/43 utgå till cheferna för militärtekniska byrån och industribyrån, finge övergångsvis utgå till byråchefer å materielavdelningen enligt flygförvaltningens bestämmande.

Även i fråga om flygvapnets förrådsorganisation ha vissa provisoriska åtgärder företagits i avbidan på den föreslagna förvaltningsorganisationen.

I skrivelse den 17 juni 1942 har flygförvaltningen framhållit, att en ökad anhopning av förrådsmateriel vid de centrala flygverkstäderna föranlett, att förrådstjänsten i hög grad inkräktat på den egentliga verkstadsdriften. Det vore därför enligt flygförvaltningens mening nödvändigt att snarast och före tillkomsten av den nya centrala flygverkstaden en centralförrådsorganisation under chefskap av en förrådsdirektör, byrådirektör i lönegraden Eo 28, provisoriskt inrättades i anslutning till centrala flygverkstaden å Malmen.

Genom beslut den 24 juli 1942 har Kungl. Maj:t medgivit, att tills vidare i avvaktan på den organisation av flygförvaltningens materielavdelning, som framdeles kunde bli fastställd, utan att vederbörligt avlöningsanslag därigenom rönte inverkan en centralförrådsorganisation för flygmateriel m. m. finge finnas inrättad i anslutning till centrala flygverkstaden å Malmen. Såsom chef för förrådsorganisationen finge enligt samma beslut tills vidare under budgetåret 1942/43 finnas anställd en förrådsdirektör mot arvode, som Kungl. Maj:t ville framdeles efter förslag av flygförvaltningen bestämma, att bestridas av underhållsanslag. Sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut den 26 februari 1943 fastställt ifrågavarande arvode till 1,200 kronor i månaden i ett för allt.

I fråga om materielavdelningens arbetsuppgifter biträder jag vad förvaltningsutredningen därom anfört.

Departementchefen.

Vad angår frågan om avdelningens organisation bör denna ansluta sig till den sedan någon tid provisoriskt tillämpade ordningen. I avdelningen böra

således ingå, förutom en *expedition*, följande sex byråer, nämligen en *flygplansbyrå*, en *motorbyrå*, en *utrustningsbyrå*, en *normaliebyrå*, en *verkstadsbyrå* och en *anskaffningsbyrå*, varjämte till avdelningen bör knytas ett *inspektionskontor* och en *försökscentral*. Det är dock icke uteslutet att, sedan ytterligare erfarenhet vunnits, vissa jämkningar i byråindelningen kunna visa sig påkallade. Tänkbart är sålunda, att det kan vara lämpligt att framdeles sammanföra expeditionen och normaliebyrån till en central- och normaliebyrå eller att, med normaliebyrån bibehållen, organisera expeditionen såsom en centralbyrå och till denna överföra den nu å anskaffningsbyrån lagda uppgiften att verkställa centralplanering. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om sådan eller liknande jämkning.

Chefen för materielavdelningen bör enligt min mening kunna vara antingen militär eller tekniker, beroende på vem som i det särskilda fallet kan anses mest lämpad för befattningen. I förra fallet bör avdelningschefen placeras i lönegrad Ob 2 (grundlön 16,000 kronor) med ett tilläggsarvode av 1,000 kronor. I materielavdelningen bör även ingå en flygöverdirektör i lönegrad Cb 2 (grundlön 17,000 kronor), vilken skall kunna utses till chef för avdelningen. I sistnämnda fall bör finnas en militär ställföreträdare i lönegrad Oa 6.

Såsom chef för flygplansbyrån har förvaltningsutredningen räknat med en överstelöjtnant. Med hänsyn till önskvärdheten av att för längre tid kunna behålla en lämplig officer på denna post, bör enligt min mening härför avses en överste eller överstelöjtnant. Möjlighet bör emellertid även stå öppen att såsom chef för flygplansbyrån placera en flygdirektör av 1. graden.

I likhet med förvaltningsutredningen anser jag, att såsom chef för motorbyrån bör avses en flygdirektör av 1. graden samt för utrustningsbyrån en överstelöjtnant eller en flygdirektör av 2. graden. För normaliebyrån räknar jag med att som chef bör sättas antingen, såsom förvaltningsutredningen föreslagit, en flygdirektör av 2. graden eller också en civil byråchef i lönegraden Eo 30.

Förvaltningsutredningen har utgått från att chefen för verkstadsbyrån, med tjänstetiteln verkstadsdirektör, borde upptagas i lönegraden Cb 2. För min del anser jag, att verkstadsdirektörens avlöningsförmåner kunna bestämmas till något lägre belopp än sålunda förutsatts. Jag förordar, att verkstadsdirektören, som enligt min mening bör kunna vara civil, uppföres i lönegraden C 8 (grundlön 16,000 kronor). Därest flygdirektör eller flygingenjör placeras såsom chef för verkstadsbyrån, bör han kvarstå över stat såsom civilmilitär beställningshavare.

Såsom chef för anskaffningsbyrån har förvaltningsutredningen räknat med en befattningshavare i lönegrad C 6. Med hänsyn till nödvändigheten av att för denna betydelsefulla post i konkurrens med det privata näringslivet förvärva en verklig kapacitet förordar jag, att chefen för denna byrå, lämpligen kallad anskaffningschef, placeras i lönegrad C 10 (grundlön 18,000 kronor).

Jag vill erinra, att motsvarande avlöningsförmåner i det föregående föreslagits för anskaffningschefen i krigsmaterielverket.

Slutligen böra såsom chefer för inspektionskontoret och försökscentralen avses två överstelöjtnanter, varom även förvaltningsutredningen hemställt.

I förvaltningsutredningens betänkande har icke berörts frågan om *centralförrådsorganisationen* för flygmateriel m. m. Såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen har emellertid Kungl. Maj:t genom beslut den 24 juli 1942 medgivit, att en sådan organisation finge finnas inrättad i anslutning till centrala flygverkstaden å Malmen. Enligt min mening bör chefen för denna organisation, förrådsdirektören, vilken för innevarande budgetår avlönas av underhållsanslag, upptagas å personalförteckningen för flygförvaltningen. För förrådsdirektören förordar jag en placering i lönegraden Eo 30, varigenom överensstämmelse skulle vinnas med löneförmånerna för den föreslagne förrådschefen i krigsmaterielverket.

3. Intendenturavdelningen.

1941 års förvaltningsutredning.

Under erinran att å flygförvaltningens intendenturavdelning enligt nuvarande organisation omhänderhades anslagen till expenser m. m., mathållning, intendenturmateriel, undervisning och övningar, motorfordon och motorbåtar samt sjukvård har 1941 års förvaltningsutredning framhållit, att bestyret med sjukvårdsanslagen och vad därmed sammanhänge enligt den föreslagna nya organisationen komme att helt övertagas av den gemensamma sjukvårdsförvaltningen. Även i övrigt syntes ett stort antal förnödenhetsvaror bli föremål för gemensam anskaffning för försvarsväsendets behov. Detta kunde enligt utredningen i stort sett tänkas bli fallet med följande grupper av intendenturmateriel, nämligen kol och koks samt elektrisk armatur (expensanslaget), magasinsvaror (mathållningsanslaget), läder, textilier, standardiserad beklädnadsmateriel samt standardiserad kasern- och förplägnadsutredning (intendenturmaterielanslaget), person- och lastbilar av standardtyp samt drivmedel för motorfordon (motorfordonsanslaget).

Ett gemensamt anskaffningsförfarande i nu angiven omfattning skulle visserligen i och för sig medföra en avlastning av förvaltningsgöromålen å intendenturavdelningen. Utredningen höll emellertid före, att arbetsbelastningen för den blivande flygförvaltningen dock icke komme att i någon mera avsevärd grad påverkas genom det centraliserade anskaffningsförfarandet. Organisationens utökning, den ökade värnpliktstjänstgöringen och ett betydligt mera omfattande krigsförberedelsearbete än som tidigare kunnat utföras komme att i väsentlig grad påverka förvaltningsverksamheten.

Utredningen hade haft under övervägande, huruvida den under övningsanslaget uppförda anslagsposten »drivmedel till flygmotorer» ävensom an-

slaget till motorfordon och motorbåtar borde överflyttas från intendentur-till materielavdelningen. Som skäl härför skulle enligt utredningen kunna åbe-ropas, att materielavdelningen alltid måste handha de tekniska uppgifter med avseende å driv- och smörjmedel vilka hänförde sig till provning och angivande av tekniska normer. Detta syntes emellertid icke utgöra något skäl för att till materielavdelningen överflytta det förvaltningsmässiga handhavandet, d. v. s. anskaffning, redovisning, förvaring och vård samt framför allt den omständ-liga transportfrågan i fred och krig. Dylika rent förvaltningsbetonade bestyr fann utredningen mera lämpade att omhänderhavas av den förvaltningsut-bildade personalen å intendenturavdelningen och vid flygförbanden. Samma synpunkter gjorde sig gällande i fråga om anslaget till motorfordon och mo-torbåtar.

Beträffande intendenturavdelningens organisation har utredningen framhål-lit, att ärendenas antal under senare år stigit därhän, att avdelningschefen endast i begränsad omfattning kunnat taga del i deras beredning. Han hade således för egen föredragning i stor utsträckning varit beroende av det sätt, varpå ärendena handlagts av underlydande personal, men dock själv haft att bära ansvaret därför. Detta missförhållande ansåg utredningen kunna av-hjälpas endast genom en uppdelning av intendenturavdelningen — som dit-tills varit indelad på tre sektioner samt en expedition — på flera byråer med byråchefer såsom ansvariga föredragande inför avdelningschefen respektive chefen för flygförvaltningen.

Chefen för intendenturavdelningen borde enligt utredningens uppfattning alltjämt vara en överste i intendenturbefattning i lönegrad Oa 6. Med hän-syn till arten och omfattningen av avdelningens verksamhetsområde borde in-tendenturavdelningen uppdelas på tre byråer, förslagsvis benämnda *central-byrån*, *utrustningsbyrån* och *underhållsbyrån*, motsvarande den tidigare sek-tionsindelningen.

Å *centralbyrån* borde handläggas ärenden angående övningsanslaget, var-vid förvaltningen av anslagsposten drivmedel till flygmotorer bleve en av byråns viktigaste uppgifter. Vidare borde där handläggas ärenden angående motorfordon och motorbåtar ävensom undervisningsmateriel, varjämte byrån hade att utöva förråds kontroll i vad på byrån ankomme.

Å *utrustningsbyrån* borde handläggas ärenden angående beklädnad, kasern-och förplägnadsutredning, musikmateriel samt centralförrådet ävensom erfor-derlig förråds kontroll.

Till *underhållsbyråns* handläggning borde hänföras ärenden angående mat-hållning, bränsle, lyse, vatten och övriga expenser, publikationstryck och lägerkassor ävensom vederbörlig förråds kontroll.

Såsom chefer för dessa byråer beräknade utredningen regementsofficerare.

Förvaltningsutredningen har beräknat den för intendenturavdelningen er-forderliga militära personalen enligt följande uppställning.

Byrå (motsvarande)	Aktiv personal			Pensionerade	
	Överste (Oa 6)	Överstelöjtnanter eller majorer	Kaptener	Officerare	Underofficerare
För avdelningen gemensam personal	1	1	2	3	
Centralbyrå		1	1		1
Utrustningsbyrå		1	1		1
Underhållsbyrå		1	1		1
Summa	1	4	5	3	3
1941 års försvarsutredning	1	4	4	—	—

Utlåtande över 1941 års förvaltningsutrednings förslag.

Flygförvaltningen har ansett, att samtliga ärenden, även de som enligt 1941 års förvaltningsutredning skulle handläggas på den för avdelningen gemensamma expeditionen, borde fördelas på fyra byråer — centralbyrå, drivmedelsbyrå, förplågnadsbyrå och utrustningsbyrå — vilka borde tilläggas arbetsuppgifter, som delvis skilde sig från vad 1941 års förvaltningsutredning föreslagit. Den föreslagna personalen vore vidare otillräcklig och borde utökas med bland annat en drivmedelsinspektör och en motorfordonsinspektör, båda i lönegrad Eo 24. Avdelningschefen borde vara överste i Ob 1. Slutligen förutsatte flygförvaltningen, att frågan om särskilda arvoden till kompaniofficerare vid intendenturavdelningen borde beaktas vid en blivande översyn av det militära arvodesväsendet.

Flygförvaltningens intendenturavdelning har enligt min mening ännu icke nått sådan omfattning att den i enlighet med förvaltningsutredningens förslag bör indelas i byråer. I viss anslutning till avdelningens nuvarande indelning torde densamma för framtiden lämpligen bära indelas i fyra sektioner, nämligen centralsektion med expedition, övningssektion, utrustningssektion och underhållssektion. Självfallet kunna vissa förskjutningar de olika sektionerna emellan tid efter annan betingas av arbetsförhållandena. I följd härav kan det givetvis visa sig önskvärt med vissa jämkningar i den sålunda förordade organisationen.

I likhet med förvaltningsutredningen anser jag, att chefen för avdelningen alltjämt bör vara placerad i lönegrad Oa 6. Vad angår personalen i övrigt synes mig med hänsyn till de i samband med flygvapnets utveckling växande arbetsuppgifterna en mindre utökning befogad. Jag förordar således, att avdelningens personal utökas med en överstelöjtnant eller major, avsedd såsom chef för underhållssektionen.

Departementschefen.

4. Civilbyrån.

1941 års förvaltningsutredning.

Utredningen har framhållit, att de ärendesgrupper som efter civilförvaltningens tillkomst komme att kvarstå hos flygförvaltningen i huvudsak utgjordes av följande grupper av ärenden, nämligen avlönings- och resekostnader i fråga om flygförvaltningens egen personal, tillsättning av och avsked från tjänstebefattningar vid flygförvaltningens civilbyrå, löneklassplacering för personal vid flygförvaltningen, s. k. avskrivningsmål samt besvärsmål i egentliga förvaltningsärenden, i den mån de senare icke skulle handläggas av civilförvaltningen, uppbörd och redovisning av alla till flygförvaltningens befattning hörande medel, flygförvaltningens kassa- och redovisningsväsende, flygförvaltningens dispositionsbokföring, flygförvaltningens kamerala förhandsgranskning samt övriga ärenden av administrativt-juridisk beskaffenhet. De arbetsuppgifter, som skulle åvila det civila organet, komme allt framgent att intaga den betydelsen såväl kvalitativt som kvantitativt, att utredningen förordade, att en särskild civilavdelning tillskapades inom flygförvaltningen. Chefen för civilavdelningen borde i likhet med cheferna för armé- och marinförvaltningarnas civilavdelningar placeras i lönegraden B 1 och ha tjänstetiteln flygråd, korresponderande med arméförvaltningens krigsråd och marinförvaltningens amiralitetsråd. Chefen för civilavdelningen borde tillika vara chef för flygförvaltningens civila personal, varmed avsågs administrativt och juridiskt utbildade tjänstemän jämte bokföringspersonal ävensom för dessa tjänstemäns verksamhet avsedd kontorspersonal. Utredningen betonade vikten av att denna personal utgjorde en enhetlig personalgrupp inom verket, förhållandevis oberoende av den fastställda avdelnings- och byråindelningen. Detta borde emellertid enligt utredningen givetvis icke hindra, att viss personal som regel avsåges för den ena eller andra avdelningen eller byrån.

Civilavdelningen borde enligt utredningen lämpligen uppdelas på två underavdelningar, *kansliet* och *kameralkontoret*. Kansliet borde förestås av flygrådet, vilken skulle vara föredragande i alla större ärenden eller ärenden av principiell natur. Kameralkontoret borde förestås av en kamrerare i lönegraden A 26.

Det av förvaltningsutredningen för civilbyrån beräknade sammanlagda personalbehovet framgår av nedanstående förteckning.

C h e f:	<i>Lönegrad</i>
1 flygråd	B 1
K a n s l i e t:	
1 advokatfiskal	A 26
1 sekreterare	A 24
1 sekreterare (för materiellavdelningen)	Eo 24
1 notarie	A 21

	<i>Lönegrad</i>
1 notarie (för intendenturavdelningen)	Eo 21
1 amanuens	Eo 18
1 amanuens	Eo 15
1 kanslibitråde	A 7
1 expeditionsvakt	A 5
1 kontorsbiträde	A 4
1 skrivbiträde	Eo 2

K a m e r a l k o n t o r e t:

1 kamrerare	A 26
2 revisorer	A 21
1 bokhållare	A 17
1 amanuens	Eo 15
1 bokföringsassistent	Eo 14
1 kassör	A 11
1 kansliskrivare	A 11
3 kontorsbiträden	A 4
3 skrivbiträden	Eo 2

Förvaltningsutredningen har anmärkt, att den föreslagna fördelningen av vissa kanslitjänstemän mera borde anses som en beräkningsgrund än som en fast norm.

Utlåtanden över 1941 års förvaltningsutrednings förslag.

Flygförvaltningen har icke haft någon erinran mot beräkningen av personalbehovet för civilavdelningen, därest 1941 års förvaltningsutrednings organisationsplan skulle läggas till grund. Vissa lönejusteringar vore dock påkallade. Om byggnadsavdelning och sjukvårdsbyrå skulle finnas inom ämbetsverket erfordrades ytterligare en sekreterare i lönegrad Eo 24. Därest flygvapnets kamerala ärenden och revisionsärenden skulle kvarbli i flygförvaltningen borde vidare civilavdelningen utrustas med en kameralbyrå — uppdelad på ett kameralkontor och ett revisionskontor — under byråchef i lönegrad A 30. Till civilavdelningens ärenden borde även hänföras förrådskontrollen, vilket krävde viss personalöverflyttning från de övriga avdelningarna.

Lönenämnderna ha föreslagit, att tjänstetiteln för civilavdelningens chef skulle bli krigsråd, att kamreraren skulle placeras i lönegrad A 24 samt att kassören skulle inplaceras i lönegrad A 14.

Med avseende å omfattningen av de arbetsuppgifter, som i framtiden komma att åvila flygförvaltningens civilbyrå, samt rörande den personal, beträffande vilken överflyttning till civilförvaltningen planerats, torde jag få hänvisa till den redogörelse, som lämnats vid behandlingen av frågan om arbetsuppgifter och organisation för civilförvaltningen. I följd av de tilltänkta överflyttningarna skulle för flygförvaltningens civilbyrå i dess bli-

vande gestaltning komma att kvarstå en byråchef (A 30), vilken bör tilläggas tjänstetiteln krigsråd, en sekreterare (A 26), en kamrerare (A 22), en revisor (A 21), två kanslibiträden (A 7) samt fem kontorsbiträden (A 4). En nu förefintlig kassörstjänst i lönegrad A 11 bör i samband med överflyttningen av kassagöromålen till civilförvaltningen ombildas till en kansliskrivarebefattning i samma lönegrad. Det må anmärkas, att av skrivpersonalen vissa befattningshavare framdeles liksom hittills avses för tjänstgöring å flygförvaltningens materiel-, intendentur- och byggnadsavdelningar. Förutom den personal, som här upptagits, tillkommer givetvis icke-ordinarie personal i lägre lönegrader än 21: a, vilka emellertid här ej redovisas.

IX. Organisationens genomförande.

1941 års förvaltningsutredning.

Beträffande förvaltningsutredningens synpunkter på frågan om den nu föreslagna organisationens genomförande torde få hänvisas till den inledningsvis (sid. 13—14) lämnade redogörelsen.

Utlåtanden över 1941 års förvaltningsutrednings förslag.

Överbefälhavaren har i sitt remissyttrande anfört, att han borde få yttra sig ånyo, då närmare utarbetad övergångsplan föreläge.

Arméförvaltningen har framhållit, att den inre organisationen av arméförvaltningens tygdepartement kunde genomföras helt oberoende av tidpunkten för genomförandet av övriga delar av förvaltningsutredningens förslag. Omorganisationen i denna del borde ej längre undanskjutas. Övergången borde ske i viss mån successivt. Det vore därför ytterligt angeläget, att organisationens utbyggnad finge taga sin början snarast möjligt.

Marinförvaltningen har ansett, att ett industriverk med de uppgifter, som av ämbetsverket angivits, borde komma till stånd snarast möjligt. Fortifikations- och civilförvaltningarna borde organiseras från och med den 1 juli 1943. Mest tillfredsställande vore, om de nya förvaltningarna började fungera samtidigt.

Medicinalstyrelsen har ifrågasatt lämpligheten av en så omfattande omorganisation under nu rådande osäkra förhållanden. En nyordning kunde ej ske utan slitningar.

Statens industrikommission har ansett det ej vara erforderligt eller ens önskvärt, att den kraftiga omgestaltningen av hittillsvarande förhållanden skedde med en gång. Det vore ej heller nödvändigt, att industriverket redan från början finge sin fulla omfattning. En successiv övergång vore härvid lämpligast. Ett brådstörtat tillvägagångssätt skulle vara äventyrligt i rådande all-

varliga läge. Industriverket borde bringas till stånd som ett till en början relativt litet men fast och auktoritativt organ, på vilket sedermera den ena uppgiften efter den andra småningom kunde läggas.

Även *ammunitions- och verkstadsnämnderna* ha förutsatt, att omorganisationen skulle ske successivt. Därigenom vunnas även erfarenhet beträffande detaljutformningen av organisationen. Det vore angeläget, att formerna ej från början bleve stelt bundna. Å andra sidan måste redan från början huvudlinjerna vara klart och definitivt uppdragna.

Inom *1940 års militära byggnadsutredning* ha anförts vissa synpunkter på frågan om tidpunkten för genomförandet av en för försvaret gemensam fortifikationsförvaltning. Det torde ej vara erforderligt att här närmare redogöra för dessa synpunkter.

Sveriges industriförbund har likaledes understrukit, att övergången borde ske successivt. Härigenom kunde undvikas, att industriverket gäves större omfattning än nödvändigt.

Vid bedömandet av frågan om tidpunkten och sättet för genomförande av det nu framlagda organisationsförslaget måste självfallet beaktas, å ena sidan angelägenheten av att den rationalisering och effektivisering, som förslaget syftar till, snarast möjligt kommer till stånd samt å andra sidan faran för att omorganisationen skall medföra en tillfällig nedsättning i effektiviteten hos ifrågavarande förvaltningsorgan. För egen del anser jag möjligt att genomföra övergången på sådant sätt att det berörda önskemålet vinnas utan att nämnda olägenheter ur effektivitetssynpunkt skola behöva uppkomma.

Vad först angår krigsmaterielverket och fabriksstyrelsen ha dessa verk i viss mån sin motsvarighet i de provisoriskt inrättade krigsmateriel- och verkstadsnämnderna, vilka åtminstone delvis arbeta med likartad organisation. För krigsmaterielnämnden torde det med hänsyn härtill icke möta större svårigheter att redan den 1 juli 1943 uppgå i krigsmaterielverket. Övergången från verkstadsnämnd till fabriksstyrelse är såtillvida mera komplicerad som den sistnämnda avses få formen av ett statligt affärsverk. Då övergången till denna organisationsform förutsätter åtskilligt förberedelsearbete från nämndens eller styrelsens sida, förordar jag, att verkstadsnämnden visserligen redan från och med den 1 juli innevarande år omorganiseras till ett permanent ämbetsverk, fabriksstyrelsen, men att detta först från och med budgetåret 1944/45 erhåller karaktären av statligt affärsverk. Under nästkommande budgetår böra således anslag anvisas till täckande av styrelsens avlöningar och omkostnader. Detta utesluter icke att styrelsen redan från och med sin tillkomst i stort sett kan fungera såsom affärsdrivande verk. Till vissa med ett sådant förfaringssätt sammanhängande detaljfrågor torde jag få återkomma vid anmälan av anslagsbehovet för nästa budgetår.

Vad angår flygförvaltningens materielavdelning är den nu föreslagna organisationen redan provisoriskt genomförd. I det föregående har emellertid

förutsatts, att vissa jämkningar i byråindelningen kunna visa sig påkallade, sedan ytterligare erfarenhet vunnits. Med hänsyn härtill torde det lämpligast böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma tidpunkten för genomförandet av den slutgiltiga organisationen. Motsvarande bör gälla beträffande marinförvaltningens ingenjöravdelning, som likaledes provisoriskt omorganiserats i anslutning till förvaltningsutredningens förslag men som, enligt vad jag förut framhållit, först successivt torde kunna nå fram till sin slutliga organisationsform.

Av det förut sagda framgår, att i detta sammanhang kan bortses från frågan om genomförande av en centralisering av försvarsväsendets fortifikations- och byggnadsverksamhet.

I fråga om övriga förvaltningsorgan har jag utgått från att övergången till den nya organisationen måste kräva en viss förberedelse, om ett svaghets-tillstånd skall kunna undvikas. Vad särskilt angår sjukvårds- och civilförvaltningarna medför deras inrättande en överflyttning av åtskilliga tjänster från ett verk till ett annat. För envar av försvarsförvaltningarna i deras nuvarande gestaltning är den civila personalen gemensam, oavsett placeringen inom verket. I samband med omorganisationen måste den i det föregående angivna överflyttningen och uppdelningen av personalen genomföras i detalj och med avseende å varje särskild nu förefintlig befattningshavare. Därvid kan givetvis, såsom i det föregående framhållits, fråga uppkomma om vissa smärre jämkningar de olika myndigheterna emellan i den förut skisserade personalorganisationen. Uppgiften att utarbete sådana detaljförslag bör enligt min mening anförtros åt en särskild organisationskommitté. I god tid innan den nya organisationen kan sättas i kraft böra vidare instruktioner och arbetsordningar föreligga utarbetade, vilket torde kräva avsevärd tid, även om de av förvaltningsutredningen framlagda utkasterna till instruktionsbestämmelser därvid kunna tjäna till ledning. I betraktande av det nu anförda torde även för de nu ifrågasvarande förvaltningsorganens vidkommande vara lämpligast, att Kungl. Maj:t får bestämma tidpunkten för övergången. Det är min förhoppning, att denna i huvudsakliga delar skall kunna ske under loppet av nästkommande budgetår.

X. Kostnadsberäkningar.

I det följande skall lämnas en sammanställning av de nya tjänster, som i det föregående föreslagits till inrättande, samt de ökade kostnader, som därav föräntas. Därvid måste givetvis hänsyn tagas även till tjänster, som ombildas eller utgå ur organisationen. Vid denna jämförelse måste beaktas, att det här gäller tillskapande av en fredsorganisation, som måste ses i samband med den hittillsvarande fredsorganisationen. I nuvarande beredskapsläge har den inom den centrala försvarsförvaltningen sysselsatta personalen betydligt

större omfattning än den som i det föregående föreslagits. Jag vill emellertid framhålla, att åtskilliga av de föreslagna befattningshavarna äga sin motsvarighet i provisoriskt inrättade arvodestjänster inom den nu tillämpade, under beredskapstiden utökade personalorganisationen. Så är fallet exempelvis med flertalet av de nya tjänsterna inom krigsmaterielverket och fabriksstyrelsen.

Det må här erinras, att föreliggande förslag — såsom jag redan inledningsvis framhållit — endast upptager nyckelposter samt vissa nya befattningar, som under alla omständigheter torde böra inrättas. Det efter återgång till freds-förhållanden kvarstående personalbehovet i övrigt kan enligt min mening icke för närvarande med säkerhet bedömas. Jag förutsätter emellertid, att hithörande spörsmål få upptagas till slutlig prövning, sedan normala förhållanden åter inträtt samt att vissa utökningar av den nu för fredstid avsedda personalen då kunna bli erforderliga, främst med hänsyn till den pågående utbyggnaden av den militära organisationen samt till förlängningen av övningstiden. I samband därmed torde även frågan om överflyttning av vissa avlöningskostnader från omkostnads-, underhålls- eller anskaffningsanslag till avlöningsanslag böra ånyo tagas under övervägande.

Den i det föregående upptagna personalen omfattar ordinarie befattningshavare samt sådana icke-ordinarie befattningshavare, som avses inplacerade i högre lönegrad än Eo 20. I fråga om de i fabriksrörelsen anställda icke-ordinarie befattningshavarna råda dock särskilda förhållanden, beträffande vilka jag hänvisar till det förut anförda. Till frågan om kostnaderna för lägre icke-ordinarie personal i övrigt torde jag få återkomma vid anmälan av anslagsbehovet för nästa budgetår.

K r i g s m a t e r i e l v e r k e t .

Nya tjänster.

1 generaldirektör	C 16
1 anskaffningschef	C 10
1 direktörsassistent, tillika chef för centralbyrån	C 8
1 överingenjör	C 8
1 kontrollchef	Eo 30
1 förrådschef	Eo 30
1 chef för konstruktionskontoret	Eo 30
1 chef för standardiseringssektionen	Eo 28
1 chef för mätverktygssektionen	Eo 28
1 chef för centrala planeringssektionen	Eo 28
1 biträdande anskaffningschef	Eo 28
1 biträdande förrådschef	Eo 28
1 byrådirektör	Eo 28
1 chef för förråds- och leveranssektionen	Eo 27
1 kamrerare	Eo 24

De årliga avlöningskostnaderna för dessa befattningar uppgå till i runt tal 184,000 kronor.

Fabriksstyrelsen med underlydande fabriker.

Nya tjänster.

1 överdirektör	C 13
1 överingenjör (chef för fabriksbyrån)	C 8
6 överingenjörer (fabrikschefer)	högst C 8
1 byråchef	Eo 30

För dessa tjänster uppgå avlöningskostnaderna till omkring 137,000 kronor.

Sjukvårdsförvaltningen.

Nya tjänster.

1 generalläkare	Cb 3 a
1 byråöverläkare	Ca 30
3 förste byråläkare	Ca 28
1 andre byråläkare	Ca 26
2 extra läkare	Arvode Ca 22: 22
2 överstelöjtnanter eller majorer	Oa 5 el. Oa 4
1 byrådirektör	A 26
1 revisor	Eo 21
1 kanslibiträde	A 7
2 pensionerade officerare	Arvode Oa 10

Nuvarande befattningar, som utgå eller hänföras till annan lönegrad.

1 generalfältläkare	Cb 3
1 major	Oa 4
1 sekreterare	A 24

Den årliga kostnadsökningen utgör för sjukvårdsförvaltningen i avrundat tal 104,000 kronor.

Civilförvaltningen.

Nya tjänster.

1 generaldirektör	C 12
1 byrådirektör	Eo 28
1 advokatfiskal	Eo 28
3 sekreterare	Eo 26
1 revisionskommisarie	Eo 26
1 biträdande advokatfiskal	Eo 24
1 förste revisor	Eo 24
1 notarie	Eo 21

Nuvarande befattningar, som utgå eller hänföras till annan lönegrad.

1 generalkrigskommissarie	B 3
1 ombudsman	A 26

Avlöningskostnaderna för de nyinrättade tjänsterna inom civilförvaltningen uppgå till omkring 68,000 kronor. Avseende har icke vare sig vid civilförvaltningen eller vid marin- och flygförvaltningarna fästs vid överflyttningarna av tjänster, vilka ju för försvarsförvaltningen såsom en helhet icke medföra någon ökning eller minskning av kostnaderna.

Arméförvaltningen.

Nya tjänster.

1 souschef	Ob 3 a
6 kaptener	Oa 3
1 överingenjör	C 8
1 sekreterare	A 26

Nuvarande befattningar, som utgå eller hänföras till annan lönegrad.

1 avdelningschef (endera av cheferna för tyg- och intendenturavdelningarna)	Ob 3
1 sekreterare	A 24

Kostnadsökningen blir för arméförvaltningen i runt tal 68,000 kronor. Anmärkas må, att vid genomförande av förslaget om inrättande av ett fabriksverk vissa begränsningar möjligen kunna göras på försvarsgrenarnas avlöningsanslag. Frågan härom torde i annat sammanhang få övervägas.

Marinförvaltningen.

Nya tjänster.

1 souschef	Ob 3 a, Cb 3 a el. C 12
1 marinöverdirektör	Cb 3
1 kommandör	Ob 2
1 kommandörkapten av 2. graden eller major	Oa 4
1 kommandörkapten av 2. graden	Oa 4
1 kommandörkapten av 2. graden eller kapten	Oa 4 el. Oa 3
1 kapten	Oa 3
2 kaptener eller löjtnanter	Oa 3 el. Oa 2
1 pensionerad underofficer	Arvode UO 7
1 marindirektör av 2. graden	Ca 28
1 specialingenjör av 3. graden	Ca 24
1 amiralitetsråd	A 30
1 kanslibiträde	A 7
1 sekreterare	Eo 24
1 notarie	Eo 21

Nuvarande befattningar, som utgå eller hänföras till annan lönegrad.

1 chef för marinförvaltningen	Ob 3
1 marinöverdirektör	Cb 2
1 marinöverkommissarie	B 1
1 kommandörkapten av 1. graden	Oa 5
1 kansliskrivare	A 11

Kostnadsökningen för marinförvaltningen utgör i runt tal 96,000 kronor.

Flygförvaltningen.

Nya tjänster.

1 souschef	Ob 3 a, Cb 3 a el. C 12
1 överste	Ob 2 + arvode 1,000 kronor el. Oa 6
1 flygöverdirektör	Cb 2
1 överste eller överstelöjtnant eller flygdirektör av 1. graden	Oa 6 el. Oa 5 el. Ca 30
1 överstelöjtnant	Oa 5
1 överstelöjtnant eller major i intendenturbefattning	Oa 5 el. Oa 4
1 anskaffningschef	C 10
1 verkstadsdirektör	C 8
1 förrådsdirektör	Eo 30
1 flygdirektör av 2. graden eller byråchef	Ca 28 el. Eo 30

Nuvarande tjänster, som utgå eller hänföras till annan lönegrad.

1 souschef	Ob 2
1 överste	Oa 6
1 major	Oa 4
1 flygdirektör av 1. graden	Ca 30

Kostnadsökningen för flygförvaltningen utgör i runt tal 86,000 kronor.

De här redovisade kostnadsökningarna utgöra sammanlagt för hela försvarsförvaltningen 743,000 kronor. Härtill komma utgifter för rörligt tillägg och kristillägg. Till närmare belysning av innebörden av nämnda kostnadsökning må nämnas, att de sammanlagda avlöningskostnaderna för den centrala försvarsförvaltningen den 1 juli 1939 utgjorde i runt tal 5.5 miljoner kronor. I dessa kostnader ha inräknats även sådana utgifter som bestritts från avlöningsanslagen för de olika försvarsgrenarna och från sakanslag. Å andra sidan ingå däri icke några kostnader för krigsmateriel- och verkstadsnämnderna, vilka vid nämnda tidpunkt ännu ej inrättats. De kostnadsökningar, som bli en följd av ett genomförande av de nu framlagda förslagen om inrättande av nya tjänster, uppgå till omkring 14 procent av berörda kostnader den 1 juli 1939.

Avd. IV. Departementschefens hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att besluta,

1) att försvarsväsendets centrala förvaltningsmyndigheter skola från och med tidpunkter, som av Kungl. Maj:t bestämmas, organiseras efter i huvudsak den plan, som av mig i det föregående angivits; samt

2) att de enligt berörda plan till försvarets fabriksverk anslutna fabrikernas tillgångar och skulder skola från och med budgetåret 1944/45 upptagas till redovisning å en särskild i rikshuvudboken uppförd kapitalfond, betecknad försvarets fabriksfond.

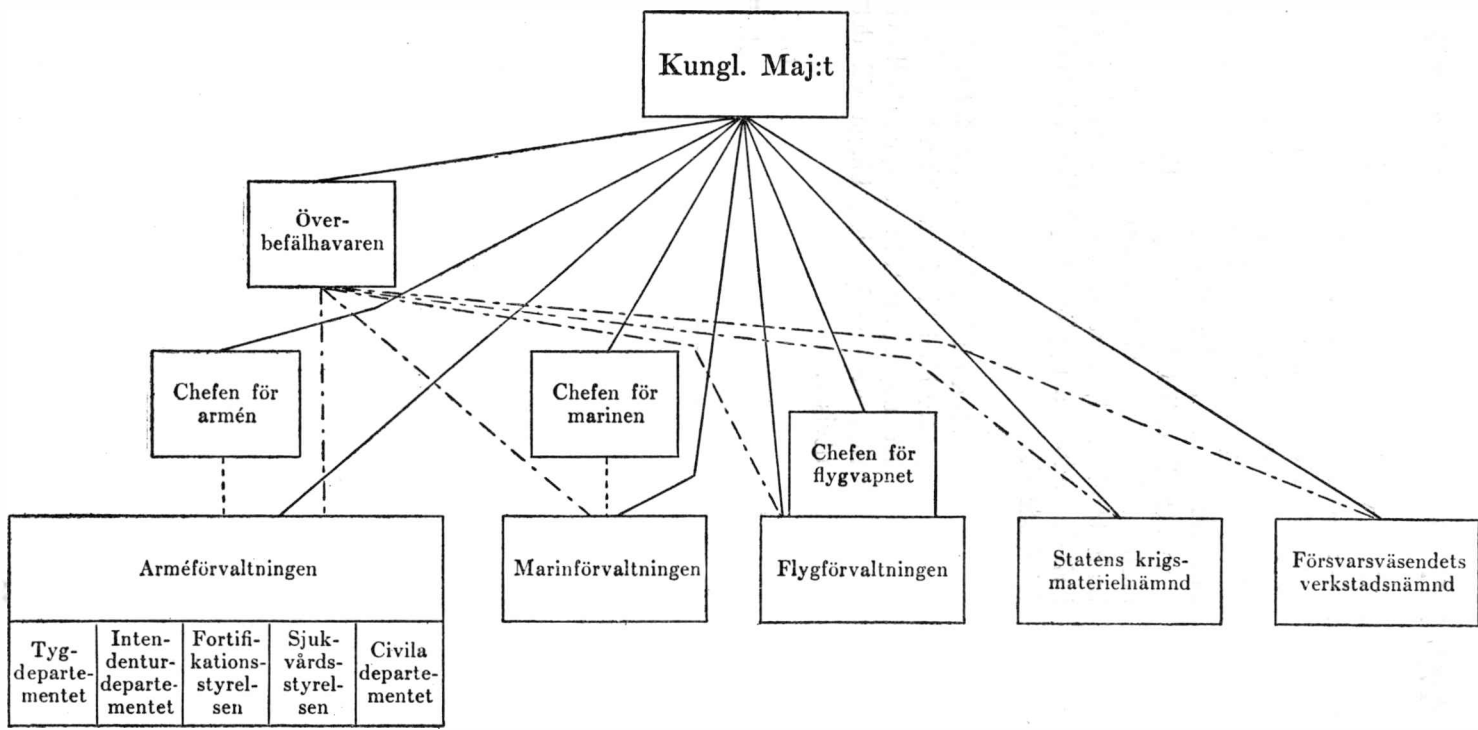
Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

A. Broberg.

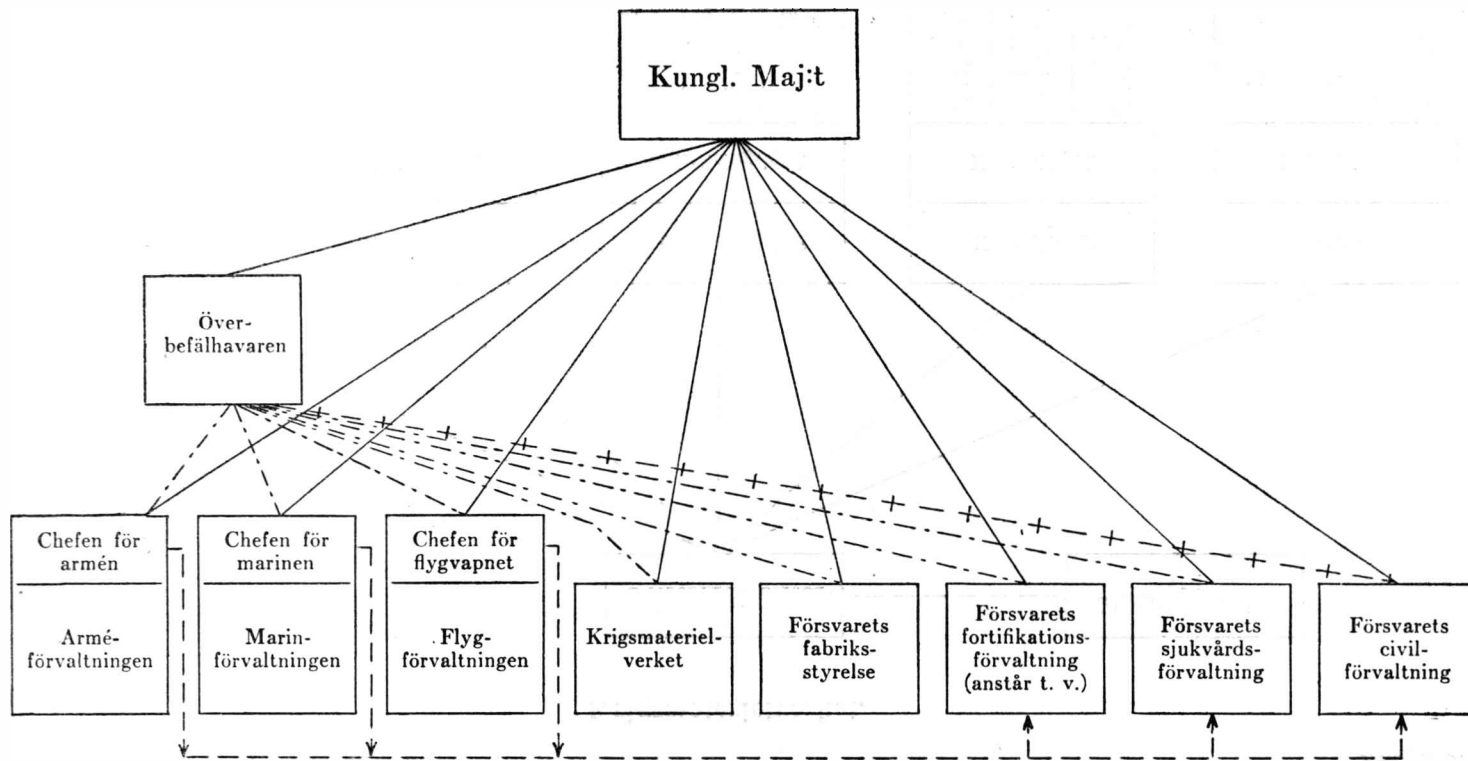
Den nuvarande centrala försvarsförvaltningen.

Kungl. Maj:ts proposition nr 180.

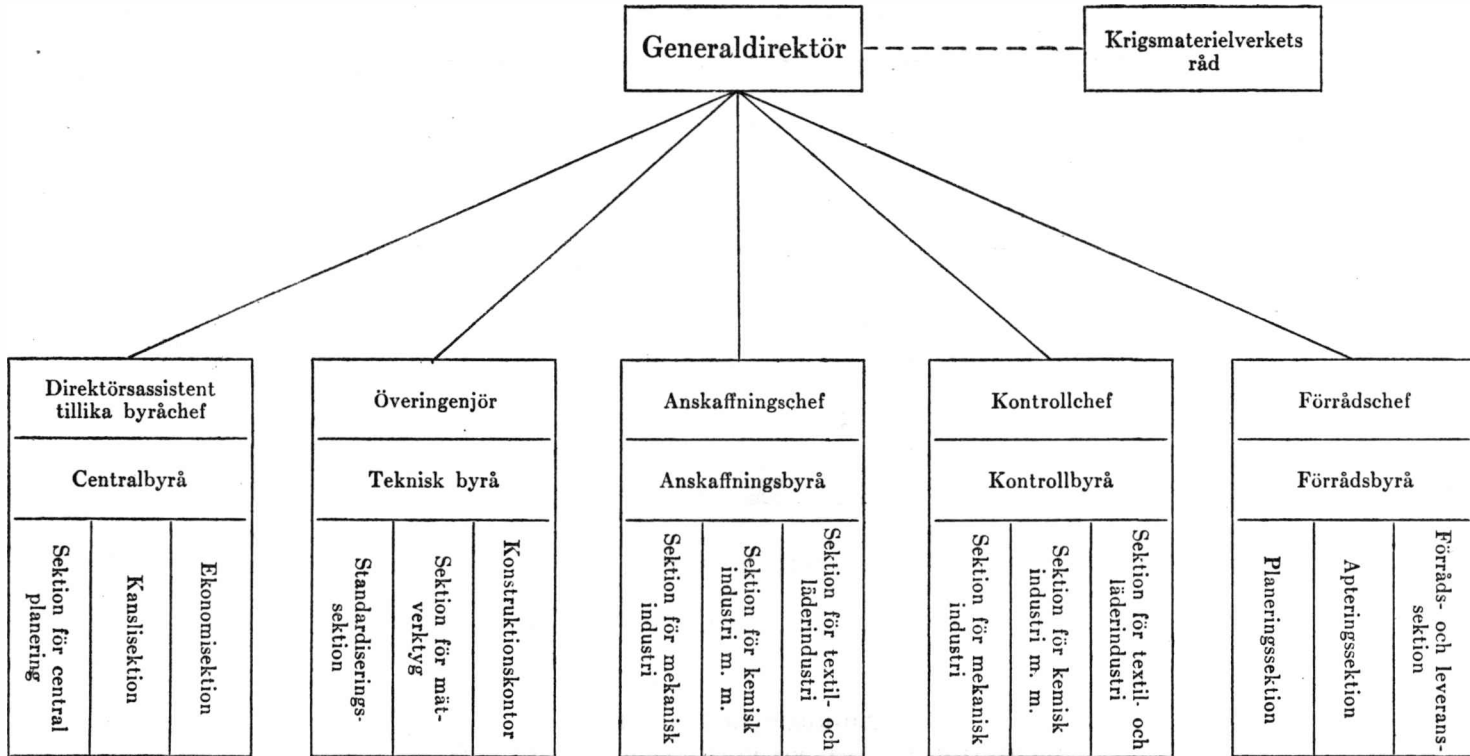

Den planerade centrala försvarsförvaltningen
(slutlig utformning).

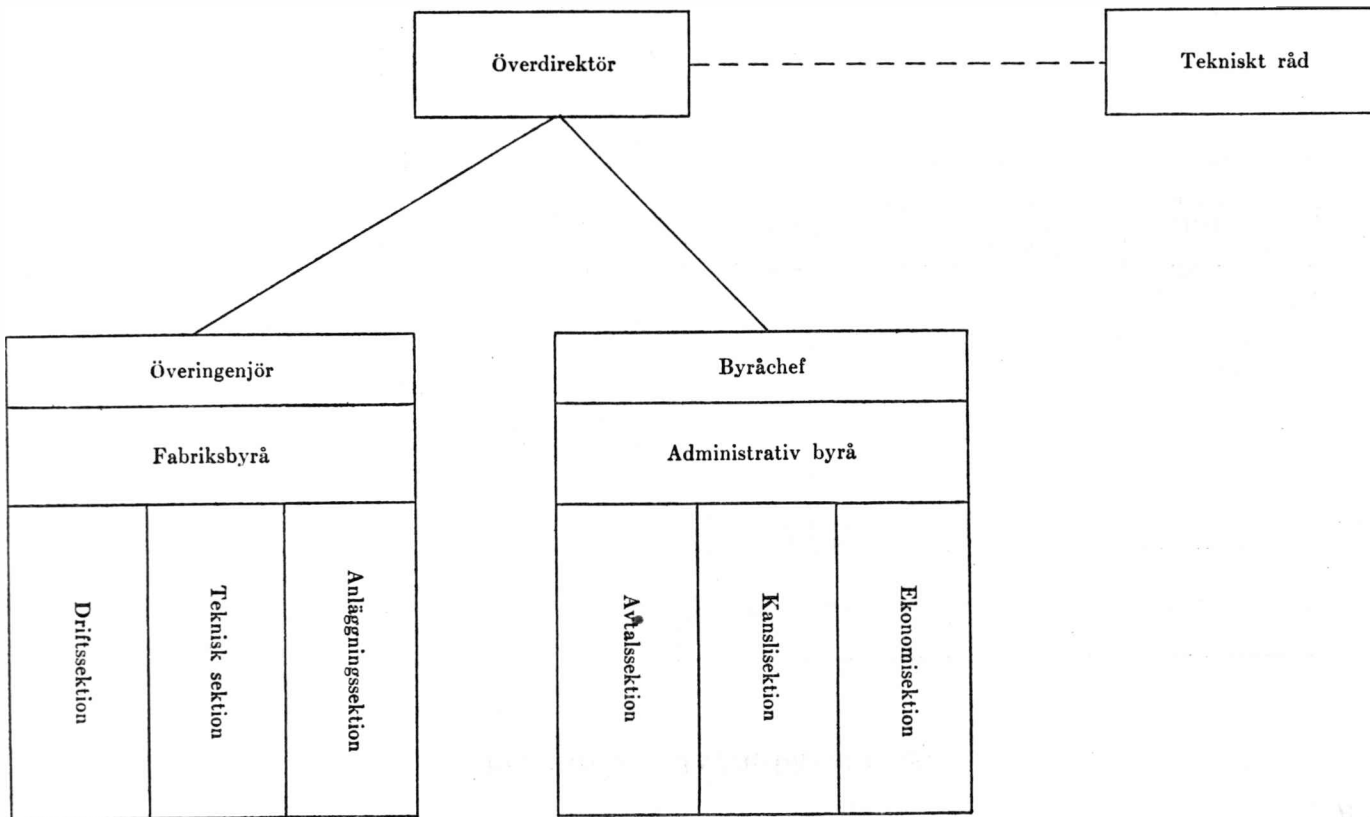
Kungl. Maj:ts proposition nr 180.

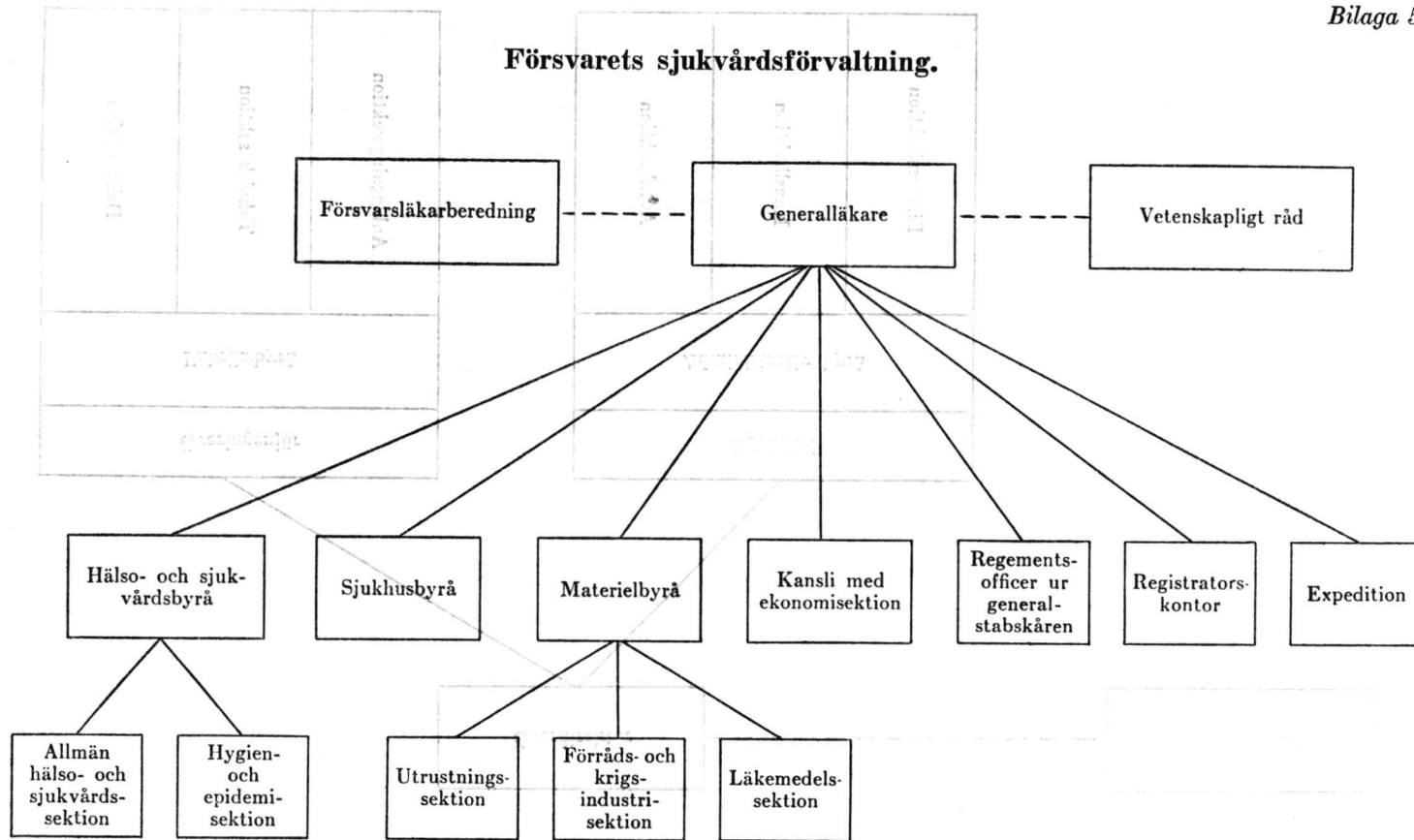
Krigsmaterielverket.

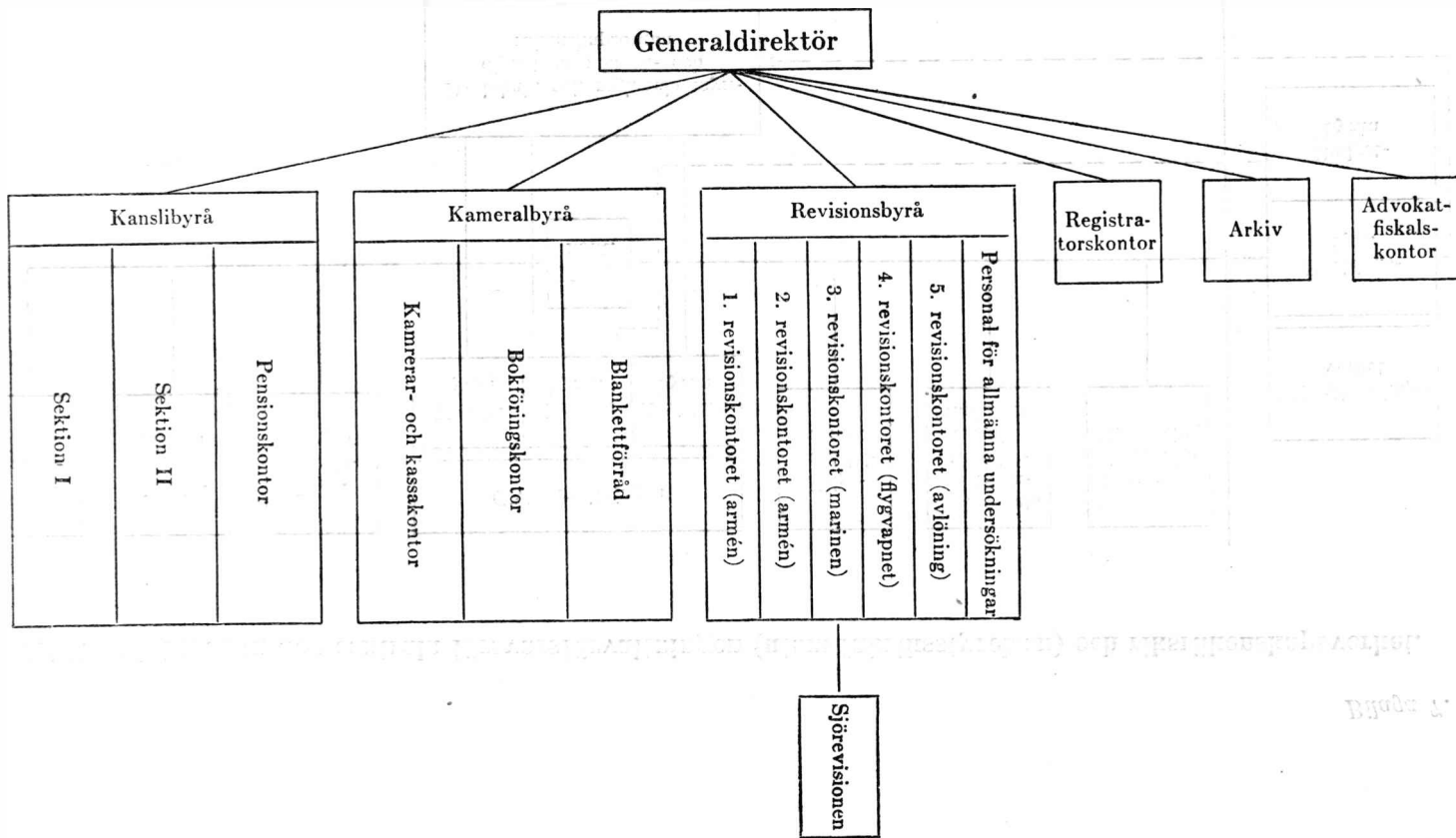
Uppdelning på grupper och detaljer.

Försvarets fabriksstyrelse.

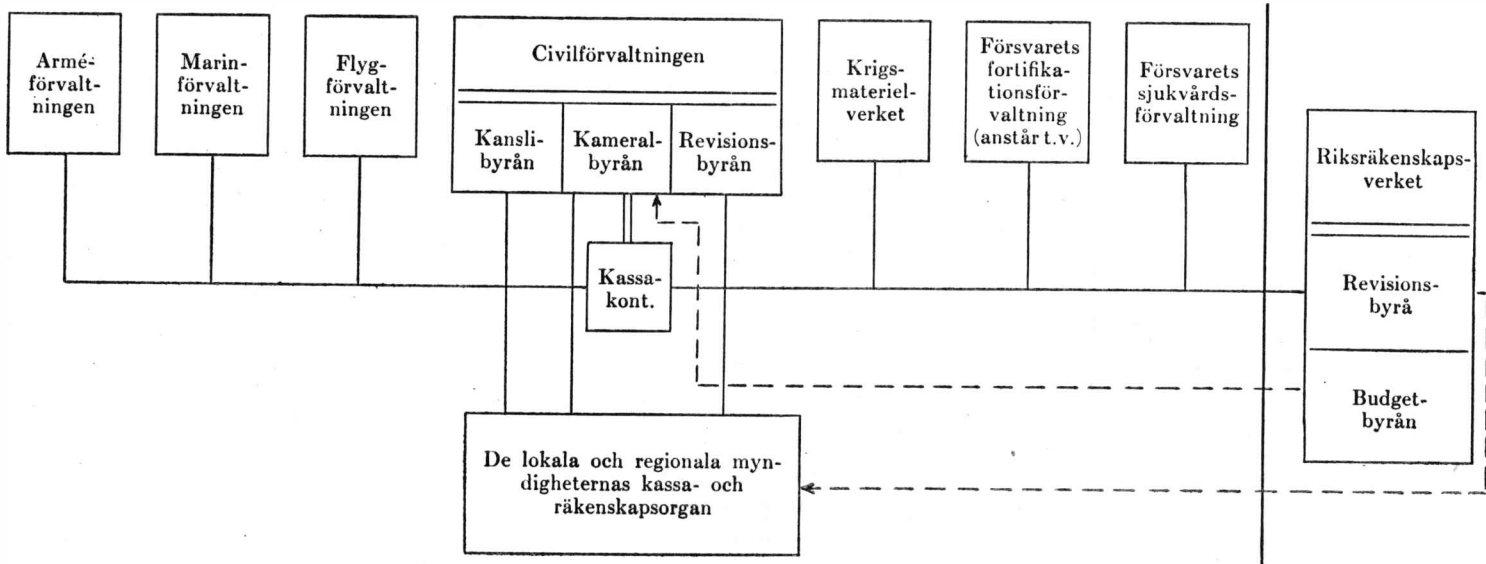

Försvarets civilförvaltning.

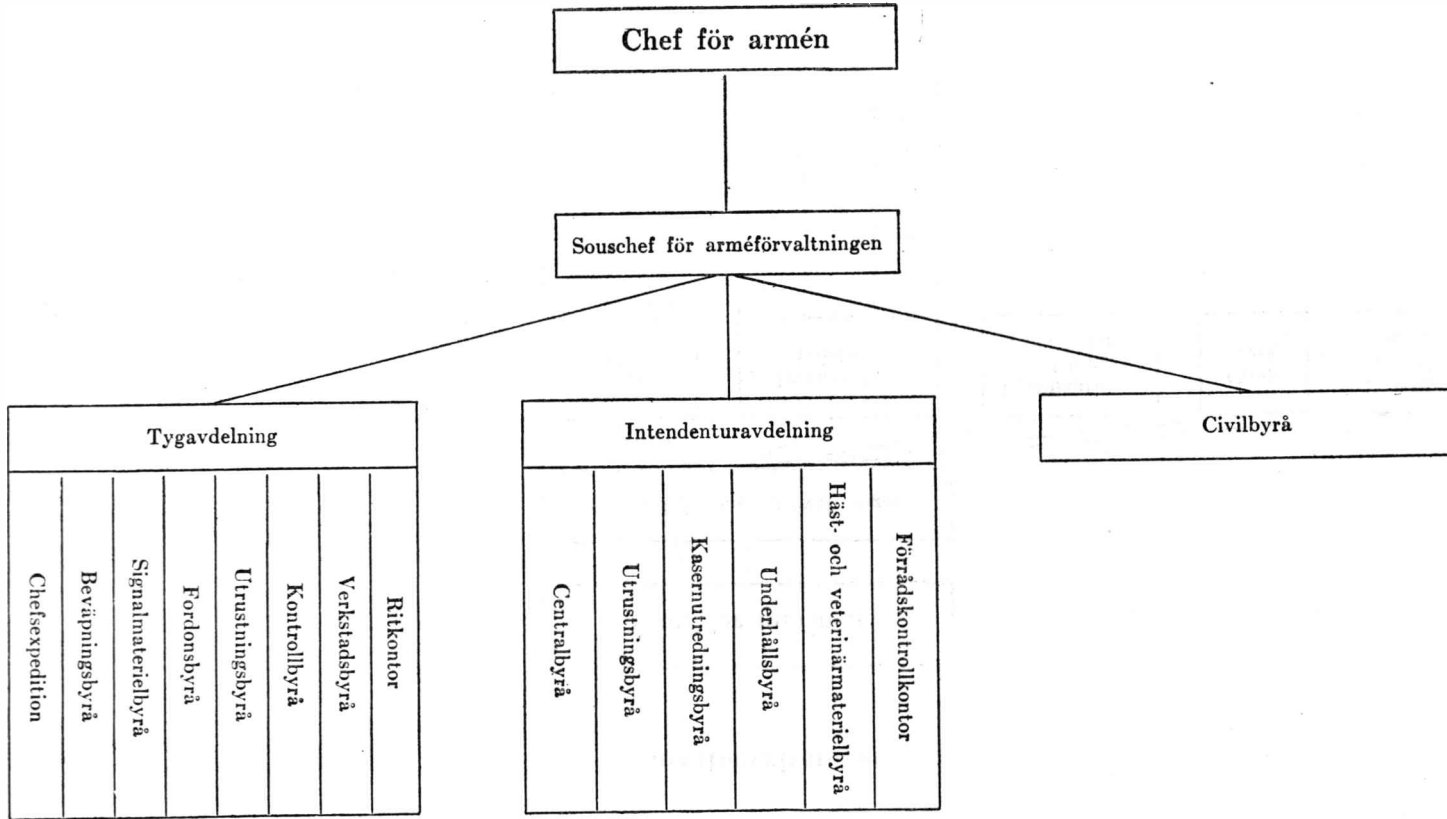

Bilaga 7.

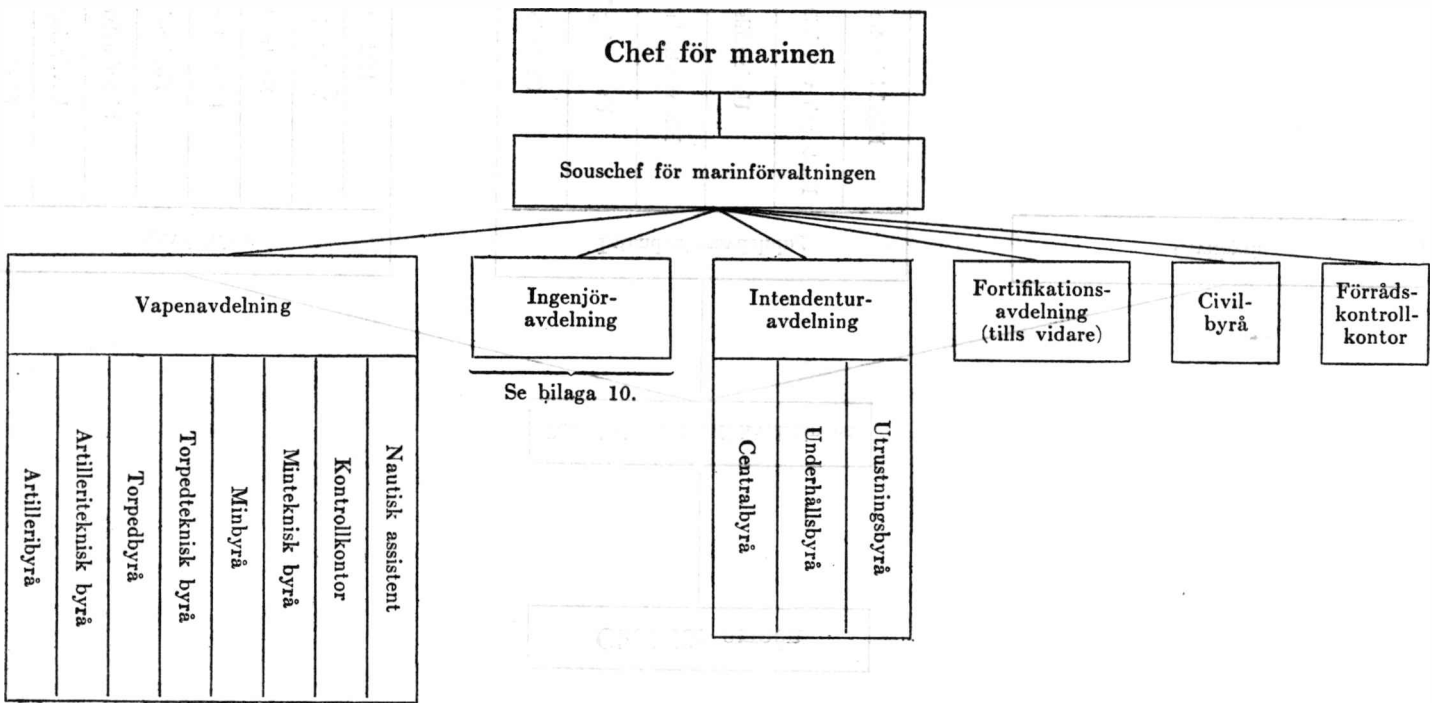
Förhållandet mellan den centrala försvarsförvaltningen (utom fabriksstyrelsen) och riksräkenskapsverket.

Arméförvaltningen.

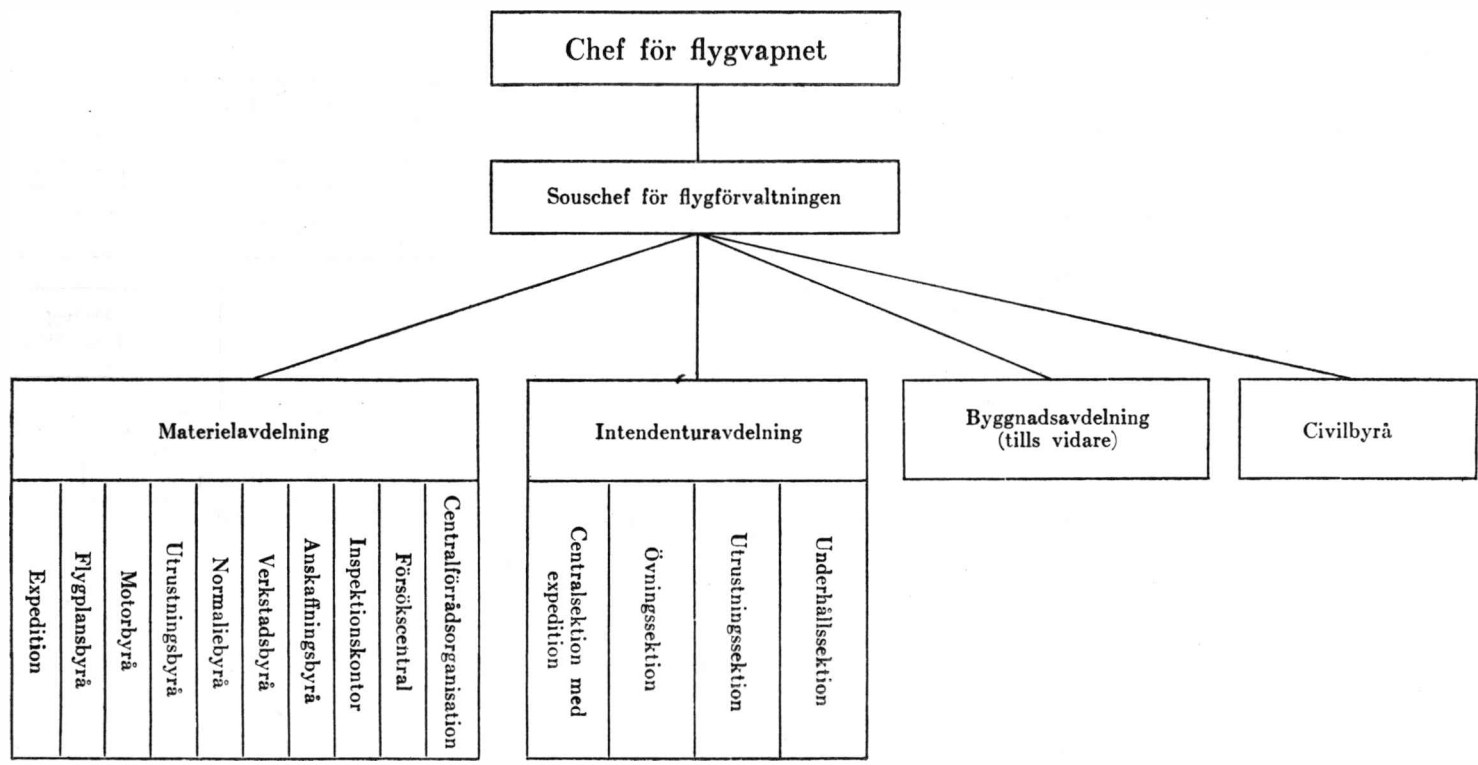
Marinförvaltningen.

Flygförvaltningen.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
<i>Avd. I.</i> Inledning	1
A. Översikt över den nuvarande centrala förvaltningsorganisationen inom försvarsväsendet	1
B. 1940 års militära förvaltningsutredning	8
C. 1941 års militära förvaltningsutredning samt vissa andra utredningar berörande frågor om militär förvaltning	11
D. Yttranden över 1941 års militära förvaltningsutrednings förslag . .	17
E. Provisoriska åtgärder till förstärkning av den centrala militärförvaltningen	24
<i>Avd. II.</i> Principer för förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet	34
A. Gemensam eller försvarsgrensvis ordnad central förvaltning	34
1. Tygförvaltningens område	34
2. Intendenturförvaltningens område	46
3. Fortifikations- och byggnadsförvaltningens område	54
4. Sjukvårdsförvaltningens område	62
5. Civilförvaltningens område	69
B. Allmänna spörsmål	83
1. Förvaltningsorganens förhållande till Kungl. Maj:t och den högsta militära ledningen	83
2. Medelsäskanden och anslagsförvaltning	92
3. Principerna för beslutanderättens utövande inom förvaltningsorganen . .	97
4. Samarbetet mellan olika förvaltningsorgan	98
5. En eller flera huvudförvaltningar	100
6. Anordningsbeslut, kameral förhandsgranskning och dispositionsbokföring	105
7. Sakrevision och förräds kontroll	107
<i>Avd. III.</i> Förvaltningsmyndigheternas organisation m. m.	111
I. Krigsmaterielverket	111
A. Krigsmaterielverkets uppgifter	111
1. Allmänna synpunkter	111
2. Industriell krigsförberedelse	121
3. Anskaffningsfrågor	126
4. Merkantila frågor	133
5. Standardiserings- och kontrollfrågor	134
6. Konstruktionsfrågor m. m.	139

7. Förrådshållning och centralregister	150
8. Forskningsverksamhet	153
9. Försvarets fabriker	158
B. Krigsmaterielverkets organisation och personal	159
1. Organisation	159
2. Personal	167
II. Försvarets fabriksstyrelse	171
A. Fabriks- och verkstadsledningens handhavande i form av statligt bolag eller statlig affärsdrift	171
1. Allmänna synpunkter	171
2. Löne- och andra personalfrågor	183
B. Fabriksledningens ställning till krigsmaterielverket	195
C. Fabriksrörelsens omfattning	198
1. Anläggningar	198
2. Ett eller flera fabriksledande organ	203
3. Verksamhetsområden	204
D. Fabriksstyrelsens organisation och personal	214
E. Fabrikerens personalorganisation	218
F. Fabriksrörelsens medelsförvaltning	224
1. Kapitalbehov	224
2. Beredskapskostnaderna och deras täckning	225
3. Kostnadernas budgetära reglering	227
4. Beräkningen av överskott	233
III. Fortifikations- och byggnadsförvaltningen	236
IV. Försvarets sjukvårdsförvaltning	244
A. Sjukvårdsförvaltningens allmänna uppgifter	244
B. Sjukvårdsförvaltningens ställning till sjukvårdsinspektionerna och medicinalstyrelsen	244
C. Sjukvårdsförvaltningens organisation	253
1. Allmänna grunder	253
2. Hälso- och sjukvårdsbyrån	257
3. Sjukhusbyrån	260
4. Materielbyrån	261
5. Kansliet med ekonomisektionen m. m.	263
V. Försvarets civilförvaltning	266
A. Civilförvaltningens allmänna uppgifter	266
B. Civilförvaltningens organisation	267
1. Allmänna grunder	267
2. Kanslibyrån	272
3. Kameralbyrån	277
4. Revisionsbyrån	281
C. Civilförvaltningens personalbehov	286

VI.	Arméförvaltningen	293
	A. Arméförvaltningens allmänna uppgifter	293
	B. Arméförvaltningens organisation	294
	1. Allmänna grunder	294
	2. Tygavdelningen	300
	3. Intendenturavdelningen	311
	4. Civilbyrån	316
VII.	Marinförvaltningen	322
	A. Marinförvaltningens allmänna uppgifter	322
	B. Marinförvaltningens organisation	322
	1. Allmänna grunder	322
	2. Vapenavdelningen	326
	3. Ingenjöravdelningen	334
	4. Intendenturavdelningen	341
	5. Civilbyrån	343
	6. Förrädskontrollkontoret m. m.	347
VIII.	Flygförvaltningen	347
	A. Flygförvaltningens allmänna uppgifter	347
	B. Flygförvaltningens organisation	348
	1. Allmänna grunder	348
	2. Materielavdelningen	351
	3. Intendenturavdelningen	359
	4. Civilbyrån	362
IX.	Organisationens genomförande	364
X.	Kostnadsberäkningar	366
Avd. IV. Departementschefens hemställan		371
Bilagor		372